ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΝ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΕΤΟΣ 59 ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1976 ΤΕΥΧΟΣ 656

ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ

Α.Θ.Π. ὁ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Δημήτριος
Παναγιώτατος μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων
Μητροπολίτης Φιλαδελφείας Βαρθολομαῖος Ἀρχοντώνης
Ἀρχιεπίσκοπος Θυατείρων καὶ Μ. Βρετανίας Ἀθηναγόρας
Μητροπολ. πρ. Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου Τίτος
Β. Στογιάννος, Σ. Βαρναλίδης, Π. Ἀκανθόπουλος
Ἰ. Σκιαδαρέσης, Ι.Ε.Α., Γ. Βερ[illegible]*, *[illegible]

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ
ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ, ΤΟΥ Π. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ κ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1917
ΙΔΡΥΤΗΣ: Ο ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ (†)
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΙΩΑΝ. Ε. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Π. Σ. ΡΟΚΚΟΣ, ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΗΣ
ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ: Δ. Β. ΚΑΪΜΑΚΗΣ, ΘΕΟΛ. ΔΡ. ΦΙΛ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α. Θ. Π. Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου

ΜΗΝΥΜΑ ΕΠΙ ΤΗ ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

† Δημήτριος ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης παντὶ τῷ πληρώματι τῆς ἐκκλησίας χάριν καὶ εὐλογίαν παρὰ τοῦ ἐν Βηθλεὲμ τεχθέντος Σωτῆρος Χριστοῦ.

Ὁ Χριστὸς ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν ἦτο, εἶναι καὶ θὰ εἶναι. Ἦτο τὰ πρῶτα Χριστούγεννα, εἶναι αὐτὰ τὰ Χριστούγεννα, θὰ εἶναι ὅλα τὰ Χριστούγεννα ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κόσμου. Τὸ μήνυμα τοῦτο μεταδίδομεν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν, τοὺς συμποιμένας, τὸν ἱερὸν κλῆρον, τοὺς πιστοὺς τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὸν κόσμον ὅλον.

Κατὰ τὴν ἁγίαν ταύτην νύκτα τῶν Χριστουγέννων, ἀπὸ τοῦ ταπεινοῦ Πατριαρχικοῦ ἡμῶν Οἴκου τοῦ Φαναρίου — Φάτνην τῆς Ὀρθοδοξίας — συναπτόμεθα πρὸς τὴν Φάτνην τῆς Βηθλεέμ, πρὸς τοὺς ἀγγέλους, τοὺς ποιμένας καὶ τοὺς ἐξ ἀνατολῶν μάγους, καί, τὴν ταπείνωσιν τοῦ Θεοῦ προσκυνοῦντες, ἀναγόμεθα ἔκθαμβοι καὶ ἐν κατανύξει εἰς τὴν μεγάλην θεωρίαν τοῦ ἀφράστου μυστηρίου τῆς θείας οἰκονομίας.

Λοιπόν, καλοῦμεν ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ πάντας ὅπως, ἐξερχόμενοι ἐξ ἑαυτῶν, ἀπὸ τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου, ὅμως ἐν τῷ ἰδίῳ του τόπῳ ἕκαστος καὶ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, λατρεύσωμεν τὸ θεῖον τῶν Χριστουγέννων μυστήριον. Ὁ Θεὸς γίνεται ἄνθρωπος, καὶ παραμένει εἰς τὸ κέντρον τοῦ κόσμου Θεάνθρωπος ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Τοῦ Θεανθρώπου τούτου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μένοντος ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν καὶ σὺν ἡμῖν, Σῶμα Θεανθρώπινον εἶναι ἡ Ἐκκλησία.

Τοῦτο διεκηρύξαμεν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ὡς Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ὁμοφώνως καὶ παγκοίνως, πρὸς τὸν κόσμον ὅλον ἀπὸ τῆς Πρώτης Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, τῆς ὁποίας ἔργον καὶ

σκοπὸς ἦτο ἡ ταχυτέρα καὶ συστηματικωτέρα προπαρασκευὴ τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἡ δὲ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὀρθοδοξίας πρὸς τί; Πρὸς ὅ,τι καὶ τὰ Χριστούγεννα: Δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος, ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, ὁ πάντοτε ἄνθρωπος.

Δι' αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐνανθρωπίζεται. Δι' αὐτὸν ἡ Ἐκκλησία Του ὑπάρχει. Δι' αὐτὸν ἡ Ὀρθοδοξία συνέρχεται εἰς Σύνοδον. Ὄχι μόνον διὰ τὸν Ὀρθόδοξον ἄνθρωπον, ὄχι μόνον διὰ τὸν ἐν γένει Χριστιανὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ διὰ τὸν κάθε ἄνθρωπον. Διότι ὁ Χριστὸς ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Πατρὸς καὶ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἐτέχθη ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας ἐν τῇ πόλει Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ἐπὶ Καίσαρος Αὐγούστου, δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διότι «τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστὸς» (Κολ. 3, 11).

Ὡς ἐκ τούτου ἡ Πρώτη Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις ὁμοφώνως ἀπεφάσισεν, ὅπως ἡ Ἁγία ἡμῶν Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀντιμετωπίσῃ εὐθαρσῶς τὰ ἐσωτερικὰ προβλήματά της διὰ τὴν ἀρτιωτέραν λειτουργίαν τοῦ θεοϊδρύτου θεσμοῦ της, τὰ ζωτικὰ προβλήματα τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ τοῦ πληρώματός της, ὅπως ἀναπτύξῃ τὴν δραστηριότητά της πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς χριστιανικῆς ἑνότητος, διὰ κοινὴν χριστιανικήν, ἐν πλήρει τελικῶς κοινωνίᾳ, μαρτυρίαν πρὸς τὸν κόσμον καὶ εὐαγγελισμὸν αὐτοῦ, ἀλλὰ συγχρόνως ὅπως συνεργασθῇ καὶ μεθ' ὅλων τῶν θρησκειῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ εὐαγγέλιον τῶν Χριστουγέννων, ἡ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, καὶ ἡ ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία, καὶ νὰ δοξασθῇ ὁ ἐν ὑψίστοις Θεός.

Τὸ ἱερὸν καὶ ὑψηλὸν τοῦτο πανορθόδοξον φρόνημα ἑρμηνεύοντες καὶ ἐπιθυμοῦντες νὰ καταστῇ αὐτὸ συγκεκριμένον εἰς τὸν κόσμον, τὸ ταχύτερον καὶ ἐνεργῶς, κατὰ τὴν ἁγίαν ταύτην νύκτα τῶν Χριστουγέννων ἐξερχόμεθα τῆς περιοχῆς τῶν ἁπλῶν εὐχῶν, καὶ προτείνομεν καὶ κηρύττομεν ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ τούτου Θρόνου τὸ ἐνώπιον ἡμῶν ἀνατέλλον νέον ἔτος 1977 ὡς ἔτος πλήρους θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ἀνεξιθρησκείας, συνεργασίας ὅλων τῶν θρησκειῶν ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἰδιαιτέρως ὡς ἔτος καταπολεμήσεως τῆς μεγάλης ἁμαρτίας ποὺ μαστίζει τὴν ἀνθρωπότητα, ἤτοι τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ.

Ὅθεν καλοῦμεν ἅπαντας τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν Ἀρχηγοὺς ὅλων τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν, ἐξ ἴσου ὅλους τοὺς Ἀρχηγοὺς τῶν διαφόρων θρησκειῶν ἀδιακρίτως, τοὺς Διεθνεῖς Ὀργανισμούς, τὰ Πνευματικὰ Ἱδρύματα, τοὺς Ἀρχηγοὺς τῶν Κρατῶν, τοὺς

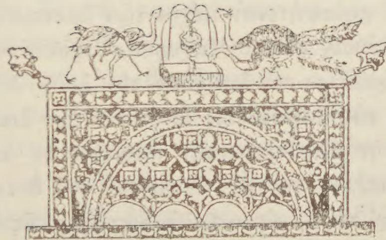
ὑπευθύνους διὰ τὴν εἰρήνην, τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν λαῶν αὐτῶν, ὅλους τοὺς πνευματικοὺς καὶ διανοουμένους ἀνθρώπους πάσης νοοτροπίας καὶ κατευθύνσεως, εἰς μίαν κοινὴν προσπάθειαν κατὰ τὸ ἔτος 1977 διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς πλήρους θρησκευτικῆς ἐλευθερίας εἰς τὸν κόσμον, τῆς ἀνεξιθρησκείας, καὶ τῆς ἀπαλείψεως τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ εἰς τὸν κόσμον.

Ταῦτα ἀπὸ τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας προφθεγγόμενοι ὑμῖν ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις καὶ εὐχόμενοι τὸ ἀνατέλλον νέον ἔτος εἰρηνικὸν καὶ σωτήριον δι' ἅπαντας τοὺς ἀνθρώπους, ἐπικαλούμεθα ἐπὶ τὸν κόσμον ὅλον τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τῶν Χριστουγέννων.

Χριστούγεννα 1976

† Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν

Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος

Πρὸς

τὸ Χριστεπώνυμον Πλήρωμα τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

«Λύτρωσιν ἀπέστειλε Κύριος τῷ λαῷ Αὐτοῦ».

Τέκνα ἡμῶν ἐν Χριστῷ ἐνανθρωπήσαντι ἀγαπητά.

Τὸ μέγιστον τῶν θαυμάτων, τῶν λαβόντων χώραν ἐν τῇ παγκοσμίῳ Ἱστορίᾳ, ἀποτελεῖ ἡ Θεία Ἐνανθρώπισις. Εἶναι τὸ θαῦμα, ὅπερ ἀνέπλασεν, ἀνεκαίνισε καὶ ἔσωσε τὴν γοργῷ τῷ βήματι βαίνουσα πρὸς τὸν ὄλεθρον ἀνθρωπότητα.

Ὁ ἀρχαῖος κόσμος κυριολεκτικῶς ἐσήπετο ἐκ τῆς ἠθικῆς ἐκκλίσεως, διὸ καὶ ὁ πόθος πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἐκ τῶν δεσμῶν ἐκείνων τῆς ἀθλιότητος ἦτο τόσον ἔντονος, ὥστε ἠδύνατό τις νὰ τὸν θεωρήσῃ ὡς ἓν κοινὸν χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς προχριστιανικῆς ἀνθρωπότητος. Τὸ τοιοῦτον ἔβλεπέ τις οὐχὶ μόνον εἰς τὰς προφητείας τῶν θεοπνεύστων ἀνδρῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, οἵτινες, βλέποντες τὰ μέλλοντα ὡς παρόντα, προεφήτευον μέχρι τῶν λεπτομερειῶν τὴν ὑπὸ μορφὴν «Παιδίου»[1] ἔλευσιν «Θεοῦ Ἰσχυροῦ, Ἐξουσιαστοῦ, Ἄρχοντος εἰρήνης», Ὅστις ἐπρόκειτο νὰ λυτρώσῃ τὸν λαὸν Αὐτοῦ.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς παραδόσεις ἁπάντων τῶν λαῶν τῆς γῆς, ὡς καὶ εἰς τὴν φιλοσοφικὴν καὶ ποιητικὴν παραγωγὴν αὐτῶν, ἀνακαλύπτομεν, μετ' ἐκπλήξεως, ἔντονον τὴν ἔκφρασιν τοῦ διακαοῦς τούτου πόθου τῶν ἀνθρώπων, περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Σωτῆρος τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ὁ πόθος οὗτος ἐξεπληρώθη πλήρως.

Ὁ ἐπουράνιος Θεὸς καὶ Πατὴρ ἔδωκε κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς καρδίας αὐτῶν «ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου»[2]. Τὸ «χρόνοις αἰω-

1. Ἠσαΐου 9,5.
2. Γαλάτας 4,4.

νίοις σεσιγημένον μυστήριον»[3] τὸ «ἐν Θεῷ ἀποκεκρυμμένον»[4] ἐφανερώθη. «Ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτήρ»[5].

Ἦλθε, λοιπόν, ὁ ὑφ' ἁπάντων προσδοκώμενος Θεῖος Λυτρωτής. Ἦλθε καὶ ἔφερε τὸ ἄπλετον καὶ ἀνέσπερον Φῶς τῆς Ἀληθείας. Ἦλθε, φέρων τὴν ἀληθῶς νέαν Θρησκείαν, τὴν Θρησκείαν τοῦ πνεύματος. Ἦλθε, φέρων τὴν πραγματικῶς νέαν Ἠθικήν, τὴν Ἠθικὴν τῆς ἀγάπης. Ἦλθεν, ὡς μεσίτης μεταξὺ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, φέρων τὴν καταλλαγὴν καὶ τὴν συμφιλίωσιν μεταξὺ τοῦ Παμβασιλέως Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ τῶν ἀσώτων υἱῶν Του.

Ἡ ἔλευσίς Του κατέστη ἀμέσως αἰσθητὴ καί, ὡς Ἥλιος δικαιοσύνης, ἐφώτισε τοῖς «ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις»[6], διὸ καὶ ὁ ἱερὸς τῆς Ἐκκλησίας Ὑμνῳδὸς ψάλλει, «Τὸ ἀληθινὸν φῶς ἐπεφάνη καὶ πᾶσι τὸν φωτισμὸν δωρεῖται»[7].

Ἐκ τῆς πεπαλαιωμένης καὶ διεφθαρμένης ἀνθρωπότητος, εἷς νέος κόσμος γεννᾶται, πλήρης φωτός, ζωῆς καὶ ἀκμῆς. Ἐκ τῆς ἠθικῆς σήψεως, τῆς ὁποίας τὸ αἶσχος ἀντιλαμβάνεται πᾶς τις, ὅταν μελετήσῃ σελίδας τινας ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ φιλοσόφου καὶ τραγικοῦ ποιητοῦ Σενέκα, ἢ τοῦ ἱστορικοῦ Τακίτου ἢ ἑτέρων τινων συγγραφέων τῆς ἐποχῆς ταύτης.

Ἐκ τῆς βαθείας ἐκείνης πτώσεως, ἔνθα ἡ ἀνθρωπίνη προσωπικότης κατεξευτελίζετο, παρουσιάζουσα ζωὴν χειροτέραν τῶν ἀλόγων ζώων, ἐξήγαγεν ὁ Θεῖος Λυτρωτὴς «τὴν καινὴν κτίσιν», κατέστησε «καινὰ τὰ πάντα», διὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, συναισθανόμενος τὴν μεγίστην ταύτην θείαν δωρεάν, γράφει εἰς τὴν Β΄ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολήν Του «εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα»[8]. Ἐσκέφθημεν ποτέ, ὁποία θὰ ἦτο ἡ κατάστασις τῆς ἀνθρωπότητος, ἐὰν δὲν ἐγεννᾶτο ὁ Χριστός;

Χάος, σύγχυσις καὶ ἀκαταστασία θὰ ἐβασίλευε καθ' ἅπασαν τὴν οἰκουμένην. Διότι, ἄνευ Χριστοῦ καὶ τῶν ὑψηλῶν καὶ ἐξαγνιστικῶν Αὐτοῦ διδασκαλιῶν καὶ ὑποθηκῶν, τοῦ ἀμώμου Αὐτοῦ καὶ ζῶντος παραδείγματος, ὁ ἄνθρωπος θὰ ἀπεμακρύνετο ἐπὶ μᾶλλον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ ὁ ὡραῖος οὗτος κόσμος, τὸν ὁποῖον ὁ Ἐπουράνιος

3. Ρωμ. 16,25.
4. Ἐφεσ. 3,9.
5. Λουκᾶ 2,11.
6. Ἡσαΐου 9,1.
7. Στιχηρὰ Αἴνων Ἑορτῆς Θεοφανείων.
8. Β΄ Κορ. 5,17.

Θεὸς ἐδημιούργησε καὶ διεκόσμησε, ὡς Ναόν, ἐν ᾧ θὰ ἐλατρεύετο ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ σοφία Του καὶ θὰ προσεκυνεῖτο ἡ δύναμις καὶ ἡ ἁγιωσύνη Του, θὰ ἐγίνετο ἐπὶ τέλους «σπήλαιον ληστῶν»[9] καὶ ζούγκλα ἀγρίων θηρίων, ὡς γίνεται πανταχοῦ, ὅπου ὁ Χριστὸς παντάπασιν ἀγνοεῖται ἢ γινώσκεται μὲν κατ' Ὄνομα, ἀλλὰ δὲν βασιλεύει ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων.

Δυστυχῶς, καίτοι παρῆλθον εἴκοσι αἰῶνες ἀπὸ τῆς τοῦ Κυρίου Γεννήσεως, ἡ ἀνθρωπότης, ἀφοῦ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ σκότους τῆς βαρβαρότητος, διότι Ἐκεῖνος τῆς ἔδειξε τὸ Φῶς τῆς ἀληθείας, ἀφοῦ ἐγεύθη «τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου»[10], τὴν ὁποίαν ὁ Χριστιανισμὸς δωρεῖται, ἀφοῦ μὲ τὴν πνοὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐδημιούργησε τὸν πολιτισμόν της, ἀπεστάτησεν ἀπὸ τὴν πηγὴν τῆς Λυτρώσεως, διότι ἠθέλησε νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τῶν ἰδίων αὐτῆς δυνάμεων, κινουμένη ἐκ τῆς ἐπάρσεως, τὴν ὁποίαν τῆς ἐνέπνευσαν αἱ εἰς τὸν τομέα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς μεγάλαι αὐτῆς πρόοδοι. «Δὲν ἔχομεν ἀνάγκην τοῦ Χριστιανισμοῦ», ἐσκέφθησαν οἱ νέοι οἰκοδόμοι τοῦ Πύργου τῆς Βαβέλ. Καὶ εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐτοποθέτησαν τὸ ἀνθρώπινον «Ἐ γ ώ», βάρβαρον, κτηνῶδες καὶ αἱμοδιψές, ὅπως εἶναι τὸ ἀνθρώπινον ἐγὼ μακρὰν τῆς Θείας Χάριτος. Ἀρκετὰ ὅμως ἡ ἀνθρωπότης ἐδοκιμάσθη μακρὰν τοῦ Χριστοῦ. Ἤδη ἔλαβεν ἱκανὴν πεῖραν τῆς τοιαύτης ἀποστασίας. Καιρὸς πλέον, νὰ ἐπανέλθῃ πλησίον τοῦ Χριστοῦ, Ὅστις εἶναι ἡ πηγὴ παντὸς ἀγαθοῦ καὶ ἀπεργάζεται τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν ἀτόμων καὶ λαῶν. Καὶ οὕτως, αὕτη θὰ εὕρῃ τὸν δρόμον τοῦ ἀληθοῦς μεγαλείου, τῆς ἀναφαιρέτου δόξης καὶ τῆς αἰωνίου μακαριότητος.

«Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον»[11], διότι ἐντὸς τοῦ νέου κόσμου, τὸν ὁποῖον δημιουργεῖ μορφοποιῶν διὰ τοῦ πνεύματός Του τὸ χάος τῆς σημερινῆς ἀνθρωπότητος, ἐντὸς τῆς νέας ταύτης ἠθικῆς δημιουργίας, ἑτοιμάζει διὰ τὸ Ἔθνος ἡμῶν μίαν θέσιν τιμητικὴν καὶ ὁρίζει δι' αὐτὸ μίαν ἀποστολὴν διακεκριμένην.

Ἂς εὐπρεπίσωμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν, ἵνα λάβωμεν μέρος εἰς τὴν ἔνδοξον ταύτην καὶ τιμητικὴν ἀποστολήν, ἔνθα καλούμεθα νὰ ὑποταχθῶμεν, ἐνσυνειδήτως, εἰς τὸν δι' ἡμᾶς σαρκωθέντα Κύριον, ὅπως ἐργασθῶμεν διὰ τὴν λύτρωσιν τοῦ παραπαίοντος συγχρόνου κόσμου. Καὶ προσερχόμενοι, ἐν εὐλαβείᾳ πολλῇ, εἰς προσκύνησιν τοῦ ἐνανθρωπήσαν-

---

9. Ματθ. 21,13.
10. Ἑβρ. 6,4.
11. Ἰὼβ 1,21

τος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγου, ἐκ βαθέων ἂς Τὸν ἱκετεύσωμεν, ὅπως, μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων, ἔχῃ ὑπὸ τὴν κραταιὰν Αὐτοῦ Σκέπην, τὴν φιλτάτην ἡμῶν Πατρίδα, παραμένων ἐσαεὶ ἡ Ἐλπὶς Αὐτῆς, ὁ Αἰώνιος Αὐτῆς Ὁδηγός, Προστάτης καὶ Λυτρωτὴς καί, ἐν ἀλαλαγμῷ ψυχῆς, ἂς ἀναφωνήσωμεν μετὰ τοῦ Προφητάνακτος· «Λύτρωσιν ἀπέστειλε Κύριος τῷ λαῷ Αὐτοῦ»[12].

Διάπυρος πρὸς Ἐνανθρωπήσαντα Θεὸν Εὐχέτης

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ 1976

12. Ψαλμ. 111,9.

Βασιλείου Π. Στογιάννου
Ὑφηγητοῦ

ΕΠΙ ΓΗΣ ΕΙΡΗΝΗ

Σχόλιο στὸ Λουκᾶ 2, 14

Ἡ ἑορτὴ τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ δίνει κάθε ἔτος τὴν ἀφορμὴ γιὰ τὴν δημοσίευση ἄρθρων στὸν ἡμερήσιο καὶ περιοδικὸ τύπο, ποὺ ἀναφέρονται σὲ κάποια πτυχὴ τοῦ γεγονότος. Συνήθως δὲ σχολιάζεται ἀπὸ εἰδικοὺς καὶ μὴ περισσότερο ἀπὸ ὁτιδήποτε ἄλλο ὁ ὕμνος τῶν ἀγγέλων μετὰ τὴ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ· Χρονογράφοι καὶ σκιτσογράφοι, λογοτέχνες καὶ θεολόγοι ἀσχολοῦνται κυρίως μὲ τὸ δεύτερο ἀπὸ τὰ τρία μέλη τοῦ ὕμνου: «Καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη». Ἴσως γιατὶ ἡ προϊοῦσα ἐκκοσμίκευση δὲν ἄφησε ἀρκετὴ εὐαισθησία γιὰ τὴν θεολογία τοῦ ὕμνου στοὺς πολλούς. Ἴσως γιατὶ ἡ ἔννοια τῆς «εὐδοκίας» εἶναι γιὰ τὸν ἴδιο λόγο δυσπρόσιτη. Ἴσως ἀκόμη γιατὶ ἡ εἰρήνη παραμένει ὄνειρο ἄπιαστο γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Ἀνεξάρτητα πάντως ἀπὸ τοὺς λόγους ποὺ βρίσκονται στὴν συνειδησιακὴ ἀφετηρία ἢ στὸ ὑποσυνείδητο ὅσων γράφουν κάποιο σχετικὸ ἄρθρο αὐτὲς τὶς ἡμέρες, στὸ ἐπίκεντρο τῆς ἐπικαιρότητος βρίσκεται σχεδὸν πάντοτε ἡ εἰρήνη.

Οἱ θεολογοῦντες ἀρθρογράφοι τὴν ἀντιλαμβάνονται συνήθως μονοδιάστατα: εἰρήνη εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ γαλήνη τοῦ χριστιανοῦ, ἡ διατήρηση τῆς ψυχικῆς του ἠρεμίας μέσα στὴν τρικυμία τοῦ βίου. Ἡ ἐσωτερικὴ αὐτὴ γαλήνη ἀπηχεῖ μιὰ καθαρὴ συνείδηση, ποὺ μὲ τὴ σειρά της ἀντικατοπτρίζει μιὰ στενὴ πνευματικὴ σχέση μὲ τὸν Χριστό. Ἡ ἐσωτερικὴ εἰρήνη, λοιπόν, τοῦ πιστοῦ ἀνθρώπου, ποὺ παραμένει ἑδραῖος στοὺς κλυδωνισμοὺς τοῦ βίου χάρη στὴν πνευματικότητά του, εἶναι ἡ εἰρήνη ποὺ ἔφερε στὸν κόσμο ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ.

Ὅσο καὶ ἂν ἀνταποκρίνεται ὅμως στὴν τάση τῆς ἐποχῆς καὶ στὴν ἀγωνιώδη προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ βρεῖ κάποιο στήριγμα μέσα του, ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὶς ἀλλαγὲς τοῦ ἔξω κόσμου, κι ὅσο κι ἂν διατηρεῖ ζωντανὴ τὴν πνευματικότητά του σὲ μιὰν ἐποχὴ πρακτικοῦ ὑλισμοῦ, ἡ ἄποψη αὐτὴ δὲν ἐναρμονίζεται μὲ τὸ πραγματικὸ νόημα τοῦ ἀγγελικοῦ ὕμνου στὸ σύνολό του. Ἑλκυστικὴ ἀνθρωπολογικὰ εἶναι θεολογικὰ ἀστήρικτη - καὶ ἐπικίνδυνη.

Στὸν ἀγγελικὸ ὕμνο ἡ εἰρήνη συνδέεται ἄρρηκτα μὲ τὰ προηγούμενα καὶ τὰ ἑπόμενα. Εἶναι μία κατάσταση ποὺ δίνει τὴν ἀφορμὴ γιὰ τὴ «δόξα ἐν ὑψίστοις» καὶ ἀποτελεῖ τὴ φανέρωση τῆς «εὐδοκίας ἐν ἀνθρώποις».

«Δόξα» εἶναι ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο, ἡ ἄκτιστη ἐνέργειά Του ποὺ δείχνει στὸν ἄνθρωπο τὴν παρουσία τοῦ Δημιουργοῦ μέσα στὸν κόσμο καὶ τὴν ἱστορία. Ἡ δόξα συνδέεται πάντα μὲ τὴν θεοφάνεια, τὴν θεοπτία τὴν ὥρα ποὺ ἀνοίγει ἕνα παραθύρι τοῦ οὐρανοῦ γιὰ νὰ φωτιστῆ ὁ κόσμος ἀπὸ τὴ λάμψη τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἶναι πάντα τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα ποὺ προκαλεῖ στὸν ἄνθρωπο: δοξολογικὴ προσκύνηση τοῦ Θεοῦ καὶ διακήρυξη τῆς κυριότητός Του.

Ἡ θεοφάνεια εἶναι στὴν περίπτωσή μας ἡ Ἐνσάρκωση τοῦ Λόγου, «ἡ ἐπὶ γῆς εἰρήνη». Αὐτὴ προκαλεῖ τὴ δοξολογία τῶν ἀγγέλων, ποὺ σύντομα ἐπεκτείνεται στοὺς ποιμένες καὶ στοὺς ὑπόλοιπους μάρτυρες τῆς Γεννήσεως. Εἰρήνη εἶναι ὁ Χριστὸς ποὺ γεννήθηκε, γι' αὐτὸ καὶ δοξάζεται ὁ Θεὸς στὰ οὐράνια.

Ὁ ἴδιος στενὸς σύνδεσμος ὑπάρχει καὶ μὲ τὴν «εὐδοκία». Εὐδοκία εἶναι ἡ εὔνοια, ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ, ἡ φιλανθρωπία Του. Εἶναι μιὰ πράξη χάριτος, ποὺ δὲν περιορίζεται σὲ ἐπαγγελίες οὔτε ἐκδηλώνεται μὲ λόγια, ἀλλὰ ἐνσαρκώνεται, γίνεται ἄνθρωπος, ἀποκαλύπτεται «ἐν δούλου μορφῇ». Εὐδοκία τοῦ Θεοῦ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων εἶναι ὁ Χριστός, ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου.

Στὴν ὅλη συνάφεια τοῦ ὕμνου, λοιπόν, εἰρήνη εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ἐνσάρκωση τῆς εὐδοκίας τοῦ Θεοῦ καὶ αἰτία γιὰ τὴν οὐράνια — καὶ ἐπίγεια — δοξολογία Του. Φέρνει τὴν εἰρήνη στὴ γῆ, γιατὶ ἀποκαθιστᾶ τὴ σωστὴ σχέση ἀνάμεσα στὸν Θεὸ καὶ τὸν ἄνθρωπο ἀπαλλάσσοντας τὸ γένος μας ἀπὸ τὴν πολλαπλὴ δουλεία στὴ φθορά, τὸν θάνατο, τὴν ἁμαρτία, τὸν διάβολο. Εἰρήνη εἶναι ἡ καταλλαγὴ πρὸς τὸν Θεὸ μὲ τὴν ἐνσάρκωση καὶ τὸ ὅλο ἔργο τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὴ τὴν εἰρήνη ἐνσαρκώνει στὸ ἐδῶ καὶ τὸ τώρα ἡ Ἐκκλησία καὶ τὴν γεύονται οἱ πιστοὶ μὲ τὴν μετοχή τους στὸ ἀπολυτρωτικό της ἔργο. Εἰρήνη εἶναι ὁ Χριστὸς καὶ ἡ ἐμπειρία ἀπὸ τὴν ἕνωση μαζί Του ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὴ εἶναι ἡ θεολογικὰ σωστὴ καὶ θεμελιωμένη στὸ ἴδιο τὸ κείμενο τοῦ ὕμνου ἄποψη τῶν περισσοτέρων θεολόγων — κι αὐτὴ προβάλλεται στὰ θρησκευτικὰ ἔντυπα καὶ καμιὰ φορὰ καὶ στὸν τύπο.

***

Θὰ ἦταν ἄσκοπο ν' ἀμφισβητήσει κανεὶς τὴν θεολογικὴ ὀρθότη-

τα τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, γιατὶ ἁπλούστατα εἶναι ὀρθή. Θὰ ἦταν ὅμως τὸ λιγότερο ὑπερβολικὸ νὰ ἰσχυρισθοῦμε πὼς δὲν ἀφήνει ἕνα κενὸ στὸν κοινὸ ἀναγνώστη, ποὺ δέχεται μὲν τὴν ἄποψη ἀλλὰ θέλει καὶ μιὰν ἀπάντηση στὸν πόθο του γιὰ ἐπίγεια εἰρήνη. Στὰ μάτια του φαίνεται μονοδιάστατη κάπως αὐτὴ ἡ θεολογικὰ ἄμεμπτη ἄποψη. Καταπιεζόμενος ἀπὸ τὴν καθημερινὴ κλαγγὴ τῶν ὅπλων, μὲ πολλὰ κενὰ καὶ ἐρωτήματα στὴ θρησκευτική του συνείδηση λόγῳ τῆς ἐκκοσμικεύσεως, μὲ τὴν αἴσθηση πὼς ἡ Ἐκκλησία κινδυνεύει νὰ γίνει «κλειστὴ κοινότητα», ζητεῖ ἐναγώνια ἕνα στήριγμα τῶν ἐλπίδων του γιὰ ἕναν καλλίτερο κόσμο. Ἡ θεολογικὴ ἄποψη, ὅπως διατυπώθηκε, δὲν δίνει λύση στὴν ἐπιθυμία γιὰ ἕνα κόσμο χωρὶς πολέμους. Καὶ ἡ ἀπάντηση «ὅταν ὅλοι δεχθοῦν τὴν εἰρήνη ὡς καταλλαγὴ μὲ τὸν Θεό, τότε θὰ εἰρηνεύσει ἡ γῆ μας», εἶναι κι αὐτὴ σωστή, ἀλλὰ φαίνεται μακριὰ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου.

Μιὰ λύση φαίνεται νὰ δίνει ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ τῆς Ἐκκλησίας στὴν προσπάθεια γιὰ τὴν εἰρήνευση τοῦ κόσμου μαζὶ μὲ ὅλους ὅσους ἀγωνίζονται γι' αὐτό. Τόσο στὸν Ὀρθόδοξο χῶρο ὅσο καὶ στὰ πλαίσια τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως ἡ λύση αὐτὴ τείνει νὰ γενικευθεῖ τελευταῖα. Συνέδρια εἰρήνης μὲ συμμετοχὴ ἐκπροσώπων τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν, ἐκκλήσεις στοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς, συζητήσεις σὲ συνόδους καὶ διασκέψεις δὲν εἶναι σπάνιες εἰδήσεις στὶς μέρες μας. Φθάνει νὰ θυμηθοῦμε πὼς ἡ πρόσφατη προσυνοδικὴ Πανορθόδοξη Διάσκεψη στὴ Γενεύη συμπεριέλαβε τὸν ἀγώνα τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν εἰρήνη στὰ θέματα τῆς Μεγάλης Συνόδου.

***

Ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ τῆς Ἐκκλησίας στὴν προσπάθεια τῶν ἀνθρώπων καλῆς θελήσεως γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς εἰρήνης στὴ γῆ εἶναι χωρὶς ἀμφιβολία μία διέξοδος ἀπὸ τὸν κλοιὸ τῆς «κλειστῆς κοινότητος», στὸν ὁποῖο κινδυνεύει νὰ ἀποκλεισθεῖ ἡ Ἐκκλησία. Ὑπάρχει ὅμως ὁ κίνδυνος νὰ βρεθοῦμε μπροστὰ σὲ ἕνα νέο ἀκτιβισμό, ποὺ τελικὰ μπορεῖ νὰ ἐπιτείνει τὴν ἐκκοσμίκευση. Ἐλλοχεύει ὁ κίνδυνος νὰ κατανοήσουμε τὴν εἰρήνη στὴν ἐνδοκοσμικὴ μόνον διάστασή της, ὅπως τώρα τὴν ἀντιμετωπίζομε σχεδὸν μόνον ὑπερβατικά. Ὅσο, λοιπόν, κι ἂν εἶναι γνήσια χριστιανικὴ μαρτυρία ὁ ἀγώνας γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς εἰρήνης, θεολογικὰ ἀφήνει ἕνα κενό, ἂν δὲν συνδέεται ὀργανικὰ μὲ τὴν θεολογία τῆς Ἐνσαρκώσεως.

Σὲ ἔσχατη ἀνάλυση «ἐπὶ γῆς εἰρήνη» παραμένει ὁ Χριστὸς ὡς

καταλλαγὴ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ ἀπαρχὴ τοῦ νέου κόσμου. Ἡ Ἐνσάρκωση εἶναι ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἀνακτίσεως τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὴ τὴν ἀπαρχὴ ἔχομε λάβει ὡς ἀρραβῶνα μὲ τὴν μυστηριακὴ ἔνταξη καὶ παραμονή μας στὴν Ἐκκλησία. Μ' ἄλλα λόγια ἔχομε ὅλοι ὡς πιστοὶ μέσα μας — καὶ πάντα ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Ἐκκλησίας — τὴν εἰρήνη. Μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια ἐνσαρκώνομε τὴν εἰρήνη στὸ ἐδῶ καὶ τὸ τώρα. Καὶ φυσικὰ πρέπει νὰ κάνομε ὅ,τι μποροῦμε γιὰ νὰ ὑλοποιήσομε στὴν καθημερινὴ πράξη τὴν εἰρήνη ὡς καταλλαγὴ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

Θὰ ἦταν ὅμως τουλάχιστον ἀνεδαφικὸ νὰ ὑπερτιμήσομε τὴν ἔννοια τοῦ ἀρραβῶνος καὶ τὶς δυνατότητές μας. Ὅπως λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος «νῦν ἀναστάντος τοῦ Χριστοῦ τὰ πράγματα ἕστηκεν ἔτι μετέωρα» (P.G. 61, 337). Θὰ ἦταν τυφλὸς ὅποιος παρασυρόμενος ἀπὸ ἐνθουσιασμό, ὑποστήριζε τὸ ἀντίθετο, ὑποστηρίζοντας μιὰν ἄγνωστη στὴν ὀρθόδοξη παράδοση παροῦσα ἐσχατολογία. Τὸ ἴδιο βέβαια ἀνορθόδοξη καὶ τυφλὴ θὰ ἦταν καὶ μιὰ ἐσχατολογία ποὺ θὰ ξεχνοῦσε τὴν πραγματικότητα τῆς ἐν Χριστῷ ἀπαρχῆς καὶ τὸν ἀρραβῶνα τῆς πίστεως.

Ἡ σωστὴ τοποθέτηση τοῦ ὅλου θέματος συνδέεται ἄμεσα, λοιπόν, μὲ τὴν ἐσχατολογία μας. Μὲ τὴν διατήρηση τοῦ προφητικοῦ ὁράματος γιὰ τὴν παγκόσμια εἰρήνη στοὺς ἐσχάτους καιρούς. Μὲ τὴν ἐλπίδα γιὰ τὸν ἐρχομό της καὶ τὴν προσευχὴ γι' αὐτό. Μὲ τὸν καθημερινὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀλλαγὴ θεσμῶν καὶ ἀνθρώπων — καὶ πάνω ἀπὸ ὅλα μὲ τὸν εὐαγγελισμὸ τοῦ κόσμου. Χωρὶς ἀπώλεια τοῦ μέλλοντος καὶ πάνω στὴ βάση τῆς ἐν Χριστῷ ἐμπειρίας τῆς Ἐκκλησίας, ἀνάμεσα στὸν παλαιὸ καὶ τὸν νέον αἰῶνα, ὁ Χριστὸς ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου εἶναι γιὰ τὸν χριστιανὸ ἡ ἀφετηρία γιὰ ἀγῶνες ποὺ ἀποσκοποῦν στὴν εἰρήνευση τῆς γῆς, στὴν καταλλαγὴ τῶν ἀνθρώπων μὲ τὸν Θεὸ καὶ μεταξύ τους καὶ — αὐτὸς εἶναι ὁ τελικὸς σκοπὸς — στὴν δοξολογικὴ προσκύνηση τοῦ Θεοῦ.

Βαρθολομαίου Ἀρχοντώνη
Μητροπολίτου Φιλαδελφείας

Η ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ *

Εἴη εὐλογημένον τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου καὶ Δομήτορος τῆς Ἐκκλησίας, Ὅστις ἠξίωσεν ἡμᾶς νὰ ἑορτάσωμεν καὶ ἐφέτος εἰς τὴν ἱστορικὴν ταύτην Πόλιν τὴν ἵδρυσιν ἐν αὐτῇ «τῆς πόλεως τῆς ἁγίας», τῆς «καινῆς Ἱερουσαλὴμ» (Ἀπ. 21, 2), τῆς Ἐκκλησίας, καὶ νὰ τιμήσωμεν τὴν μνήμην ἑνὸς ἐκ «τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου» (Ἀπ. 21, 14), ἑνὸς ἐκ τῶν δώδεκα θεμελίων, τοῦ θεμελιωτοῦ αὐτῆς Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, τοῦ ἀπὸ Βηθσαϊδά.

Ἑορτάζοντες δὲ σήμερον τὰ γενέθλια τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, τὴν ἐπέτειον τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, ἀνατρέχομεν εἰς τοὺς χρόνους καὶ εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ὅπου ἔζησε τὸ πρῶτον ὁ Ἀνδρέας καὶ ὁ διδάσκαλός του Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος καὶ ὁ ἀδελφός του Σίμων Πέτρος καὶ ὅπου ἔλαβον χώραν τὰ γενέθλια τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Εἰς τὴν Ἁγίαν Γῆν ἀνατρέχομεν ὅπου ἐτελεσιουργήθη ἡ Σταύρωσις καὶ ἡ Ἀνάστασις καὶ ἡ Πεντηκοστή, ἡ τριλογία αὕτη εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται ἡ θεία σύστασις τῆς Ἐκκλησίας.

Τί εἶναι ἡ Σταύρωσις, ὁ Γολγοθᾶς; Δὲν εἶναι τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς κενώσεως «τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου» (Ἐφ. 1, 23); Διὰ τοῦ αἵματος τὸ ὁποῖον ἐχύθη ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν εἰς τὸν Κρανίου Τόπον, δὲν ἡγίασε καὶ ἐθεμελίωσε τὰ θεμέλια τῆς Ἐκκλησίας Του; Διὰ τοῦ Γολγοθᾶ ἐδίδαξεν ὁ Κύριος εἰς τοὺς αἰῶνας ὅτι «ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει» (Ἰω. 12, 24).

---

* Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ Φαναρίου κατὰ τὴν Πατριαρχικὴν καὶ Συνοδικὴν Θ. Λειτουργίαν ἐπὶ τῇ Θρονικῇ Ἑορτῇ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Καὶ διὰ τὸν Χριστὸν ὁ καρπὸς οὗτος ἦτο ὁ στάχυς, ἡ Ἀνάστασις. Ἡ νίκη κατὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν ὀψωνίων αὐτῆς, τοῦ θανάτου (Ρωμ. 6, 23). Ἡ Ἀνάστασις, ἡ ὁποία ἀπαλλάσσει τὴν πίστιν μας ἀπὸ τὴν ματαιότητα (Α' Κορ. 15, 17) καὶ τὴν καθιστᾷ πίστιν δυναμικήν, ζῶσαν καὶ φλογερὰν διὰ τῆς βεβαιότητος ὅτι τὸν Σταυρὸν ἀκολουθεῖ ἡ Ἀνάστασις.

Καὶ ἔπειτα ἔρχεται ἡ Πεντηκοστή. Ἡ πραγματοποίησις τῆς προφητείας τοῦ Ἰωήλ. «Καὶ ἔσται μετὰ ταῦτα καὶ ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνύπνια ἐνυπνιασθήσονται, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται» (Ἰωὴλ 3, 1). Εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς ἐπισήμου ἱδρύσεως τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. «Ἡ ἱστορικὴ αὕτη ἐπιφοίτησις τοῦ Πνεύματος συνδέει τὴν ζωὴν τοῦ Ἰησοῦ ἀπ' εὐθείας μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας». Ἡ ἐπαγγελία τῆς Πεντηκοστῆς, ἡ κυοφορία, ἐὰν θέλετε, διὰ τὴν γέννησιν τῆς Ἐκκλησίας ἐγένετο ἤδη, εἰς τὰς στιγμὰς τῆς ἀγωνίας μικρὸν πρὸ τοῦ Πάθους τοῦ Κυρίου (Ἰω. 15, 26). Καὶ ἐπραγματοποιήθη μετὰ τὴν Ἀνάστασιν. Ἦτο δὲ ἀπαραίτητος ἡ Πεντηκοστὴ διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς συστάσεως τῆς Ἐκκλησίας, διότι «εἰ μὴ πνεῦμα παρῆν, οὐκ ἂν συνέστη ἡ Ἐκκλησία», ἵνα κατὰ τὸν Χρυσορρήμονα εἴπωμεν.

Καὶ οὕτως ἡ μία καὶ ἑνιαία ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς ἐσχατολογικὴ Ἐκκλησία συνέστη ὀντολογικῶς καὶ ἤρχισε νὰ ἐξαπλοῦται ἐμπειρικῶς καὶ ἱστορικῶς εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην, ἐφ' ὅσον «ὅλον τὸν οἶκον» (Πραξ. 2, 2) τῶν Μαθητῶν ἐπλήρωσεν ὁ αἰφνίδιος ἦχος τῆς θείας παρουσίας τοῦ Παρακλήτου.

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὡδήγησεν εἰς τὸ ἐνταῦθα τότε πολίχνιον καὶ τὰ βήματα τοῦ πρωτοτόκου τοῦ χοροῦ τῶν Ἀποστόλων, ὁ ὁποῖος κατηύγασεν αὐτὸ μὲ τὰς ἀκτῖνας τῆς θεογνωσίας καὶ ἵδρυσε τὴν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ὡς γνησία κατὰ τόπον Ἐκκλησία, ἐνσαρκοῦσα καὶ ἐκφράζουσα τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἔχει καὶ αὐτὴ τὰ αὐτὰ καὶ ἐκείνη χαρακτηριστικά, τὴν αὐτὴν τριλογίαν τῆς Σταυρώσεως, τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς Πεντηκοστῆς, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκονται καὶ τὰ ἰδικά της γενέθλια, τὰ ὁποῖα ἑορτάζομεν σήμερον.

Καὶ πρῶτον μὲν φέρει καὶ αὐτή, ὡς καὶ ἡ καθόλου Ἐκκλησία, τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου της ὄχι μόνον ὡς κόσμον καὶ καύχημα αὐτῆς («ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰμὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν

Ἰησοῦ Χριστοῦ» Γαλ. 6, 17), ἀλλὰ καὶ ὡς πραγματικὸν σταυρόν, τὸν ὁποῖον πολλάκις αἴρει ἄνευ Κυρηναίου: «εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσι» (Ἰω. 15, 20)· «οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ» (Ἰω. 13, 16), οὐδὲ σῶμα μεῖζον τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ.

Πολλάκις κατὰ τὸν ροῦν τῆς ἱστορίας αὐτῆς ἡ Ἐκκλησία αὕτη τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν μέσῳ στεναγμῶν καὶ δακρύων ἀνεφώνησε πρὸς τὸν νυμφίον αὐτῆς Χριστόν: «ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν· ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς». Ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερενίκησε διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος αὐτὴν καὶ ἡμᾶς, τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ ἐξήγαγεν ἡμᾶς πάντοτε εἰς ἀναψυχὴν (Πρβλ. Ρωμ. 8, 36-37).

Ἀλλ' ἡ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ ἄρα καὶ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης δὲν ὁμιλεῖ μόνον διὰ τὸν σταυρὸν καὶ τὸν θάνατον· ὁμιλεῖ καὶ διὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν αἰωνιότητα. Καὶ ὄχι μόνον ἡ φωνή της, ἀλλὰ καὶ τὰ βιώματά της, εἶναι σταυρώσιμα καὶ ἀναστάσιμα. Ἄλλωστε ἐκεῖνος ὅστις καθ' ἡμέραν θανατοῦται ὅπως αὐτή, ἀποκτᾷ καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἀναστάσεως.

Ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ἔχει ὡς ἀρχηγόν της τὸν Ἀναστάντα. Προσδοκᾷ ἀνάστασιν νεκρῶν. Κηρύττει ὑφ' ὅλας τὰς συνθήκας καὶ τὰς περιστάσεις τὴν Ἀνάστασιν. Καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Ὑπερμάχου Στρατηγοῦ της βιοῖ τὴν ἀνάστασιν, ἄλλοτε ἐμφανῶς μὲ τὰ διάφορα θαύματα ἐκείνης καὶ ἄλλοτε ἀφανῶς, εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος τῆς ὑποστάσεως καὶ τῆς συνειδήσεως αὐτῆς. Ἄλλωστε, ἐὰν δὲν ἐβίου «ὅλην τὴν ἡμέραν», ἔστω καὶ μυστικῶς, τὴν ἀνάστασιν, πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνθέξῃ ἐπὶ τόσους αἰῶνας εἰς τὴν «ὅλην τὴν ἡμέραν» θανάτωσίν της, ἀπὸ τῆς ἀλλοιώσεως τοῦ μηνύματος καὶ τῆς ἀποστολῆς της διὰ τῆς συνταυτίσεως μὲ τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν μέχρι καὶ τῆς προσφάτου ἐπιδρομῆς κατὰ τῶν θυσιαστηρίων της, μέχρι καὶ τῆς ἐξόδου τοῦ ποιμνίου της ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας;

Ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ἤκουσε τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἀναστάντος καὶ πορευθεῖσα ἐμαθήτευσε πλεῖστα ἔθνη, εἰς τὰ ὁποῖα ἐκήρυξε τὸν Ἀναστάντα, ἀναδειχθεῖσα ὄχι μόνον λόγῳ ἀλλὰ καὶ ἔργῳ μήτηρ καὶ ἀπόστολος πολλῶν λαῶν καὶ ἐκκλησιῶν. Ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας, ὁ κηρύξας πρῶτος τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν πόλιν ταύτην, εὐηγγελίσθη καὶ ἄλλας πόλεις καὶ χώρας, μέχρις ὅτου συνεσταυρώθη καὶ αὐτὸς ἐν Πάτραις τῷ σταυρωθέντι καὶ Ἀναστάντι Χριστῷ.

Ἐξ ἄλλου σήμερον, κατ' εὐτυχῆ συγκυρίαν καὶ εὐλογίᾳ Θεοῦ ἡ

Ἐκκλησία ἡμῶν αὕτη δύναται ἐπικαίρως καὶ εὐκαίρως νὰ μνησθῇ καὶ ἑνὸς μεγάλου ἱεραποστόλου, ἐκ τῶν σπλάγχνων αὐτῆς προελθόντος καὶ διὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ αὐτῆς πνεύματος γαλουχηθέντος, τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου, Φωτιστοῦ τῶν Σλαύων, τοῦ ὁποίου τὰ ἱερὰ λείψανα ἐκόμισε πρὸς αὐτὴν ἐκ Ρώμης διακεκριμένος ἐκπρόσωπος τῆς Α. Ἁγιότητος τοῦ σεπτοῦ Προκαθημένου τῆς ἀδελφῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας Πάπα Παύλου τοῦ Στ'.

Καὶ εἶναι ἡ χειρονομία αὕτη τῆς Α. Ἁγιότητος ἓν ἐπὶ πλέον σημεῖον τοῦ ἀνανεωμένου καὶ συνεχῶς αὔξοντος οἰκουμενικοῦ πνεύματος, ὑπὸ τοῦ ὁποίου διακατείχετο καὶ ὁ ἅγιος Κύριλλος, μία ἐπὶ πλέον ἀπόδειξις τῆς νέας πορείας ἡμῶν πρὸς τὴν χριστιανικὴν ἑνότητα, ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ μακαριστὸς προκάτοχός Σου, Παναγιώτατε Δέσποτα, διὰ τὴν παρουσίαν τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ Ἁγιωτάτου Πάπα Παύλου τοῦ Στ' εἰς τὰς ἐν Σόφιᾳ τελετὰς ἐπὶ τῇ χιλιοστῇ ἑκατοστῇ ἐτηρίδι ἀπὸ τῆς κοιμήσεως τοῦ Ἁγίου Ἱεραποστόλου Κυρίλλου.

Ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ζῇ καὶ τὴν συνέχειαν τῆς Σταυρώσεως καὶ τῆς Ἀναστάσεως, τὴν Πεντηκοστήν, ὡς καὶ ἡ μία Καθολικὴ Ἐκκλησία. Ἄλλωστε ἡ Ἐκκλησία, διὰ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐν αὐτῇ ἐνοικοῦντος Πνεύματος, «καθίσταται διαρκὴς καὶ μόνιμος Πεντηκοστή, ἥτις καὶ ἀποβαίνει πλέον ἡ πεμπτουσία τῆς Ἐκκλησίας». «Εἰς τὸν αἰῶνα μεθ' ἡμῶν ἐστι», λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, «καὶ δυνάμεθα ἀεὶ πεντηκοστὴν ἐπιτελεῖν».

Διὰ τῆς παρουσίας καὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ Παρακλήτου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν καὶ ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐσωτερικὴ μεταστροφὴ τῶν χριστιανῶν, ἀνανεουμένων τῷ Πνεύματι, πάντοτε διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς μεταστροφῆς δὲ ταύτης συντελεῖται καὶ ὁ ἀνακαινισμὸς ὡς ἀετοῦ τῆς νεότητος τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν αὕτη τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πάντοτε μέν, ὡς ἐκ τῆς φυσικῆς καὶ γεωγραφικῆς θέσεως αὐτῆς, ἰδίᾳ δὲ ἀπὸ τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου, προκαθημένη ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀνέλαβεν ἐνεργῶς τὰς ἀπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως ὄχι μόνον προνομίας, ἀλλὰ καὶ εὐθύνας καὶ ὑποχρεώσεις αὐτῆς, καὶ ἀνεδείχθη ἱερὸν κέντρον διακονίας τῆς ὅλης κατ' Ἀνατολὰς Ἐκκλησίας. Καὶ τὸ Κέντρον τοῦτο μὲ τὴν εὐρύτητα τῆς σκέψεως καὶ τῶν προοπτικῶν ἡ ὁποία πάντοτε τὸ διέκρινεν, ὄχι ἁπλῶς διεδραμάτισε κατὰ καιροὺς ρόλον κοινοῦ φορέως καὶ ἐκφραστοῦ τῶν δυνάμεων καὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς ἀνὰ τὸν κόσμον Ὀρθοδοξίας, ἀλλὰ

καὶ ἀνέλαβε πρωτοβουλίας τοῦτ' αὐτὸ ρηξικελεύθους καὶ ριζοσπαστικάς, ἀποτελούσας νέαν ἑκάστοτε Πεντηκοστὴν ἐν τῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας.

Καὶ διὰ νὰ ἀντιπαρέλθωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ παρελθόντος, χωρὶς πάντως νὰ ἀμφιβάλλωμεν ὅτι αὕτη εἶναι «ὁ ἄριστος ἐκτιμητὴς τοῦ ἐνεστῶτος καὶ ὁ ἀσφαλέστερος ὁδηγὸς καὶ διδάσκαλος εἰς τὸ μέλλον», ἀναφέρομεν ἐνδεικτικῶς καὶ ἐπικαίρως ὅτι ἡ Πρωτόθρονος αὕτη Ἐκκλησία, ἐν συμπνοίᾳ καὶ ὁμοφροσύνῃ καὶ συνεργασίᾳ μετὰ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἑτοιμάζει μίαν νέαν καὶ πάλιν Πεντηκοστὴν εἰς τὸ σῶμα τῆς οἰκουμενικῆς Ὀρθοδοξίας, διὰ τὸ σῶμα τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον.

Χωρὶς ποσῶς νὰ παύσῃ «ἡ ἁγία Ἐκκλησία ὀρθοτομεῖν, καὶ τὸν ἀληθῆ πρεσβεύειν λόγον, καὶ τὸ σεμνὸν τῆς πολιτείας συντηρεῖν τε καὶ ἐκδιδάσκειν» διὰ νὰ χρησιμοποιήσω τὴν ἔκφρασιν τῆς ἐν τῇ Πόλει ταύτῃ συνελθούσης Ἁγίας καὶ Μεγάλης Πρωτοδευτέρας Συνόδου (12ος καν.), χωρὶς νὰ ἀγνοῇ τὴν ἀποστολοδίδακτον ἀλήθειαν ὅτι «Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ἑβρ. 13, 8), ἐπιθυμεῖ καὶ ἐπιδιώκει διὰ τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, τὴν ὁποίαν προετοιμάζει μετὰ συνέσεως καὶ ἐπιμελείας, νὰ ἀποκαθάρῃ τὴν οὐσίαν τῆς πίστεως ἀπὸ τὰ ἐπικαθήσαντα διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἐπουσιώδη στοιχεῖα, νὰ δώσῃ εἰς τὰ τέκνα αὐτῆς «νόμους συνετοὺς καὶ θεσμοὺς φιλανθρώπους», καὶ μὲ μίαν λέξιν, παρισταμένη «πρὸ τῶν πυλῶν τῆς τρίτης χιλιετίας», νὰ ἑρμηνεύσῃ καὶ διακηρύξῃ εἰς σύγχρονον γλῶσσαν τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου της, τὸ Εὐαγγέλιον τῶν Χριστουγέννων.

Πλησιάζουν καὶ πάλιν τὰ γενέθλια τοῦ Χριστοῦ: Ὁ Λόγος τοῦ Γολγοθᾶ, τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς Πεντηκοστῆς, τῆς τριλογίας αὐτῆς μὲ τὴν ὁποίαν συνάπτονται τὰ γενέθλια τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τὴν ὅλην ζωὴν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχουν τὰ γνωρίσματα τῆς τριλογίας ταύτης ἡ ὁποία δικαιοῖ καὶ συγκεφαλαιώνει τὰ γενέθλιά της, ὑπάρχουν δὲ τὰ γνωρίσματα ταῦτα εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, διότι ὑπῆρξαν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον ἀπεκαλύφθη γενεθλίως ἐν ἐνανθρωπήσει ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τῆς συγκαταβάσεως καὶ τῆς κενώσεως. Αὐτῆς τῆς συγκαταβάσεως καὶ τῆς κενώσεως, ἡ ὁποία κάμνει τὴν Ἐκκλησίαν σωτῆρα καὶ διάκονον τοῦ ἀνθρώπου, προσιτὴν εἰς τὸν ἄνθρωπον, διὰ τὸν ὁποῖον ἄλλωστε ἐνηνθρώπησεν ὁ Κύριος αὐτῆς καὶ συνέστησεν αὐτήν. Αὐτῆς τῆς συγκαταβάσεως καὶ τῆς

κενώσεως, ἡ ὁποία κάμνει τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς «κράτος ψυχῶν καὶ αὐτοκρατορίαν συνειδήσεων», ἰσχυροτέραν καὶ τῆς ἰσχυροτέρας κοσμικῆς ἐξουσίας, μονιμωτέραν καὶ τῆς πλέον παραμονίμου ἀρχῆς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

Αὐτὸ τὸ μυστήριον τῆς μονιμότητος καὶ τῆς κατισχύσεως, ἔστω καὶ μέσῳ τῆς ἐξωτερικῆς καταισχύνης πολλάκις, τὴν μέχρι κενώσεως δηλαδὴ συγκατάβασιν, ἐγνώρισεν εἰς ὅλον τὰ βάθος καὶ ἐβίωσεν ἡ Μήτηρ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία εἰς τὸν πολυκύμαντον βίον αὐτῆς, διὸ καὶ ἐπέζησεν ὅλων τῶν λαμπρῶν καὶ ζοφερῶν ἡμερῶν καὶ ὅλων τῶν διωκτῶν της καὶ ὅλων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἴσως ἐνόμισαν ὅτι θὰ τὴν ὑπεδούλωναν διὰ τῆς πλήρους κατ' ἄνθρωπον εἴτε ἐλευθερίας εἴτε δουλείας. Ὅλοι αὐτοὶ παρῆλθον, προασπισταὶ καὶ διῶκται, καὶ ἡ Ἐκκλησία μένει Ἐκκλησία Χριστοῦ, ἀσάλευτος καὶ ἀμετακίνητος. «Τὰ ἀπόρθητα τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀργοῦν χαίνονται, καὶ φθείρονται ἀπὸ τὴν ρίζαν τοῦ χόρτου καὶ τὴν σταγόνα τῆς βροχῆς». Ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία μένει, καὶ βιοῖ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς φάτνης καθ' ἣν στιγμὴν ἑτοιμάζεται νὰ ἑορτάσῃ καὶ πάλιν Χριστοῦ τὰ γενέθλια εἰς τὴν αἰωνόβιον ταύτην ἕδραν της. Μένει καὶ δέχεται, τὴν σταύρωσιν καὶ κηρύττει καὶ ἐνεργεῖ τὴν ἀνάστασιν καὶ ἐπαναλαμβάνει τὴν Πεντηκοστήν, καθ' ἣν στιγμὴν ἑορτάζει καὶ ἐφέτος τὰ ἰδικά της γενέθλια εἰς τὴν ἑπτάλοφον ταύτην Πόλιν.

Παναγιώτατε Δέσποτα καὶ Ἡγούμενε τῆς Μεγάλης ταύτης Ἐκκλησίας,

Ἐπὶ τῇ σημερινῇ ἐπετείῳ ἑορτῇ τῆς ἧς θεοφιλῶς προκάθησαι. Ἐκκλησίας, δεήθητι τοῦ Κυρίου ὅπως, ταῖς πρεσβείαις τοῦ προκατόχου Σου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, φυλάττῃ αὐτὴν ἀπὸ πάσης ὁρατῆς καὶ ἀοράτου ἐπιβουλῆς, ἀκράδαντον καὶ ἄσειστον εἰς τὸν αἰῶνα.

Καὶ ἡμεῖς, οἱ ταπεινοὶ συνεργάται καὶ τὰ τέκνα Σου, παρακαλοῦμεν τὸν Ἅγιον Ἀπόστολον Ἀνδρέαν, οὗτινος τὴν μνήμην ἐπιτελοῦμεν, ὅπως μεσιτεύῃ πάντοτε πρὸς τὸν Κύριον ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης τὴν ὁποίαν ἵδρυσε καὶ ὑπὲρ Σοῦ τοῦ διαδόχου Του, ἵνα ἅπαντες ὁμοῦ τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἀγωνισάμενοι, τὸν δρόμον τελέσαντες καὶ τὴν πίστιν τηρήσαντες (Β' Τιμ. 4, 7) τελειωθῶμεν ἐν τῇ ἐσχάτῃ κοινωνίᾳ τῶν ἁγίων.

Ἀμήν.

᾿Αθηναγόρου Κοκκινάκη
᾿Αρχιεπισκόπου Θυατείρων καὶ Μ. Βρετανίας

ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

« ᾿Εκκλησία ῾Υπερόριος »

᾿Εκτὸς τῶν ἄλλων ᾿Εκκλησιολογικῶν προβλημάτων ποὺ ἀντιμετωπίζει σήμερον ἡ ᾿Ορθόδοξος ᾿Εκκλησία ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς εἶναι καὶ ἕνα νέον τοῦ ὁποίου ἡ ἔκτασις μόλις τώρα ἀρχίζει νὰ παρουσιάζεται ὡς ἀπειλὴ κατὰ τῆς τάξεως καὶ ὡς περιφρόνησις τῶν καθιερωμένων ἐθῶν καὶ Κανόνων τῆς Μιᾶς Καθολικῆς καὶ ᾿Αποστολικῆς ᾿Εκκλησίας.

Εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος τούτου προέβημεν ἐκ ποιμαντικοῦ καθήκοντος προκληθέντες ὑπό τινων τῶν Εὐλαβεστάτων ῾Ιερέων τῆς ᾿Αρχιεπισκοπῆς Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρετανίας, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ εὐσεβῶν Λαϊκῶν Χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι ἔλαβον γνῶσιν τοῦ περιεχομένου ἐπιστολῶν τὰς ὁποίας ἀπηύθυνεν κάποιος Φιλάρετος, τιτλοφορούμενος Μητροπολίτης καὶ ἀρχηγὸς τῆς αὐτοκαλουμένης «᾿Ορθοδόξου Ρωσσικῆς ᾿Εκκλησίας ἐκτὸς τῆς Ρωσσίας» καὶ «ἐλάχιστος ἐν τοῖς προκαθημένοις τῶν ᾿Εκκλησιῶν».

Αὐτὴ αὕτη ἡ ὀνομασία τῆς ῾Ομάδος ταύτης δηλώνει ὅτι εὑρισκόμεθα πρὸ ἑνὸς πρωτοφανοῦς ᾿Εκκλησιολογικοῦ ζητήματος, τὸ ὁποῖον ἤρχισε νὰ ἀντιμετωπίζῃ ἐν ἠρεμίᾳ ἡ ῾Ιεραρχία τῶν κατὰ τόπους ᾿Ορθοδόξων Αὐτοκεφάλων ᾿Εκκλησιῶν. Τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἀρχηγὸς τῆς ῾Ομάδος ταύτης καὶ ἐξ ὀνόματος αὐτῆς ἐδίκασε καὶ δικάζει, κατέκρινε καὶ κατακρίνει ᾿Εκκλησίας, Πατριάρχας, ᾿Αρχιερεῖς καὶ μελετητὰς δι' ὅσα λέγουν καὶ γράφουν, θεωρούμενα κατ' αὐτὸν ἀσύμφωνα πρὸς τοὺς ῾Ιεροὺς Κανόνας, ὄχι μόνον δείχνει τὴν ὀξύτητα τοῦ ἐνδοορθοδόξου τούτου ᾿Εκκλησιολογικοῦ ζητήματος ἀλλὰ καὶ τὴν ἔκτασιν τῆς ταραχῆς καὶ τοῦ σκανδαλισμοῦ ποὺ προκαλοῦν αἱ θέσεις καὶ αἱ ἀποφάσεις τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ῾Ομάδος ταύτης εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ᾿Ορθοδόξων Χριστιανῶν.

Διὰ τοῦτο εἰς ἀνάλυσιν τῆς ἐννοίας καὶ τῆς αἰτίας τοῦ ἐνδοορθο-

δόξου Ἐκκλησιολογικοῦ τούτου προβλήματος, παρέχεται ἡ ἀνακοίνωσις αὕτη πρὸς τὴν Σύναξιν τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου ἡμῶν καὶ δημοσιεύεται πρὸς διδασκαλίαν γενικῶς τοῦ Λαοῦ τοῦ Θεοῦ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Διασπορᾷ.

Ἡ σκελετώδης περιγραφὴ τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἀρχικῶν προθέσεων τῆς ὁμάδος ταύτης τὴν ὁποίαν ἐφιλοξένησε καὶ περιέθαλψε πρώτη ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ ὁποία τώρα ἀποκαλεῖται πηγὴ ἀπὸ τῆς ὁποίας «ρέουν ἁλμυρὰ καὶ δηλητηριώδη ὕδατα πλάνης» ὡς καὶ ἡ παρουσίασις τῶν σημερινῶν ἐπιδιώξεών της, δείχνει τὴν απομάκρυνσιν καὶ τὴν αὐτοαποκοπὴν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Σώματος τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Κατὰ τὴν ἀνέκαθεν ἐπικρατήσασαν τάξιν καὶ πρᾶξιν ἀπὸ τῆς Ἀποστολικῆς ἐποχῆς, κάθε Ἐκκλησία ἐτοποθετεῖτο, ὡς καὶ σήμερον, ἐντὸς γεωγραφικῶν ὁρίων. Τοιουτοτρόπως, ὡς εἰς τὸ παρελθόν, οὕτως καὶ σήμερον, ἔχομεν τὴν Ἐκκλησίαν «τὴν οὖσαν ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐν Κορίνθῳ, ἐν Ρώμῃ, ἐν Ἀθήναις, ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Σμύρνῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει κλπ.» ὡς καὶ τὰς Ἐκκλησίας τὰς οὔσας ἐν Γαλατίᾳ, ἐν Πόντῳ, ἐν Παλαιστίνῃ, ἐν Γαλλίᾳ, ἐν Ἑλλάδι, ἐν Ρουμανίᾳ, ἐν Ρωσσίᾳ κλπ. Μόνον ἐντὸς τῶν γεωγραφικῶν ὁρίων τῶν Ἐκκλησιῶν εἶχον καὶ ἔχουν καθῆκον καὶ δικαίωμα οἱ Ἐπίσκοποι αὐτῶν νὰ δροῦν διερμηνεύοντες τὴν πίστιν καὶ προσαρμόζοντες τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῶν Περιφερειακῶν Συνόδων τῶν Ἐπισκόπων καὶ τῆς ὅλης Ἐκκλησίας μετὰ τῆς ὁποίας διὰ τοῦ Ἐπισκόπου ἦτο ἡνωμένη κάθε Τοπικὴ Ἐκκλησία. Ταῦτα ἐπιβεβαιοῦν οἱ Κανόνες, ὁ ἕκτος τῆς Πρώτης ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ὁ δεύτερος Κανὼν τῆς Δευτέρας Οἰκουμενικῆς καὶ οἱ τριακοστὸς τέταρτος καὶ τριακοστὸς πέμπτος τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων.

Παρὰ τὴν σαφῆ ταύτην διδασκαλίαν τῶν ὡς ἄνω Κανόνων, ἀντέστη κατὰ τοὺς τελευταίους καιροὺς ἡ κίνησις τῆς ἀνωτέρω ὀνομασθείσης Ὁμάδος, ἡ ὁποία αὐτοκαλεῖται «Ἐκκλησία», πέραν τῶν ὁρίων τῆς μητρὸς αὐτῆς, δηλαδὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ὁμάδος αὐτῆς τοποθετεῖ τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸν ἱερὸν κατάλογον τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. Ἔχει τὴν τόλμην νὰ τοὺς κρίνῃ καὶ νὰ τοὺς καταδικάζῃ, διότι οὗτοι χρησιμοποιοῦν τὴν «οἰκονομίαν» καὶ ὄχι τὴν «ἀκρίβειαν» εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν Κανόνων ἐν τῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας. Δι' αὐτὸ ἐπειδὴ συμπροσεύχονται μετὰ μὴ Ὀρθοδόξων καὶ συνθηκολογοῦν μὲ τοὺς Ἀθέους θεωροῦνται ὑπόδικοι καὶ καταδικασμένοι.

Ἀλλὰ τί σημαίνει «Ρωσσικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐκτὸς τῆς Ρωσσίας;». Ἁπλούστατα σημαίνει ὅτι ἡ ὁμὰς αὕτη εἶναι ὑπερόριος συναγωγὴ ἢ σύναξις Χριστιανῶν. Δὲν εἶναι Ἐκκλησία, διότι πάντοτε Ἐκκλησία τις συγκροτεῖ τὸν Λαὸν τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὁρίων Γεωγραφικῶν, Ἐθνικῶς καὶ κοινωνικῶς καθωρισμένων κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας.

Καὶ οἱ μὲν Χριστιανοὶ ποὺ συγκροτοῦν τὴν ὁμάδα αὐτὴν δὲν πρέπει νὰ θεωροῦνται ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας εἰ μὴ μόνον ὡς διατελοῦντες ἐν ψευδαισθήσει, διότι θεωροῦν τοὺς Ποιμένας καὶ πνευματικοὺς αὐτῶν ταγοὺς ὡς Διαδόχους τῶν Ἀποστόλων, ὡς Κανονικοὺς δηλαδὴ Ἐπισκόπους ἐνεργοῦντας ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας, χωρὶς νὰ γνωρίζουν ὅτι Ἐκκλησία ὑπερόριος μὲ Κανονικὴν Ἱεραρχίαν οὔτε ὑπῆρξεν οὔτε καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ, εἰ μὴ μόνον ἐντὸς ἐπινοηθέντος σχήματος ληστρικῆς οὕτως εἰπεῖν καταστάσεως καὶ ἐπιδιώξεως.

Εἶναι δυνατὸν τὸ Ἐκκλησιαστικὸν τοῦτο σχῆμα νὰ θεωρηθῇ βασιζόμενον ἐπὶ πολιτικῶν παραδειγμάτων ὡς ἡ συγκρότησις «Κυβερνήσεως» ἐν ἐξορίᾳ ἐκτὸς τῶν Γεωγραφικῶν ὁρίων ἐμπεριστάτου τινὸς Χώρας. Ἀλλὰ τὸ ἐμπερίστατον καὶ οἱ πολιτικοὶ κίνδυνοι καὶ ἀνατροπαὶ δυνατὸν νὰ δικαιολογοῦν προσωρινὸν σχηματισμὸν Κυβερνήσεων πολιτικῶν ἐπιδιώξεων, ἀλλ' οὐδέποτε δικαιολογεῖ Ἐκκλησιαστικὸν συγκρότημα ἀντιμαχόμενον πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Χώρας τινὸς δοκιμαζομένης διαφοροτρόπως, Ἐκκλησίαν ἡ ὁποία, ὡς ὅλαι αἱ Ἐκκλησίαι, ἐμαρτύρησεν ἀλλὰ καὶ διετήρησε τὴν ὑπόστασιν αὐτῆς σεβασθεῖσα τὴν ἀποστολήν, τὴν εὐθύνην καὶ τὴν θέσιν αὐτῆς ἐν μέσῳ τῶν Ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν.

Διὰ τοῦτο τὸν μὲν Λαὸν τοῦ ὑπερορίου τούτου Ἐκκλησιαστικοῦ συγκροτήματος καὶ ἀγαποῦν καὶ περὶ πολλοῦ ἔχουν οἱ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ καὶ πάντες οἱ Χριστιανοί, τὴν δὲ λεγομένην Ἱεραρχίαν αὐτοῦ ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπάρχουν καὶ ἐνάρετοι καὶ πιστοὶ καὶ περὶ πολλοῦ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν τάξιν ποιούμενοι, ἀνεχθέντες ἐπὶ πολὺ οἱ κατὰ τόπους Κανονικοὶ Ποιμένες τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν ἀπό τινος ἀντελήφθησαν καὶ σήμερον πλήρως κατανοοῦν ὅτι δὲν ἔχει Ἐκκλησιαστικὴν ὑπόστασιν καὶ Κανονικὴν θέσιν. Οἱ φιλοξενηθέντες ὑπὸ τῶν Κανονικῶν Ὀρθοδόξων Ἱεραρχῶν ἔδειξαν ὅτι πρόθεσίς των ἦτο ἡ χρῆσις τῆς ἀδελφωσύνης καὶ τῆς συμπαραστάσεως, ἡ ὁποία ἐν ἡμέραις μεγάλων δυσκολιῶν προσεφέρθη ἀφειδῶς εἰς αὐτούς. Σήμερον οἱ φιλοξενηθέντες ἀντὶ εὐχαριστίας καὶ εὐγνωμοσύνης δεικνύουν ἑαυτοὺς ἐκτὸς Ἐκκλησιαστικῆς τάξεως καὶ Κανονικῆς διαγωγῆς, δείγμα-

τα τῆς ὁποίας ἀρχικῶς ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐφανέρωναν διότι ἐπεχείρουν νὰ ἐξασκοῦν δικαιώματα ὄχι ἁπλῶς ἐμπεριστάτου Χριστιανικῆς Κοινότητος, ἀλλ' Ἐκκλησίας Ὑπερορίου, δηλαδὴ ὑπερεκκλησίας, ἐπὶ οὐδεμιᾶς Κανονικῆς βάσεως ὑφισταμένης.

Ἀλλ' ἂς εἴδωμεν τὴν ἱστορίαν, διὰ νὰ ἐννοήσωμεν πῶς καὶ τί ἐζήτησε καὶ πῶς φέρεται σήμερον ἡ ὁμὰς αὕτη ἡ αὐτοκαλουμένη «Ὀρθόδοξος Ρωσσικὴ Ἐκκλησία ἐκτὸς τῆς Ρωσσίας».

Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τῆς ὑπερορίου Ἐκκλησίας τῶν ρώσσων φυγάδων

Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1917 πόλλοὶ Ρῶσσοι Χριστιανοὶ καὶ μή, φοβηθέντες τοὺς Μπολσεβίκους, ἀφῆκαν τὰς πόλεις καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν καὶ ἔφυγαν ἀπὸ τὴν πατρίδα των ζητοῦντες ἄσυλον καὶ καταφύγιον εἰς γειτονικὰς χώρας.

Μία τοιαύτη ὁμὰς Χριστιανῶν Ὀρθοδόξων εἰσῆλθεν εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ἡ ὁποία παρεχώρησεν εἰς αὐτοὺς κατοικίας καὶ Ναοὺς διὰ τὴν θείαν Λατρείαν. Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, ἡ Ἐμπορικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, τὰ Νοσοκομεῖα καὶ τὰ Ὀρφανοτροφεῖα καὶ ἄλλα ἱδρύματα τῆς Ὁμογενείας ἐστέγασαν τοὺς Ρώσσους Πρόσφυγας καὶ ἐφιλοξένησαν ἐπὶ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα [1].

Μετὰ τῶν προσφύγων φοβηθέντες συνηνώθησαν καὶ Ἐπίσκοποι καὶ Ἱερεῖς, γεγονὸς παράδοξον καὶ ἄηθες εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Χριστιανῶν Ποιμένων. Ἐγκαταλείψαντες οὗτοι τὴν μεγίστην πλειοψηφίαν τοῦ Ποιμνίου των ἐχρησιμοποίησαν ὡς πρόφασιν τῆς φυγῆς των τὴν προστασίαν τῶν προσφύγων. Εὔλογον ὅτι Ἱερεῖς τινὲς ἠδύναντο προσφυῶς νὰ δικαιολογήσουν ὡς αἰτίαν τῆς φυγῆς των τὴν βοήθειαν τῶν προσφύγων. Ἀλλ' οἱ Ἐπίσκοποι πῶς θὰ δικαιολογήσουν τὴν φυγήν των; Πῶς ἐπὶ παραδείγματι ὁ Μητροπολίτης Κιέβου καὶ Γαλικίας Ἀντώνιος μετ' ἄλλων Ἀρχιερέων ἐτόλμησαν νὰ γίνουν φυγάδες ἀφήνοντες εἰς τὴν πατρίδα των ἀπροστάτευτον τὸ Ποίμνιόν των ἵνα δῆθεν προσφέρουν διακονίαν εἰς τοὺς πρόσφυγας, οἱ ὁποῖοι ἐν ἀναλογίᾳ ἐκείνων ποὺ παρέμειναν εἰς τὴν πατρίδα των, ἦσαν ἐλάχιστοι;

Ἐπὶ πλέον θὰ ἔδει νὰ ἐγνώριζαν οἱ φυγάδες Ἀρχιερεῖς ὅτι οἱ

---

1. Μητροπολίτου Αἴνου Γερμανοῦ, Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἡ ἐν Διασπορᾷ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, Ἀθῆναι 1940, σελ. 3.

πρόσφυγες Ρῶσσοι εἶχον ἐπιστασίαν, αὐτὴν τὴν ὁποίαν προσέφερον δαψιλῶς οἱ φιλοξενήσαντες Ἐκκλησιαστικοὶ Ἀρχηγοί. Ἐπὶ πλέον θὰ ἔδει νὰ ἐγνώριζον ὅτι εἰς πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης ὑπῆρχον ἐγκατεστημένοι ἀντιπρόσωποι τῆς Ὀρθοδόξου Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ ἐτῶν, ὡς ἐν Γερμανίᾳ, ἐν Γαλλίᾳ, ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ.

Ἀλλ' οἱ φυγάδες Ρῶσσοι Ἀρχιερεῖς εἶχον ὑπ' ὄψιν των, μιμούμενοι τὸ παράδειγμα κοσμικῶν καὶ πολιτικῶν Ταγῶν, νὰ ἱδρύσουν Ἐκκλησιαστικὴν Κυβέρνησιν τῆς ὅλης Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας ἐκτὸς ὅμως τῶν ὁρίων τῆς Ρωσσίας. Φοβηθέντες οὗτοι τὰ δεινὰ καὶ τὰς ἄλλας κακουχίας τῆς ἐπαναστάσεως καὶ δὴ ἀναμετροῦντες τὴν ἀποστέρησιν τῆς δυνάμεως, τῆς δόξης καὶ τῆς αὐταρχικότητος, ἀντήλλαξαν διὰ τῆς φυγῆς τὴν διακονίαν τοῦ Ποιμνίου των μὲ τὴν πρόφασιν τῆς προστασίας μικρᾶς μόνον μερίδος τοῦ Λαοῦ των, γενόμενοι οὕτω φυγάδες καὶ ριψάσπιδες καὶ καταφρονηταὶ τῆς ἰδίας ποιμαντικῆς εὐθύνης καὶ τῶν ὅρκων τῆς κλήσεως αὐτῶν.

Ὁ ἀρχηγὸς τῶν φυγάδων

Κατὰ τὰ ἱστορικὰ δεδομένα ὅταν τὸ 1917 ἀπεφασίσθη ἐπὶ Κυβερνήσεως τοῦ Κερένσκη ἵνα ἐπανιδρυθῇ τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ρωσσίας, ἔλαβε χώραν ἐν Μόσχᾳ Σύνοδος πρὸς ἐκλογὴν Πατριάρχου. Ἐκ τῶν 25 ὑποψηφίων ὁ Μητροπολίτης Κιέβου Ἀντώνιος ἔλαβε 101 ψήφους, οἱ δὲ ἕτεροι δύο τοῦ τριψήφου ὀλιγωτέρας. Εἰς τὸ τρίψηφον περιελαμβάνετο καὶ ὁ Μητροπολίτης Μόσχας Τύχων, ὁ ὁποῖος διὰ κλήρου ἀνεδείχθη Πατριάρχης, καίτοι διὰ νὰ ἐνταχθῇ εἰς τὸ τρίψηφον ἔλαβε μόνον 25 ψήφους.

Ὁ ἐκλεγεὶς Πατριάρχης Τύχων τὸν Νοέμβριον τοῦ 1917 ἐφυλακίσθη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν διότι δι' ἐγκυκλίου κατεδίκασε τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἀφώρισε τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῆς. Ἐν τέλει ὅμως, τὸ 1919 ἐσυνθηκολόγησε μὲ τὴν νέαν κατάστασιν τῆς πατρίδος του καὶ μὲ τοὺς πιστοὺς εἰς τὸ καθῆκον των Ἀρχιερεῖς καὶ ἄλλους Κληρικοὺς ὑπηρέτησε μέχρι θανάτου τὸ εὐσεβὲς Ὀρθόδοξον Ποίμνιον τῆς Ρωσσίας. Τί θὰ ἐγίνετο ἂν ὁ Πατριάρχης, οἱ ἄλλοι Ἀρχιερεῖς καὶ Ἐπίσκοποι ἐμιμοῦντο τοὺς φυγάδας συναδέλφους των;

Οἱ φυγάδες κατ' ἀρχὰς ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκεῖθεν εἰσῆλθον εἰς τὴν Σερβίαν καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ Κάρλοβιτς φιλοξενηθέντες ὑπὸ τοῦ Ὀρθοδόξου Σερβικοῦ Πατριαρχείου. Ἐκεῖ ἵδρυσαν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἀποτυχόντα εἰς τὴν ἐκλογὴν

Πατριάρχου Μητροπολίτην Κιέβου 'Αντώνιον «τὴν 'Ανωτάτην 'Εκκλησιαστικὴν Διοίκησιν τοῦ 'Εξωτερικοῦ» ἀγνοήσαντες τοὺς Κανονικοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ρωσσικῆς 'Εκκλησίας εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Εὐρώπης καὶ 'Αμερικῆς.

Ὁ γνωστὸς Καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς 'Οξφόρδης ὄντως ἀξιόλογος καὶ πολυγραφώτατος ἑρμηνευτὴς τῆς 'Ορθοδόξου Χριστιανικῆς Διδασκαλίας Δόκτωρ Nicholas Zernof ἔγραψε περὶ τοῦ Μητροπολίτου 'Αντωνίου σαφέστατα σχόλια. Τὸν συνήντησεν εἰς τὸ Κάρλοβιτς ὅπου ὁ 'Αντώνιος ἔμεινε ἀπὸ τὸ1920 ἕως τὸ 1936, ὁπότε ἀπέθανε. 'Εκεῖ συνεκάλεσε τὸ 1921 Σύνοδον τῶν ἐν Εὐρώπῃ Ρώσσων 'Επισκόπων καὶ τῶν Λαϊκῶν προσφύγων εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Δρ. Zernof. Οὗτος γράφει ὅτι ὁ 'Αντώνιος ἀπὸ τῆς Συνόδου τοῦ Κάρλοβιτς μέχρι τοῦ θανάτου του παρέμεινε κεφαλὴ τῆς «Συνοδικῆς Δικαιοδοσίας». Ἦτο πολιτικῶς συντηρητικὸς τῶν ἄκρων καὶ τολμηρὰ νεωτεριστὴς εἰς τὴν Θεολογίαν. Ἦτο εὐφυής, ἀλλὰ καὶ πτωχὸς κριτὴς τῶν χαρακτήρων. Πολὺ ἀγαθός, ἀλλ' ἀπεριόριστος εἰς ὁμιλητικότητα καὶ ὀξὺς εἰς τὴν κατάκρισιν τῶν ἄλλων.

Αἱ ἀντιφάσεις τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Μητροπολίτου 'Αντωνίου ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὸν Δόκτορα Zernof ἐν τῇ πορείᾳ τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου τοῦ Κάρλοβιτς. διότι ἐγένετο ἀφορμὴ ἐπὶ πλέον πικρῶν κομματικῶν ἀγώνων μεταξὺ τῶν προσφύγων καὶ δεινῶν ἐπιπροσθέτων διὰ τὴν 'Εκκλησίαν ἐν Ρωσσίᾳ.

Τὸ 1926 ὁ Μητροπολίτης 'Αντώνιος ὑπέγραψε ψήφισμα σχεδιασθὲν ὑπὸ τῆς Συνόδου τῶν περὶ αὐτὸν 'Επισκόπων καταδικαστικὸν τῆς Διεθνοῦς Χριστιανικῆς 'Οργανώσεως ἡ ὁποία ἐβοήθησε τὴν κίνησιν τῶν Ρώσσων Χριστιανῶν φοιτητῶν καὶ τὸ Θεολογικὸν 'Ινστιτοῦτον τῶν Παρισίων. Ἡ Χριστιανικὴ 'Ομοσπονδία τῶν Χριστιανῶν Φοιτητῶν καὶ ἡ Χ.Α.Ν. ἢ ἡ «Y.M.C.A.» ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς ἱδρύματα Μασωνικὰ καὶ ἀπηγορεύθη εἰς τὰ Μέλη τῆς Ρωσσικῆς 'Εκκλησίας νὰ συνεργάζωνται μὲ αὐτὰς τὰς 'Οργανώσεις. 'Εν τῷ μεταξὺ ὅμως εἰς ἐπιστολὴν ὁ Μητροπολίτης οὗτος πρὸς τὰ Μέλη τῆς Ρωσσικῆς Κινήσεως τῶν Χριστιανῶν Φοιτητῶν (R.S.C.M.) διεκήρυξεν ὅτι ἀνεγνώρισεν ἀντιπροσώπους τῶν Διεθνῶν 'Οργανισμῶν γνωστῶν εἰς αὐτὸν ὡς φίλων τῆς 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας τῶν ὁποίων ἡ ἐπίδρασις ἐπὶ τῶν Ρώσσων Φοιτητῶν ἠδύνατο νὰ εἶναι θετική [2].

2. The first Council of the Russian Church abroad in Screniski Karlovtsi (21 November - 2 September 1921) the notes of one of the

Ὁ Μητροπολίτης Ἀντώνιος κατεδίκασεν εἰς Ἀργίαν τὸν Μητροπολίτην Παρισίων Εὐλόγιον καὶ ἀπηγόρευσεν Εὐχαριστιακὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐνοριῶν του μετὰ τοῦ Εὐλογίου, διότι ὁ Εὐλόγιος διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Τύχωνος τῆς Ρωσσίας Ἔξαρχος ἀντὶ τοῦ Ἀντωνίου, τὸν ὁποῖον ἔπαυσε μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν ἀποφάσεων τῆς Συνόδου τοῦ Κάρλοβιτς, διότι αὗται ἦσαν πολιτικῆς φύσεως, ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἱερᾶς Μοναρχίας τοῦ Τσάρου. Προφανῶς ὁ Πατριάρχης Τύχων καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Κρεμλίνου ἔκαμε τὴν ἀντικατάστασιν καὶ τὴν διακήρυξιν, καθ' ἣν οἱ φυγάδες Ἀρχιερεῖς τοῦ Κάρλοβιτς δὲν ἐκπροσωποῦν κανένα καὶ ὅτι ἡ ποιμαντικὴ εὐθύνη διὰ τοὺς Ρώσσους τῆς Διασπορᾶς καὶ τοὺς Πρόσφυγας ἀνατίθεται καὶ πάλιν εἰς τὸν Εὐλόγιον τὸν ὁποῖον καὶ προήγαγεν εἰς Μητροπολίτην. Ἀλλ' ὁ Ἀντώνιος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν τὴν Πατριαρχικὴν ἀπόφασιν τῆς ἀντικαταστάσεως καὶ ἐπροχώρησαν εἰς τὰς ἐνεργείας των ὡς ἀνεξάρτητοι καὶ αὐτοκέφαλοι.

Τὸ 1925 ὁ Πατριάρχης Τύχων ἐκοιμήθη, ἀφοῦ ὑπέγραψε Διαθήκην ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑποδεικνύει τρεῖς ὑποψηφίους διὰ τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀναγνωρίζει τὴν Σοβιετικὴν Κυβέρνησιν καὶ καλεῖ ὅλους τοὺς ἀποσχισθέντας ὀπαδοὺς τῆς λεγομένης «Ζώσης Ἐκκλησίας» νὰ ἑνωθοῦν μὲ τὴν Μητέρα των Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας.

Οἱ φυγάδες τοῦ Κάρλοβιτς συμβουλεύονται τὸν Μητροπολίτην Μόσχας Σέργιον

Διάδοχος τοῦ Τύχωνος ἀργότερον κατόπιν πολλῶν δυσκολιῶν ἐξελέγη ὁ Μητροπολίτης Μόσχας Σέργιος, εἷς ἐκ τῶν τριῶν ποὺ ὑπέδειξεν ὁ Πατριάρχης Τύχων. Ὡς Μητροπολίτης Μόσχας ὁ Σέργιος ἐτέλει κατ' ἀρχὰς καθήκοντα Τοποτηρητοῦ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου, δεδομένου ὅτι ὁ Τοποτηρητὴς Μητροπολίτης Κρουτίνσκης Πέτρος ἐξωρίσθη καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ ἐξορίᾳ. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ Σέργιος ἀντιμετώπισε τὴν φιλονικίαν τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησεν ὁ φυγὰς Μητροπολίτης Ἀντώνιος ἑδρεύων ἐν Κάρλοβιτς, ἐπιχειρῶν νὰ σφετερισθῇ τῶν καθηκόντων καὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ τῆς θέσεως τοῦ Μητροπολίτου Εὐλογίου, τοῦ διορισθέντος ἀντιπροσώπου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ἐν Εὐρώπῃ, ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Τύχωνος τὸ 1922.

Participants. (Eastern. Churchens Review Volume o 2 σελίς 179 -

Ἡ διένεξις αὕτη ἔφερεν εἰς φῶς τὰς διαθέσεις τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἐπιδιωκόντων νὰ διευθύνουν τὴν Ρωσσικὴν Ἐκκλησίαν ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς ἐκ τῶν ἔξω. Ἡ ἀντίδρασις κατὰ τοιαύτης ἀντικανονικῆς προσπαθείας ἦτο ἔκδηλος. Θαυμασίαν εἰκόνα τῆς ἀντιδράσεως ταύτης παρουσιάζει ὁ Ἀρχιμ. Μεθόδιος Φούγιας, ὁ νῦν Σεβ. Μητροπολίτης Ἀξώμης κ. Μεθόδιος εἰς τὴν ἀξιόλογον μονογραφίαν αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἱστορία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν Διασπορᾷ»[3] ὡς καὶ ὁ Καθηγητὴς Δρ. N. Zernof εἰς δύο τελευταίως δημοσιευθέντα ἄρθρα αὐτοῦ[4].

Καὶ πρῶτον ὁ Μητροπολίτης Μόσχας Σέργιος ἀπηύθυνε συγκινητικὴν ἐπιστολὴν εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἀντώνιον φυγάδας Ρώσσους Ἀρχιερεῖς οἱ ὁποῖοι ἐξήτησαν τὴν κρίσιν καὶ τὴν συμβουλὴν αὐτοῦ ὡς πρὸς τὸν καθορισμὸν τοῦ ποῖος ἔχει δίκαιον, ὁ Μητροπολίτης Εὐλόγιος ὁ διορισθεὶς ὡς εἴδομεν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Τύχωνος Ἔξαρχος τῶν ἐν Διασπορᾷ Ρωσσικῶν Κοινοτήτων τὸ 1922 ἢ ὁ Μητροπολίτης Ἀντώνιος ὁ διορισθεὶς τὸ 1920 ἐν καιρῷ μεγάλης συγχύσεως καὶ ἀναμενομένης ὑποστολῆς τῆς ἐν Ρωσσίᾳ νέας καταστάσεως.

Ὁ Μητροπολίτης Σέργιος ἔγραψεν εἰς ἀπάντησιν εἰς τὸν Ἀντώνιον, ἀποκαλύπτων τὴν ὑπεύθυνον αὐτοῦ Ἀρχιερατικὴν καὶ Ἐκκλησιαστικὴν ἀνωτερότητα, ὅτι «ἐν ὑπερορίᾳ Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ ὑφίσταται αὐτοτελὴς καὶ διὰ τοῦτο ἔφθασε δι' ὅλους σας ὁ καιρὸς ὅπως στοιχῆτε πρὸς τοὺς Κανόνας καὶ ὑποταγῆτε, ἔστω καὶ προσωρινῶς εἰς τὴν Ἐπιτόπιον Ἀρχήν, π.χ. ἐν Σερβίᾳ εἰς τὸν Σέρβον Πατριάρχην καὶ ἐργασθῆτε πρὸς ὄφελος τοῦ τμήματος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἡ ὁποία σᾶς ἐδέχθη[5].

Παρὰ ταῦτα, ἐπειδὴ δηλαδὴ δὲν ἦτο συμφέρουσα ἀπάντησις ἣν ἀνέμενεν ὁ Ἀντώνιος καὶ οἱ περὶ αὐτόν, ἀψηφοῦντες τὴν συμβουλὴν καὶ γνώμην τοῦ Τοποτηρητοῦ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Ρωσσίας ἣν ἐξήτησαν, ἤρχισαν νὰ καταφέρωνται καὶ κατὰ τοῦ Σεργίου καὶ κατὰ τοῦ Εὐλογίου τὸν ὁποῖον κατηγόρησαν ἐπὶ Μοντερνισμῷ, λόγῳ τοῦ ὁποίου ἀπεφάσισαν νὰ προστατεύσουν τὴν καθαρότητα τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως αὐτοανακηρυσσόμενοι ὡς Ἐκκλησιαστικὴ Σύνοδος

---

3. Ἀρχιμ. Μεθοδίου Φούγια. Ἱστορία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν Διασπορᾷ. Ἀλεξάνδρεια 1956.

4. Ἄρθρα τοῦ Δρ. N. Zernof in Eastern Churches Review ἔνθα ἀνωτέρω No 1 - 1975.

5. Μεθοδίου Φούγια, ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 40.

μὲ ἐξουσίαν ἐπὶ ὅλων τῶν Ρωσσικῶν Κοινοτήτων τῆς Ὑδρογείου. Ἡ Σύνοδος αὕτη ὡς ἐκ τῶν ἀποφάσεών της κατήντησεν εἰς Latrocinium νέα δηλαδὴ Ληστρικὴ Σύνοδος. Μεταξὺ τῶν πράξεων αὐτῆς ἦτο καὶ ἡ κλῆσις τοῦ Μητροπολίτου Εὐλογίου εἰς δίκην τὸ 1927, διότι ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς Συνόδου αὐτοῦ ἵδρυσεν ἐν Παρισίοις Θεολογικὴν Σχολήν, ἀλλὰ καὶ διότι δέχεται τὴν περὶ «Σοφίας» κακοδοξίαν, τὴν θεωρίαν δηλαδὴ τοῦ Πατρὸς Σεργίου Βουλκάκωβ, ἥτις παρεξηγήθη κακοβούλως. Ἀλλ' ὁ Μητροπολίτης Εὐλόγιος κατεδίκασεν εἰς τὸ Πνευματικὸν Δικαστήριον καὶ ἀπέρριψε τὴν ἑρμηνείαν, ἣν οἱ ἐχθροὶ τοῦ Πατρὸς Βουλκάκωβ ἀπέδιδον εἰς αὐτόν, θεωρήσαντες ὅτι οὗτος προσθέτει τέταρτον πρόσωπον εἰς τὴν Ἁγία Τριάδα [6]. Ὁ Εὐλόγιος κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς Ληστρικῆς ταύτης Συνόδου εἰς ἀργίαν καὶ ἀπηγορεύθη ἡ Εὐχαριστιακὴ Κοινωνία μετὰ τῶν Ἐνοριῶν καὶ τῶν Κληρικῶν αὐτοῦ.

Μεταξὺ τῶν ἀποφάσεων τῆς «Συνόδου» ταύτης τῶν 34 Ἐπισκόπων ἦτο καὶ ἡ ἀνακήρυξις τῆς ἐν Ρωσσίᾳ μαρτυρικῆς Ἐκκλησίας ὡς ἐκπεσούσης, διότι δῆθεν ἡνώθη μετὰ τῶν ἀθέων καὶ τῶν κομμουνιστῶν. Ἁρμόζει ὡς ἐκ τούτου εἰς τοὺς φυγάδας τούτους Ἀρχιερεῖς ὁ ὅρος «Ἀνεπίσκοπος» τὸν ὁποῖον ὁ Κανονιολόγος Ἀριστεινὸς θεωρεῖ κατάλληλον διὰ τοὺς εἰσπηδήσαντας Ἐπισκόπους ἐν βλάβῃ τοῦ ἑαυτῶν ποιμνίου, εἰς ἄλλων Ἐπισκόπων ὅρια δικαιοδοσίας, πρᾶξις ἥτις συνεπάγεται τὴν τιμωρίαν τῆς καθαιρέσεως [7].

Πολλοὶ Ρῶσσοι ἁπλοῖ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ μὴ ἔχοντες γνῶσιν τῶν ἐπιδιώξεων τῶν φυγάδων συνηνώθησαν μετ' αὐτῶν θεωρήσαντες, ὡς ἐδιδάσκοντο, τὴν Μητέρα των Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας ὡς ἐκλείψασαν καὶ ὡς προδώσασαν διὰ τῶν Ποιμένων αὐτῆς τὴν ποιμαντικὴν εὐθύνην καὶ τὴν Ὀρθόδοξον αὐτῆς ἀκεραιότητα. Ἀλλ' οὐδὲν ψευδέστερον τούτου.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας ὡς ὑπῆρχεν, οὕτως ὑπάρχει καταστᾶσα διδάσκαλος τῶν Χριστιανῶν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ διέλθουν διὰ τοῦ ἰδίου πυρὸς καὶ τοῦ σιδήρου μέσα ἀπὸ τὸν ὁποῖον διῆλθεν ἐκείνη, μαρτυροῦσα τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν

---

6. S. Voulgakov. «The Wisdom of God» Διακόνου Θεοδωρήτου Κοκκινάκη. «Ἀπὸ τὸν Μαρξισμὸν εἰς τὴν Σοφιλογίαν» Πάνταινος Ἀλεξάνδρεια 1936.

7. Ράλλη καὶ Ποτλῆ. Σύνταγμα τῶν θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων. Τόμος Β', σελ. 249, Ἀθῆναι 1852.

περιφρούρησιν τοῦ Εὐαγγελίου, ὡς ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἑρμηνεύει τοῦτο διὰ τῆς ζωῆς καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῆς.

Τὴν πραγματικότητα ταύτην ἀρνοῦνται οἱ φυγάδες κατασυκοφαντοῦντες μέχρι σήμερον τὴν ἀλήθειαν. Ἀλλ' ἡ ἀλήθεια τῶν ἀντικανονικῶν ἐπιδιώξεων τῶν φυγάδων ἐφανερώθη. Ἤδη τὴν ἀνεγνώρισαν τὰ Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς, τὰ ὁποῖα οὐδέποτε ἔπαυσαν τὴν κανονικὴν κοινωνίαν μετὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Ἐν ταυτῷ ὅμως ἀνεγνώρισαν καὶ τὰ ψεύδη καὶ ἐκαυτηρίασαν τὰς ἀντικανονικὰς πράξεις καὶ προθέσεις τῆς Ληστρικῆς παρατάξεως τῶν ἐν «ὑπερορίᾳ» δρασάντων καὶ δρώντων εἰσέτι Ρώσσων Ἀρχιερέων οἱ ὁποῖοι διατελοῦν ἀκόμη ἐν ἐχθρότητι ἔναντι τῆς Μητρὸς αὐτῶν Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας.

Οἱ ὀρθόδοξοι Πατριάρχαι καὶ ἡ ὑπερόριος δικαιοδοσία τῶν Ρώσσων φυγάδων ἀρχιερέων

Πρῶτος ὁ ἀείμνηστος Πατριάρχης Τύχων διεῖδε τὰς προθέσεις τῶν Φυγάδων μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Μητροπολίτην Κιέβου Ἀντώνιον. Δι' αὐτὸ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1922 κατήργησε καὶ ἐθεώρησεν ὡς ἀντικανονικὴν τὴν ἐν Κάρλοβιτς περὶ τὸν Ἀντώνιον Σύνοδον καὶ ἐδήλωσεν, ὡς εἴδομεν, ὅτι ἀνέθηκεν εἰς τὸν Μητροπολίτην Εὐλόγιον τὴν εὐθύνην τῶν ἐν Διασπορᾷ Ρωσσικῶν Κοινοτήτων. Βεβαίως δὲν εἶναι ἄμοιρος ἀληθείας ἡ ὑπόθεσις καθ' ἣν ἐκ πολιτικῶν πιέσεων ὁ Τύχων προέβη εἰς ἀνακήρυξιν τῆς Συνόδου τοῦ Κάρλοβιτς ὡς ἀντικανονικῆς. Ἀνεξαρτήτως ὅμως πάσης πιέσεως ὁ Τύχων ὡς Ποιμὴν καὶ προστάτης τοῦ Λαοῦ τοῦ Θεοῦ ἐν Ρωσσίᾳ καὶ φύλαξ τῆς Κανονικῆς Παραδόσεως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνέχεται τὰς ἀντικανονικὰς καὶ πολιτικὰς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου τοῦ Ἀντωνίου, αἱ ὁποῖαι διηνεκῶς ἐπλήθυναν τὰ δεινὰ τῶν ἐν Ρωσσίᾳ Ποιμένων καὶ ποιμενομένων ἀλλὰ καὶ τὰς ἐνδείξεις τῆς ἀποσπάσεως τῆς Συνόδου ταύτης ἀπὸ τὸ Κέντρον τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας.

Μετὰ τοῦτον ὁ ἀείμνηστος Πατριάρχης Μελέτιος Μεταξάκης[8] ἀνεγνώρισε τὴν κανονικὴν θέσιν ἣν ἔλαβεν ὁ ἀείμνηστος Πατριάρχης Τύχων ἔναντι τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν Φυγάδων Ἀρχιερέων τοῦ Κάρλοβιτς. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1927 ὁ Πατριάρχης Μελέτιος ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων ὅτι «οἱ Ρῶσσοι Ἀρχιερεῖς φυγόντες ἐκ τῆς πατρίδος

---

8. Μεθοδίου, ἔνθα ἀνωτέρω, σελ. 57.

των ἔτυχον συμπαθείας ἀπὸ μέρους Ὀρθοδόξων ἀδελφῶν Ἀρχιερέων συγκεντρωθέντες κατόπιν ἐν Κάρλοβιτς, ἐπὶ ἐδάφους δηλαδὴ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Πατριαρχείου Σερβίας. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐνεφανίσθητε ὑπὸ τύπον Ἀρχιερατικοῦ Συνεδρίου, βαθμηδὸν ὅμως ἐξελίχθητε εἰς Ἀρχιερατικὴν Σύνοδον τῆς Ὑπερορίου Ρωσσικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ δύναται νὰ ἐννοηθῇ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία Ὑπερόριος, ἔχουσα Σύνοδον καὶ διοικοῦσαν ἀρχήν; Ποῦ τῶν Κανόνων ἀνέγνωτε «ὑπερόριος Ἐκκλησία» ὑφ' ἣν ἔννοιαν μεταχειρίζεσθε αὐτόν; Διότι ἡμεῖς γε ἐκ τῶν Κανόνων τῆς μακραίωνος πράξεως τῆς Ἐκκλησίας γνωρίζομεν μόνον «ὅρια Ἐκκλησιῶν» καὶ παραγγέλματα Πατέρων θεοφόρων «μὴ μεθ' ὅρια αἰώνια, ἃ οἱ Πατέρες ἡμῶν ἔθεντο» καὶ ἀπειλὰς Κανόνων ἱερῶν κατὰ τῶν τολμώντων «ἔξω τῶν ἑαυτῶν ὁρίων χειροτονίας ποιεῖσθαι» (Κανὼν 35ος τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων).

Ὁ Πατριάρχης Μελέτιος ἀναφέρει ὅτι εἰς τὸν 2ον Κανόνα τῆς Β΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀναφέρεται ὁ ὅρος «ὑπερόριος Ἐκκλησία» ἀλλ' ἀκριβῶς πρὸς καταδίκην αὐτῆς ταύτης τῆς ἐννοίας τῶν τολμησάντων ὑπερορίου Ἐκκλησίας Ἀρχήν. Καὶ ἰδοὺ ὁ Κανών. «Τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν Ἐπισκόπους ταῖς ὑπερορίαις Ἐκκλησίαις μὴ ἐπιέναι μηδὲ συγχέειν τὰς Ἐκκλησίας. Ἀκλήτους δὲ Ἐπισκόπους ὑπὲρ διοίκησιν μὴ ἐπεμβαίνειν τῆς χειροτονίας ἢ τίσιν ἄλλαις οἰκονομίαις Ἐκκλησιαστικαῖς».

Καὶ παρατηρεῖ ὁ Πατριάρχης. «Κατὰ τὸν Κανόνα αὐτὸν ὑμεῖς, Ἀρχιερεῖς ὄντες τῆς ἐν Ρωσσίᾳ Ἐκκλησίας, κωλύεσθε ἐπεμβαίνειν εἰς δικαιοδοσίας Ἐπισκοπικὰς κειμένας ἔξω τῶν ὁρίων τῆς ὑμετέρας Ἐκκλησίας ὡς Σύνοδος Κανονική».

Ἐν συμπεράσματι ὁ Πατριάρχης ἀποφαίνεται καὶ δηλώνει εἰς τὴν πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐπιστολήν του τὰ ἑξῆς:

Α. Ἡ ὑπὸ τοῦ Κιέβου Ἀντωνίου ἀπαρτηθεῖσα ἐν Κάρλοβιτς καὶ αὐτοκαλουμένη «Ἀρχιερατικὴ Σύνοδος τῆς ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας» εἶναι ἀντικανονικὴ ὡς ἄντικρυς ἀντιτιθεμένη εἰς Ἀποστολικοὺς καὶ Συνοδικοὺς Κανόνας καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας.

Β. Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Σερβίας ἔχει Κανονικὸν δικαίωμα καὶ δύναται νὰ ἀναγνωρίσῃ ἢ καὶ νὰ ἀρνηθῇ εἰς Ρώσσους Μητροπολίτας καὶ Ἐπισκόπους νὰ διδάσκουν καὶ νὰ ἱερουργοῦν ἐντὸς μόνον τοῦ Σερβικοῦ ἐδάφους.

Γ. Οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἔχουν νὰ χειροτονοῦν καὶ ἐγκαθιστῶσιν Ἀρχιερεῖς εἰς τὰς «Βαρβαρικὰς χώρας» καὶ ἐν γένει ἐκτὸς τῆς Ρωσσίας εἰς ἐπαρχίας κανονικῶς ὑπαγομένας εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πα-

τριαρχεῖον, ὡς ἐν Εὐρώπῃ, ἔνθα ὑπάρχει ἤδη κανονικὴ Ἐπισκοπικὴ ἀρχὴ μονίμως ἐγκατεστημένη.

Δ. Οὐδὲν δικαίωμα ἔχει νὰ καλῇ τὸν Μητροπολίτην Εὐλόγιον εἰς ἀπολογίαν καὶ νὰ δικάζῃ ἢ νὰ καταδικάζῃ αὐτὸν ὑπαγόμενον εἰς τὴν Σύνοδον τῆς Περιφερείας εἰς ἣν ἡ χώρα αὕτη Ἐκκλησιαστικῶς ὑπάγεται.

Ε. Ὁ Πατριάρχης Τύχων κατὰ παράβασιν τῶν Κανόνων (28ος Δης Οἰκουμενικῆς Συνόδου) ἀνέθεσεν εἰς τὸν Μητροπολίτην Εὐλόγιον ποιμαντορίαν τῶν Ρώσσων τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης διότι οὗτος ὡς εὑρισκόμενος ἔξω τῶν ὁρίων τῶν καθωρισμένων δι' ἑκάστην Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν ἀνήκει εἰς τὴν εὐθύνην τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὑπ' αὐτοῦ μόνον διορίζονται Ἐπίσκοποι πρὸς διακονίαν εἰς τὰς περιφερείας αὐτάς.

Ἡ γνωμολογία τοῦ Πατριάρχου Μελετίου εἶναι μάθημα Κανόνων τὸ ὁποῖον ὅμως οἱ φυγάδες ὑπὸ τὸν Ἀντώνιον Ἐπίσκοποι ἀπέρριψαν κατασυκοφαντήσαντες τὸν Πατριάρχην ὡς αἱρετικὸν καὶ Προτεσταντίζοντα, ὡς Μασόνον καὶ μοντερνιστὴν κλπ.

Εἰς ἀπάντησίν των οἱ φυγάδες οὗτοι ἀναφέρουν Κανόνας, ἐπὶ τῶν ὁποίων προσπαθοῦν νὰ στηρίξουν τὸ οἰκοδόμημα τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Διευθυντηρίου των. Ἐπικαλοῦνται τοὺς Κανόνας 37ον καὶ 39ον τῆς ΣΤ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τὸν 18ον Ἀντιοχείας καὶ τὴν διάταξιν τοῦ Πατριάρχου Τύχωνος λησμονοῦντες ὅτι οὗτος τὴν ἀνήρεσε.

Οἱ Κανόνες τοὺς ὁποίους ἐπικαλοῦνται ἀναφέρουν ἄλλα, μὴ σχετιζόμενα μὲ Συνόδους καὶ διοίκησιν Ἐκκλησίας ἑδρευούσης ἐπὶ ἐδάφους ἔξω τῆς δικαιοδοσίας εἰς τὴν ὁποίαν Κανονικῶς ἀνήκουν. Οἱ 37ος καὶ 39ος Κανόνες τῆς ΣΤ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀναφέρουν περιπτώσεις Ἐπισκόπου μὴ δυναμένου νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἕδραν του λόγῳ ἐπιδρομῆς ἐχθρῶν, ὁ ὁποῖος φιλοξενούμενος εἰς ἄλλην περιοχὴν δύναται νὰ χειροτονῇ διὰ τὴν ἐπαρχίαν του Ἱερεῖς. Οὗτοι ὅμως ἐπεκτείνουν τὸν Κανόνα εἰς τὴν Οἰκουμένην ἅπασαν ἀγνοοῦντες προφανῶς τὰ ὅρια καὶ τὰς περιστάσεις.

Ὁ 39ος Κανὼν ἀναφέρεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Κύπρου. Ὅταν ὁ Κύπρου Ἰωάννης ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ, ὄχι μόνος ἀλλὰ μετὰ τοῦ ποιμνίου του καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὰ μέρη τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐπειδὴ ἡ Γ'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀνεγνώρισε τὴν Κύπρον Αὐτοκέφαλον, τότε ἐκρίθη ὀρθὸν ἵνα οὗτος διατηρήσῃ καὶ ἐν τῇ ἐξορίᾳ τὸ αὐτοκέφαλον. Διὰ τοῦτο οἱ Πατέρες ἐξεχώρισαν ὡρισμένην περιφέρειαν πρὸς ἐξάσκησιν τῆς ποιμαντικῆς ἐξουσίας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ ὑπεχρέ-

ωσαν τὸν Μητροπολίτην Κυζίκου εἰς ὃν ὑπήγετο ἡ περιφέρεια, νὰ ὑπαχθῇ εἰς αὐτόν, ὡς εἰς Πρόεδρον Ἰουστινιανουπόλεως.

Ποίαν σχέσιν ἔχει ὁ Κανὼν αὐτὸς μὲ τὴν ἀξίωσιν τῶν φυγάδων τοῦ Κάρλοβιτς, οἱ ὁποῖοι ἐθεώρησαν τὰς πέντε ἠπείρους ὡς δικαιοδοσίαν αὐτῶν; Δὲν φαίνεται ἑπομένως νὰ ἐννοοῦν μήτε τὸ γράμμα, μήτε τὸ πνεῦμα τῶν Κανόνων τοὺς ὁποίους ἐπικαλοῦνται πρὸς στήριξιν τῆς ἀσταθοῦς των θέσεως [9].

Πρὸ τῶν ἐνεργειῶν καὶ τῶν κρίσεων τοῦ Πατριάρχου Μελετίου τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον προέβλεπε τὰς διαθέσεις καὶ δι' αὐτὸ ἔθεσεν ὅρια εἰς τοὺς Φυγάδας Ἀρχιερεῖς. Τοὺς ἐδέχθη μὲν φιλαδέλφως ἀλλὰ καὶ ἐπενόησε σχῆμα βοηθείας αὐτῶν. Δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἀντώνιον κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1920 τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καθώριζε τὰ τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν εὑρισκομένων εἰσέτι εἰς Κωνσταντινούπολιν. Κατὰ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην οἱ Ρῶσσοι Ἀρχιερεῖς (Κιέβου καὶ Γαλικίας Ἀντώνιος, Χερσῶνος Πλάτων, Κινσοβίου Ἀναστάσιος, Πολιόβας Θεοφάνης, Σεβαστουπόλεως Βενιαμὶν) ἀποτελοῦν προσωρινὴν Ἐπιτροπὴν ὑπαγομένην εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον διὰ τὴν περίθαλψιν τῶν προσφύγων. Ἡ προσωρινὴ αὐτη ἐπιτροπὴ δὲν εἶχε Δικαστικὸν δικαίωμα ἐπὶ ὑποθέσεων οἰκογενειακοῦ δικαίου. Αἱ ὑποθέσεις αὗται θὰ ἐξητάζοντο εἰς τὸ Τακτικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ τῶν Μητροπολιτῶν τοῦ Θρόνου κλπ. Ἀντὶ τούτων ὅμως οἱ Ρῶσσοι ἤρχισαν νὰ λύουν γάμους, νὰ χειροτονοῦν, νὰ δημιουργοῦν ἐκδηλώσεις πολιτικὰς λόγῳ τῶν ὁποίων τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον προέβη ἀμέσως εἰς τὴν ἄρσιν τῶν δικαιωμάτων καὶ τῆς ἀδείας νὰ ἐνεργοῦν Ἐκκλησιαστικῶς. Λόγῳ ἀκριβῶς τῆς στάσεως ταύτης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου οἱ περὶ τὸν Ἀντώνιον ἀφῆκαν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ Πατριαρχείου Σερβίας. Ἀλλ' ἐπανέλαβον τὴν ἰδίαν τακτικήν.

(Συνέχεια στὸ ἑπόμενο τεῦχος)

---

9. Γράμμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βασιλείου Γ'. Μεθοδίου Φούγια, ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 58. Μητροπολίτου Σάρδεων Μαξίμου. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ. Θεσσαλονίκη 1972, σελ. 181 - 182.

Τίτου Ἐμμ. Ματθαιάκη
Μητροπολίτου πρ. Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου

ΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΝΕΑΝΙΔΟΣ *

Προβληματισμοὺς ἐπὶ παντοίων θεμάτων ἀντιμετωπίζουν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νεάνιδες διαβιοῦσαι εἰς πόλεις. Ἡ ἐλευθέρα ἐκτὸς τοῦ οἴκου ἐνασχόλησις εἰς ἐργασίας χειρονακτικὰς καὶ μή, ἡ διαρκὴς τούτων ἐπικοινωνία καὶ ἀναστροφὴ μετὰ προσώπων τοῦ φιλικοῦ τούτων περιβάλλοντος, ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον διεξάγεται ἡ ἐργασία πολλῶν νεανίδων εἰς ὀργανισμούς, ἐπιχειρήσεις, τραπέζας, ἐργοστάσια καὶ ὅσας ἄλλας ὑπηρεσίας, ἡ ἔλλειψις καλῆς τούτων διαπαιδαγωγήσεως καὶ ἐποπτείας, ἡ ἀνεξέλεγκτος αὐτῶν ἐπίδοσις εἰς παντοίας διασκεδάσεις, ὡς καὶ ἡ ἀσύδοτος ἐλευθερία, ἀναντιρρήτως προκαλοῦν εἰς νεάνιδας προβληματισμούς, ἐκ τῶν ὁποίων θὰ ἦσαν ἐντελῶς ἀπηλλαγμέναι, ἐὰν κατώρθωνον νὰ διατηρήσωσι τοὺς ἑαυτούς των ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς Χριστιανικῆς Ἠθικῆς. Ἐντεῦθεν προκαλοῦνται εἰς πολλὰς ἐξ αὐτῶν συγχύσεις καὶ ψυχικαὶ ἀναστατώσεις.

Συσχετίζομεν τοὺς προβληματισμοὺς τῶν νεανίδων μὲ τὴν καθόλου Ἠθικήν, ἐπειδὴ κατὰ βάσιν οὗτοι ἀποτελοῦν θέματα ἀναγόμενα εἰς αὐτήν. Καὶ ναὶ μὲν πολλάκις οὗτοι ὀφείλονται εἰς ψυχικὰ αἴτια, ἀλλὰ τὴν ὅλην θέσιν καὶ πορείαν εἰς τὴν ζωὴν αὑτοῦ ὁ ἄνθρωπος ρυθμίζει συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τὰς ὁποίας πρεσβεύει καὶ ἀκολουθεῖ. Ἔπειτα ἐφ' ὅσον ἡ νεᾶνις ἐξέρχεται τοῦ οἴκου αὐτῆς πρὸς ἐργασίαν ἢ ἀνωτέρας σπουδάς, ἑπόμενον εἶναι νὰ συναντήσῃ πειρασμοὺς καὶ ἠθικοὺς κινδύνους. Ἐνδεχομένως οἱ προβληματισμοὶ τῆς ἐργαζομένης νεάνιδος ν' ἀναφέρωνται εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τρόπων ἀντιμετωπίσεως τῆς προκλητικῆς στάσεως πρὸς αὐτὴν ἀνδρῶν τοῦ κύκλου τῆς ἐργασίας αὐτῆς ἢ τοῦ φιλικοῦ της περιβάλλοντος. Προκλητικὴν στάσιν πονηρῶν ἀνθρώπων συναντᾷ οἱαδήποτε νεᾶνις ὁπουδήποτε, οἵτινες ὑπὸ τὸ πρόσχημα φιλίας ἢ ἐπιδείξεως πρὸς αὐτὴν ἐνδιαφέροντος καὶ ὑπο-

---

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 253, τεῦχ. 655.

στηρίξεως, σκοπὸν ἔχουν, ἵνα παρασύρουν αὐτὴν εἰς ἀνηθίκους μετ' αὐτῶν σχέσεις. Ἡ ἐκ μέρους αὐτῆς σθεναρὰ ἀντίδρασις εἰς τὰ προκλητικὰ τούτων σχέδια ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς σταθερότητος τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν ἐκ τῶν ὁποίων αὕτη ἐμφορεῖται. Ἡ μὴ ὑπόκυψις αὐτῆς εἰς τὰς πλεκτάνας τῆς ἁμαρτίας ἐπιφέρει πολλάκις δυσαρέστους συνεπείας εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτῆς, δυσμενῆ τυχὸν διάθεσιν τοῦ προϊσταμένου της ἢ στασιμότητα, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ἀπόλυσιν. Ἐντεῦθεν λοιπὸν τίθεται εἰς αὐτὴν τὸ ἐρώτημα, νὰ ἐνδώσῃ εἰς τοὺς πειρασμοὺς ἢ νὰ ἐξακολουθήσῃ ἀνθισταμένη εἰς αὐτούς; Αὐτὸ εἶναι εἷς σοβαρὸς προβληματισμὸς διὰ κάθε ἐργαζομένην νεάνιδα. Ὁσάκις μάλιστα πρόκειται περὶ πτωχῶν νεανίδων ἡ βάσανος εἰς τὴν ὁποίαν ὑποβάλλονται εἶναι βαρυτέρας μορφῆς, ἀφ' οὗ ἔχουν ἀπόλυτον ἀνάγκην νὰ ἐργάζωνται πρὸς συντήρησιν αὐτῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν των.

Τοιαῦτα ἠθικὰ κρούσματα συναντῶμεν εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνίαν ἐξ αἰτίας τῆς ἀναρμόστου καὶ ἀνεντίμου συμπεριφορᾶς ἀνθρώπων, τὰ πάντα μετερχομένων προκειμένου νὰ ἱκανοποιήσουν ἀνηθίκους αὐτῶν ἐπιθυμίας. Οὕτω φθείρονται τὰ χρηστὰ ἤθη καὶ πληθύνονται τὰ θύματα τῆς ἁμαρτίας.

Ἐκθέτομεν ἐφεξῆς ἐκτενέστερον προβληματισμοὺς νεανίδων σχετιζομένας μὲ τὴν ἀποκατάστασιν αὐτῶν. Ἀποβλέπουσαι εἰς αὐτήν, συνέχονται διαρκῶς ὑπὸ ἀγωνίας, σκέπτονται τίνι τρόπῳ θὰ φθάσουν εἰς αὐτήν. Ἐνδιαφέρει αὐτὰς κυρίως ἡ ἔγκαιρος διὰ τὴν ἡλικίαν αὐτῶν καλὴ καὶ ἐπιτυχὴς εἰ δυνατὸν ἀποκατάστασις. Ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος τούτου ἀποτελοῦν ὅσαι ἐξ ἰδιοσυγκρασίας δὲν σκέπτονται σοβαρῶς τὸν γάμον ἢ ἄλλαι τινες ἔχουσαι παιδιόθεν τὴν προδιάθεσιν καὶ κλίσιν πρὸς τὴν ἀγαμίαν καὶ τὸν μοναχικὸν βίον. Τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν νεανίδων ἀσχέτως οἰκονομικῆς καταστάσεως, μορφώσεως, προσόντων, ἢ ἐπαγγελματικῆς αὐτῶν ἱκανότητος, διαρκῶς ἐπιθυμοῦν τὸν γάμον. Ἐφ' ὅσον δ' οὗτος βραδύνει, ἄγει αὐτὰς εἰς διαρκεῖς σκέψεις, ἀνησυχίας, προβληματισμούς. Συλλογίζονται, ὅτι ὅσον τὰ ἔτη τῆς νεότητος παρέρχονται, τοσοῦτον ἡ ἀποκατάστασις αὐτῶν ἀποβαίνει δι' αὐτὰς δυσχερής. Ἀναλόγως τῆς ἀντιλήψεως τὴν ὁποίαν ἔχουν περὶ γάμου καὶ ζωῆς, ἀποφασίζουν τὴν ἀποκατάστασιν αὐτῶν, ὁτὲ μὲν ἀξιοῦσαι, ὅπως ὁ ὑποψήφιος δι' αὐτὰς νυμφίος εἶναι οἰκονομικῶς ἀνεξάρτητος, ἀπηλλαγμένος εἰ δυνατὸν οἰκογενειακῶν ὑποχρεώσεων, ὁτὲ δὲ ἀποδεχόμεναι τὴν ἀπὸ κοινοῦ ἀνάληψιν τῶν βαρῶν τοῦ ἐγγάμου βίου αὐτῶν, ὁπότε κατόπιν προηγηθείσης συνεννοήσεως συνεχίζουν ἐργαζόμεναι, ὡς καὶ πρότερον.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς συναπτομένους γάμους ὑπολογίζεται ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῶν ὑποψηφίων μνηστήρων. Εἰς αὐτήν, πρωτίστως δίδεται μεγαλυτέρα προσοχὴ τόσον ἐκ μέρους τῶν νεανίδων, ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῶν. Καὶ ναὶ μὲν ἐνδιαφέρονται συγχρόνως ὡς καὶ πρὸς τὰ ἄλλα τούτων προσόντα, τὸν χαρακτῆρα καὶ τοὺς καλοὺς τρόπους συμπεριφορᾶς αὐτῶν, τὴν τιμιότητα καὶ ἐργατικότητα τούτων, πλὴν αἱ νεάνιδες δίδουν μεγαλυτέραν σημασίαν εἴς τε τὰ σωματικὰ καὶ οἰκονομικὰ αὐτῶν προσόντα. Ὅτι οἱ εἰς γάμου κοινωνίαν ἐρχόμενοι ἄνδρες δέον νὰ εἶναι ἀρτιμελεῖς καὶ ὑγιεῖς, οὐδεμία ὑπάρχει ἀντίρρησις καὶ εἰς τοῦτο προέβλεψεν ὁ νομοθέτης. Ἀπὸ τοῦ σημείου ὅμως αὐτοῦ μέχρι τοῦ νὰ στρέφηται ἡ προσοχὴ αὐτῶν κυρίως εἰς τὰ σωματικὰ καὶ οἰκονομικὰ μόνον προσόντα τῶν ὑποψηφίων νυμφίων, ὑπάρχει τεραστία διαφορά. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν πρόκειται περὶ νεανίδων διακρινομένων ἐπὶ χρηστοηθείᾳ καὶ συνέσει, χωρὶς νὰ παραθεωρῶνται ταῦτα, λαμβάνονται κυρίως ὑπ' ὄψει αὐτῶν οὐχὶ τόσον τὰ ἐξωτερικὰ αὐτῶν προσόντα, ὅσον ὁ ἔντιμος τούτων βίος, ὁ καλὸς χαρακτήρ, ἡ φιλεργία καὶ αἱ καλαὶ αὐτῶν ἀρχαί· Δίδεται δηλαδὴ μεγίστη σημασία εἰς τὸν ψυχικὸν αὐτῶν ἄνθρωπον. Ἄλλαι ὅμως νεάνιδες, κατὰ κόσμον φρονοῦσαι καὶ ζῶσαι, παρασυρόμεναι ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν, τὴν περιβολὴν ἢ τὴν ἐπίπλαστον συμπεριφοράν, ἐπιπολαίως κρίνουν τὴν περίπτωσιν τῆς ἀποκαταστάσεως αὐτῶν. Ἀφ' οὗ αἱ ἴδιαι προσωπικῶς στεροῦνται ψυχικοῦ βάθους, ἀρχῶν καὶ πεποιθήσεων, ἑπόμενον εἶναι ν' ἀστοχοῦν εἰς τοὺς γάμους αὐτῶν. Οὕτως ἀναζητοῦν τὴν μελλοντικὴν αὐτῶν εὐτυχίαν εἰς πρόσωπα δυνάμενα, ὅπως ἐξασφαλίσουν εἰς αὐτὰς πλείονας ἀπολαύσεις τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ ἀνέσεις τῆς ζωῆς αὐτῶν. Ἕνεκα τούτου ἀναζητοῦν τὸν ἰδεώδη εἰ δυνατὸν ἄνδρα, τὸν νέον σχετικῶς τῇ ἡλικίᾳ, τὸν εὐπαρουσίαστον, τὸν εὔσωμον, τὸν ἐπιβλητικόν, τὸν δημιουργημένον, ὡς διατείνονται, τὸν ἀσκοῦντα ἐπικερδὲς ἐπάγγελμα. Ἀγνοοῦσαι παντελῶς τὰ τοῦ μετέπειτα ἐγγάμου βίου, ἐπιπολαίως σκεπτόμεναι, ἀναζητοῦν ὡραίους ἄνδρας, εὐγενεῖς, μεμορφωμένους, πλουσίους εἰ δυνατόν, διαθέτοντας αὐτοκίνητον, ἐπαύλεις καὶ ὅσα ἄλλα. Διὰ τῆς νοσηρᾶς φαντασίας αὐτῶν δραματίζονται εὐτυχῆ γάμον ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ἀνευρέσεως τοιούτων ἀνδρῶν, μετὰ τῶν ὁποίων ἐπιθυμοῦν νὰ συνδεθοῦν, ἐφ' ὅσον τύχῃ νὰ συναντήσουν τοιούτους. Ἀπροετοίμαστοι δυστυχῶς οὖσαι διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ γάμου, ἀναζητοῦν γαμβροὺς ἱκανοὺς νὰ ἐξασφαλίσουν εἰς αὐτὰς μόνιμον χαρὰν καὶ εὐτυχίαν διὰ τῶν ὑλικῶν αὐτῶν ἀγαθῶν.

Ἐξ ἄλλου αὗται ἐπηρεάζονται κατὰ πολὺ ἐκ τῶν τρόπων τῆς συμπεριφορᾶς πρὸς αὐτὰς τῶν νέων τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, οἵτινες οὐχὶ πάντοτε εἶναι εἰλικρινεῖς ἢ ἀνταποκρίνονται εἰς τὰς ἐνδομύχους αὐτῶν σκέψεις καὶ ἐπιθυμίας, καθὼς καὶ ἐξ ὅσων ἄλλων δελεαστικῶν πρὸς αὐτὰς μέσων, διὰ τῶν ὁποίων ἀποβλέπουν, ὅπως καταστήσουν νεάνιδας. Μήπως τάχα ὀλίγοι νέοι καυχῶνται διὰ τὰς πολλὰς καὶ ἀλλεπαλλήλους κατακτήσεις νεανίδων, τὰς ὁποίας παρασύρουν πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς γενετησίου αὐτῶν ἐπιθυμίας; Αἱ προτάσεις αὐτῶν ἀποβλέπουν πάντοτε εἰς σύναψιν γάμων; Ἐπειδὴ ἐλλείπει ἡ σωφροσύνη ἀπὸ πολλῶν νεανίδων, ἕνεκα τούτου εὐκόλως παρασύρονται καὶ ὑποπίπτουν εἰς τὰ δίκτυα τῆς ἁμαρτίας. Ἄλλοτε δὲ πάλιν συνάπτουσαι γάμους μετ' ἀνδρῶν μὴ διακρινομένων ἐπὶ χρηστοηθείᾳ καὶ ψυχικοῖς χαρίσμασι, κατόπιν μετανοοῦν οἰκτρῶς καὶ χωροῦσι πρὸς διαζύγιον.

Χάριν τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τοῦ γάμου συνάπτονται κατ' ἀρχὰς φιλικαὶ σχέσεις μετὰ νέων, κατὰ τὰς ὁποίας ἐπιδιώκεται παντὶ σθένει ἡ μετ' ἀλλήλων γνωριμία. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου συνάπτεται στενωτέρα φιλία μετ' αὐτῶν. Κατὰ τὰς συναντήσεις αὐτῶν ἀνταλλάσσονται σκέψεις περὶ τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς καὶ τοῦ γάμου, τῆς κατὰ κόσμον χαρᾶς καὶ εὐτυχίας καὶ ὅσων ἄλλων, ἐφ' ὅσον δὲ ταυτισθοῦν αἱ ἀπόψεις αὐτῶν καὶ αἰσθανθοῦν τὴν ἀμοιβαίαν μετ' ἀλλήλων ἕλξιν, ὑπόσχονται τὴν σύναψιν γάμου, μὴ πραγματοποιουμένου ὅμως πάντοτε, εἴτε λόγῳ εἰλημμένων ὑποχρεώσεων τοῦ νέου, εἴτε συνεπείᾳ ἀντιδράσεως τῶν γονέων τῆς νεάνιδος. Ἐὰν ὅμως παρατείνηται ἐπὶ πολὺν χρόνον ἡ μετ' ἀλλήλων σχέσις καὶ ἀναστροφὴ καὶ δὲν πραγματοποιῆται ὁ γάμος αὐτῶν, τότε διὰ τῶν συχνῶν συναντήσεων, τῶν περιπάτων, ἀτερμόνων καὶ φλυάρων συζητήσεων, περιπτύξεων κλπ., ἐπακολουθεῖ ἡ πτῶσις ἀμφοτέρων εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Εὐθὺς δ' ὡς ἐπέλθῃ ὁ κόρος, διαλύεται ἡ μεταξύ των γενετήσιος σχέσις καὶ ἄλλη μετ' ἄλλων προσώπων ἐπακολουθεῖ.

Τὸ θέμα τῆς ἀποκαταστάσεως ἀπασχολεῖ ὅλας σχεδὸν τὰς νεάνιδας. Ὅπου ὅμως ὑπάρχει σωφροσύνη εἰς αὐτάς, διάφορος εἶναι ἡ ἐκ μέρους αὐτῶν ἀντιμετώπισις. Αὗται παραμένουσαι πισταὶ εἰς τὰς χριστιανικὰς καὶ ἠθικὰς αὐτῶν ἀρχάς, ἀποφεύγουν ἐπιμελῶς ὅσα κατὰ κόσμον ζῶσαι νεάνιδες διαπράττουν, ἔστω καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν πραγματοποιῆται ἡ ἔγκαιρος τούτων ἀποκατάστασις. Τὸ λυπηρὸν δὲ εἶναι, ὅτι πολλοὶ νέοι ἐπιδιδόμενοι εἰς ἐλευθέρους ἔρωτας, κρίνουν τὴν ἠθικὴν κατάστασιν πασῶν τῶν νεανίδων βάσει τῆς ὑποκειμενικῆς αὐτῶν

ἀντιλήψεως, τὴν ὁποίαν ἐσχημάτισαν κατόπιν μακρᾶς ἀναστροφῆς καὶ πείρας μετὰ νεανίδων μὴ ἐναρέτων. Ὅπου τὰ ἤθη διατηροῦνται ἐπὶ τὸ αὐστηρότερον, ἐλεύθεροι ἔρωτες καὶ ἐφάμαρτοι ἀναστροφαὶ εἶναι ἐντελῶς ἀπηγορευμέναι. Εἰς ἣν δὲ περίπτωσιν συνάπτονται γάμοι ἐπιπολαίως καὶ ἄνευ τῆς ὑπάρξεως ἠθικῶν ἀρχῶν, οὐχὶ πάντοτε διατηροῦνται σταθερῶς. Ἡ ἁρμονικὴ συμβίωσις δὲν ἐξασφαλίζεται μὲ τὰς πεπλανημένας ἀντιλήψεις τῶν νέων καὶ νεανίδων τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ κατασπατάλησις τῆς νεότητος εἰς καταχρήσεις ἐπιφέρει ἀνυπολογίστους ὀλεθρίους συνεπείας εἰς αὐτήν. Μήπως ὀλίγας περιπτώσεις νέων ἔχομεν, οἵτινες φθείραντες τὰς σωματικὰς αὐτῶν δυνάμεις, συντόμως κατέρρευσαν ἢ ἐνεφάνησαν πρόωρον γῆρας; Πολλοὶ δὲ ἄλλοι συνάψαντες γάμους, λόγῳ τῆς διεφθαρμένης αὐτῶν συνειδήσεως καὶ τῆς προτέρας ἁμαρτωλοῦ τούτων ζωῆς, δὲν ἔμειναν πιστοὶ ἢ ἤχθησαν εἰς διαζύγια; Ἀσφαλῶς ὁ γάμος εἶναι ἡ ἀσφάλεια παντὸς νέου, πλὴν ἀπαιτεῖται ν' ἀποφασίζηται ἡ σύναψις αὐτοῦ, ὑπαρχουσῶν ὅλων τῶν ἀπαραιτήτων προϋποθέσεων δι' αὐτόν.

Ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις τοῦ γάμου σχετίζεται συνήθως παρ' ἡμῖν μετὰ τῆς ὑπάρξεως «προικὸς» τῆς ὑποψηφίου νύμφης. Ἐφ' ὅσον τυχὸν δὲν προηγήθη τοῦ γάμου συναισθηματισμὸς καὶ παράφορος ἔρως ἢ ἄλλη τις σύνδεσις πρὸς ὡρισμένας νεάνιδας, προβάλλεται ἀτυχῶς ἡ ἀπαίτησις λήψεως προικὸς ἐκ μέρους τῶν ὑποψηφίων ἀνδρῶν αὐτῶν. Αὕτη ὀφείλεται εἴτε εἰς τὰς δυσμενεῖς οἰκονομμικὰς συνθήκας ὑφ' ἃς διατελοῦν, εἴτε εἰς τὴν ἐπικρατήσασαν παρ' ἡμῖν παλαιὰν συνήθειαν, ἐν ᾧ εἰς ἄλλα μέρη οὐδόλως λαμβάνεται σοβαρῶς ὑπ' ὄψει κατὰ τοὺς συναπτομένους γάμους ἡ λῆψις προικὸς ἐκ μέρους τῶν νεανίδων. Ἀλλὰ καὶ παρ' ἡμῖν ἐνίοτε δὲν προβάλλεται τοιαύτη ἀπαίτησις, ἐφ' ὅσον ἡ ὑποψηφία νύμφη ἐξασκεῖ ἐπάγγελμά τι ἢ κέκτηται ἰδιόκτητόν τινα κατοικίαν ἢ τακτικόν τι εἰσόδημα ἐξ ἀκινήτου αὐτῆς πατρικῆς περιουσίας. Ταῦτα πληροφορούμενοι ἐμμέσως οἱ μνηστῆρες, ἀποφεύγουν ἐπιμελῶς κατὰ τὴν διδομένην ὑπόσχεσιν γάμου αὐτῶν, ἵνα συζητήσουν περὶ αὐτῆς. Ἐννοεῖται, ὅτι ὑπάρχουν ἄλλαι περιπτώσεις, καθ' ἃς ἄνδρες τινες ἐκτιμήσαντες τά τε πνυματικὰ καὶ ἠθικὰ προσόντα τῶν νεανίδων, οὐδόλως ἐνδιαφέρονται κατὰ πόσον αὗται πρόκειται νὰ προικισθοῦν ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῶν. Τοῦτο παρατηρεῖται ἐνίοτε καὶ ἐκεῖ ὅπου δὲν προηγήθη ἔρως πρὸς αὐτάς. Συνήθως ὅμως συνυπολογίζονται τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα εἰς τοὺς συναπτομένους γάμους, εἶναι δὲ λυπηρὸν ὅτι μεταβάλλονται οὗτοι εἰς ἐπαίσχυντον ἐμπορικὴν συναλλαγήν! Ἕνεκα τούτου νεάνιδες πτωχῶν οἰκογενειῶν στενοχω-

ροῦνται, ἐπειδὴ προτάσσεται τὸ οἰκονομικὸν μέρος κατὰ τὴν σύναψιν τοῦ γάμου αὐτῶν. Εὐλόγως παραπονοῦνται, διότι παρὰ τὴν ὕπαρξιν ἐν αὐταῖς τῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν προσόντων, παραθεωροῦνται αὗται, προτιμωμένων τῶν διαθετουσῶν προῖκα καὶ μάλιστα μεγάλην. Ἄνδρες προικοθῆρες, ἀναζητοῦν πολυφέρνους νύμφας! Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐπιδιώκεται παρ' αὐτῶν ἡ διὰ τῆς συνάψεως γάμου βελτίωσις τῆς οἰκονομικῆς αὐτῶν θέσεως. Δὲν τοὺς ἀπασχολεῖ καὶ τόσον ὁ ἄνθρωπος μετὰ τοῦ ὁποίου θὰ συζήσουν, ὅσον ἡ ἀπόκτησις πλειόνων ὑλικῶν ἀγαθῶν. Τοῦτο ὅμως δὲν ἀποκλείεται νὰ συμβῇ καὶ ἐκ μέρους τῶν γονέων τῶν νεανίδων, ἐπιθυμούντων ὅπως αἱ θυγατέρες αὐτῶν ὑπανδρευθῶσιν εὐποροῦντας ἄνδρας. Ἐντεῦθεν ἡ νοοτροπία καὶ ἀπαίτησις πλουσίων, ὅπως τὰ τέκνα αὐτῶν συνάπτωσι γάμους μετὰ πλουσίων. Ὡς ἐκ τούτου νέοι πτωχοὶ ὄντες, ἔχοντες, ὡς μοναδικὸν πόρον ζωῆς τὰς μηνιαίας αὐτῶν ἀποδοχὰς ἐκ τοῦ μισθοῦ τῆς ἐργασίας αὐτῶν, παρὰ τὴν χρηστοήθειαν καὶ τὰ λοιπὰ τούτων προσόντα, περιφρονοῦνται καὶ ἀποπέμπονται ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι εἶναι πτωχοὶ καὶ δὲν συμβιβάζεται ἡ οἰκονομικὴ τούτων κατάστασις πρὸς τὸ περιβάλλον καὶ τὴν κοινωνικὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν ὡς ἐκ τοῦ πλούτου αὐτῶν κέκτηνται. Σπανία εἶναι ἡ περίπτωσις νὰ προτιμηθοῦν πτωχοὶ νέοι, ὡς νυμφίοι πλουσίων νεανίδων. Ἀτυχῶς ἡ ἔνδεια αὐτῶν θεωρεῖται ὡς μειονέκτημα παρ' ὑλοφρόνων καὶ κοσμικῶς σκεπτομένων ἀνθρώπων, οἵτινες στηρίζουν τὴν εὐτυχίαν εἰς τὴν ὕπαρξιν τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν αὐτῶν! Δυστυχῶς τὸ πολὺ χρῆμα, ὁ πλοῦτος, ὁ ἐπίγειος θησαυρισμὸς ἡ ὕλη κυριεύει πολλοὺς ἀνθρώπους. Συνεπείᾳ τῆς τοιαύτης τακτικῆς δημιουργοῦνται μεγάλαι ἀντιθέσεις εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ εὐρύνεται τὸ χάσμα μεταξὺ αὐτῶν ἀνεπανορθότως! Ἐν προκειμένῳ ἐπικαλούμεθα τοὺς λόγους τοὺς ὁποίους εἶπεν ὁ Χριστὸς εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ ἄφρονος πλουσίου· «ἄφρον, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας τίνι ἔσται; οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν»[1]. Κατ' ἐπανάληψιν ἐδίδαξεν τὴν παροδικότητα τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, κατήργησε δὲ τὸν διαχωρισμὸν τῶν κοινωνικῶν τάξεων[2]. Ἡ ἔννοια τῆς πνευματικῆς ἀδελφότητος καὶ ἰσότητος πολλαχοῦ τῆς Ἁγίας Γραφῆς μνημονεύεται.

Τῇ ἀληθείᾳ εἶναι λυπηρόν, νὰ προτάσσηται τὸ ὠμὸν συμφέρον

---

1. Λουκ. 12, 20.
2. Ματθ. 6, 19 - 21· Γαλ. 3, 28.

ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἕνεκα τούτου ἐὰν τυχὸν συμβῇ νεᾶνις τις πλουσίας οἰκογενείας νὰ συνδεθῇ συναισθηματικῶς μετά τινος νέου πτωχοῦ μέν ἀλλ' ἐντίμου καὶ θελήσῃ ὅπως συνάψῃ μετ' αὐτοῦ γάμον, θ' ἀντιμετωπίσῃ εὐθὺς ἀμέσως τὴν ἔμμονον ἄρνησιν τῶν γονέων αὐτῆς, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν συμβιβάζεται ὁ γάμος οὗτος πρὸς τὴν κοινωνικὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν ἕνεκα τοῦ πλούτου αὐτῶν ἢ τοῦ ἀξιώματος κατέχουν. Εὐθὺς ὡς ἀντιληφθοῦν οἱ γονεῖς ἀναπτυχθέντα ἔρωτα τῆς θυγατρὸς αὐτῶν πρὸς τοιοῦτον νέον, ἐπιχειροῦν ὅπως μεταπείσουν αὐτὴν καὶ διακόψῃ πᾶσαν μετ' αὐτοῦ σχέσιν, εἰς ἣν δὲ περίπτωσιν αὕτη παραμένει ἀμετάπειστος, τότε ἡ ἀντίδρασις τούτων ἀποβαίνει συνεχὴς καὶ ἔντονος. Αὐτοὶ κρίνοντες, ὡς ἐντελῶς ἀσύμφορον τὸν τοιοῦτον γάμον, μετέρχονται πᾶν μέσον καὶ ἀπειλὰς ἀκόμη, ἵνα μεταπείσουν αὐτήν. Ἐνίοτε μάλιστα παραφερόμενοι εἰς ὀργήν, λαμβάνουν κατ' αὐτῆς λίαν δυσαρέστους ἀποφάσεις μέχρις ἀδιαφορίας, ἀποπομπῆς ἢ καὶ ἀποκληρώσεως αὐτῆς, παραθεωροῦντες τὸν ψυχολογικὸν παράγοντα. Οὕτως ἀλλεπάλληλοι σκηναὶ ἐπεισοδίων προκαλοῦνται, θεωρεῖται δ' ὡς ὑπαίτιος τῆς τοιαύτης ἐκτρόπου καταστάσεως καὶ παραφορᾶς τῆς θυγατρὸς αὐτῶν ὁ νέος, μεθ' οὗ συνεδέθη αὕτη συναισθηματικῶς, ἀποβλέψαντος, κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν, εἰς τὴν μεγάλην αὐτῆς προῖκα. Βεβαίως καὶ τοῦτο δὲν ἀποκλείεται νὰ συμβαίνῃ ἐνίοτε καὶ παραπλανῶνται ἀφελεῖς καὶ ἀγαθαὶ νεάνιδες εἰς σύναψιν ἐρωτικῶν σχέσεων μετὰ τοιούτων νέων. Ὑπάρχουν ὅμως ἄλλαι περιπτώσεις, καθ' ἃς νεάνιδες πλουσίων οἰκογενειῶν στρέφονται πρὸς ἐντίμους νέους, τοὺς ὁποίους δὲν ἀνευρίσκουν μεταξὺ τῶν προσώπων τῶν κοινωνικῶν σχέσεων τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν.

Οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι διάφορος εἶναι ἑκάστη ἐμφανιζομένη περίπτωσις καὶ δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ σπεύδωμεν εἰς κρίσεις καὶ συμπεράσματα, οὐδὲ μὲ τὸ αὐτὸ πρῖσμα καὶ τὴν αὐτὴν μέθοδον ν' ἀντιμετωπίζωμεν τοιαύτας ὑποθέσεις νεανίδων. Ὁ ψυχολογικὸς παράγων λαμβάνεται σοβαρῶς ὑπ' ὄψει, ἀνάλογοι δὲ πρέπει νὰ εἶναι αἱ μέθοδοι τὰς ὁποίας γονεῖς καὶ κηδεμόνες ὀφείλουν νὰ χρησιμοποιοῦν πρὸς τὸ πραγματικὸν συμφέρον τῶν τέκνων αὐτῶν. Οὐχὶ πάντοτε οἱ γονεῖς σκέπτονται ὀρθῶς, ἀναζητοῦντες ὑποψηφίους μνηστῆρας τῶν θυγατέρων αὐτῶν μεταξὺ τῶν προσώπων τῆς ἰδικῆς των καταστάσεως ἢ τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν θέσεως, βασιζόμενοι κυρίως εἰς τὰ οἰκονομικὰ κριτήρια, ἀλλ' οὔτε πάλιν ἐπιτρέπεται νεάνιδες νὰ προχωροῦν εἰς συναισθηματισμοὺς καὶ ἔρωτας μεθ' οἱωνδήποτε νέων ἀνεξελέγκτως καὶ ἄνευ γνώμης καὶ συγκαταθέσεως τῶν γονέων αὐτῶν. Πρὶν ἀκόμη ἀναπτυχθῇ εἰς αὐ-

τὰς ἔρως, ὀφείλουν νὰ συμβουλεύωνται τοὺς γονεῖς αὐτῶν καὶ λογικευόμεναι νὰ ἐξετάζουν κατὰ πόσον τὰ πρόσωπα εἰς τὰ ὁποῖα ἀρχικῶς χεται ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ ἱερολογίᾳ τοῦ Μυστηρίου τοῦ Γάμου, ἐν τοιγμένα δι' αὐτάς, ἵνα μὴ κατόπιν μεταμελῶνται διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν γάμων αὐτῶν. Ἔπειτα συμβαίνει πολλάκις νὰ λαμβάνουν γνῶσιν τοῦ συναισθηματισμοῦ αὐτῶν οἱ γονεῖς ἐκ τῶν ὑστέρων, μάλιστα δ' ὅταν οὗτος εὑρίσκηται εἰς τὸ ἐντονώτερον αὐτοῦ στάδιον, ὁπότε οἱαδήποτε τούτων ἐν προκειμένῳ ἐνέργεια ἀποβαίνει δυσχερεστάτη, καταλήγουσα ἔστιν ὅτε εἰς λίαν δυσάρεστα διὰ τὰ τέκνα αὐτῶν ἀποτελέσματα. Ὅταν ἀγνοοῦν τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἐπιβάλλεται νὰ ἐνεργοῦν, μετέρχονται τὰ ἄκρα καὶ παραθεωροῦν παντελῶς τὸν ὑποκειμενικὸν παράγοντα, ποῖον καλὸν δύναται νὰ προκύπτῃ; Ἐξ ἄλλου αὐτὰ ἠμποροῦν νὰ συμβοῦν εἰς νέους καὶ νεάνιδας ἀσχέτως τῆς οἰκονομικῆς αὐτῶν καταστάσεως, ἀφ' οὗ ὁ ἔρως οὐδεμίαν ἀπολύτως διάκρισιν κάμνει, ὅταν ὑπερισχύσῃ τῆς λογικῆς.

Ἑπομένως τὸ θέμα τοῦτο εἶναι πολὺ λεπτὸν καὶ δὲν ἐπιδέχεται προχείρους καὶ ἀντιψυχολογικὰς λύσεις. Ἀλλὰ καὶ οἱ γονεῖς ὀφείλουν νὰ διάγουν ἔντιμον βίον, παραδειγματίζοντες τὰ τέκνα αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐξωθῶσι ταῦτα εἰς ἐνεργείας καὶ ἀποφάσεις, ἐκ τῶν ὁποίων δυσκόλως ἠμποροῦν ν' ἀναχαιτίζουν. Ὅταν λόγου χάριν δὲν τηρῆται ἐκ μέρους αὐτῶν ἡ συζυγικὴ πίστις καὶ ἡ κοίτη αὐτῶν ἀμίαντος, ὡς εὔχεται ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ ἱερολογίᾳ τοῦ Μυστηρίου τοῦ γάμου, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τίνι τρόπῳ ἠμποροῦν νὰ ἐπιβληθοῦν ἐπὶ τῶν τέκνων αὐτῶν καὶ ν' ἀναχαιτίζουν ταῦτα ἀπὸ ἠθικὰ παραπτώματα; Πολλῷ δὲ μᾶλλον ὅταν ὁ ἄτακτος οἰκογενειακὸς τούτων βίος ὑποπέσῃ εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν τέκνων αὐτῶν, ὁπότε ἡ ὅλη αὐτῶν στάσις καὶ θέσις ἔναντι τούτων καθίσταται λίαν προβληματική. Ὁμολογουμένως πολλὰ θὰ ἠδύνατό τις νὰ σκεφθῇ εἰς τοιαύτης φύσεως προβληματισμοὺς νέων καὶ νεανίδων, εἶναι δὲ κρῖμα ὅτι δὲν προλαμβάνονται οὗτοι ἐγκαίρως, ἀλλ' ἐκ τῶν ὑστέρων τὰς περισσοτέρας φορὰς ἐξ ἀνάγκης ἀντιμετωπίζονται καὶ οὐχὶ πάντοτε ἀποτελεσματικῶς καὶ πρὸς τὸ πραγματικὸν συμφέρον τόσον τῶν γονέων, ὅσον καὶ τῶν προσφιλῶν τέκνων αὐτῶν. Δυστυχῶς ἀναζητεῖται ἡ εὐτυχία ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχει, ἐπειδὴ διάφορον περὶ αὐτῆς ἀντίληψιν ἔχουν οἱ κατὰ κόσμον καὶ οὐχὶ κατὰ Θεὸν ζῶντες ἄνθρωποι, εἴτε πλούσιοι εἶναι, εἴτε πτωχοί.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν εἰρημένων περιπτώσεων παρατηροῦνται καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐπειδὴ πολλαὶ νεάνιδες δὲν κατορθώνουν νὰ συνάψουν ἐπιτυχεῖς γάμους μετὰ νέων τῆς ἡλικίας αὐτῶν, ἀποφασίζουν ὅπως ὑπαν-

δρευθοῦν ἄνδρας κατὰ πολὺ μεγαλυτέρας τῆς ἰδικῆς των ἡλικίας, εἴτε λόγῳ τῆς οἰκονομικῆς αὐτῶν εὐρωστίας, εἴτε ἕνεκα τοῦ κοινωνικοῦ τούτων ἀξιώματος. Ἐνδίδουν προθύμως εἰς τὰς προτάσεις αὐτῶν, ἐπειδὴ ὑπάρχει τὸ πολὺ χρῆμα, τὸ μεγάλο ὄνομα, ἡ τιμὴ εἰς τὴν κοινωνικὴν αὐτῶν ζωήν. Ὅτι ὅμως οἱ τοιοῦτοι γάμοι εἶναι ἀσυμβίβαστοι δι' αὐτάς, καταφαίνεται μετὰ τὴν πάροδον ἐτῶν τινων ἀπὸ τῆς συνάψεώς των, ὅτε ἀκολουθοῦν δυσάρεστοι συνέπειαι δι' ἀμφοτέρους τοὺς συζευγνυμένους καὶ τὰ ἀποκτώμενα παρ' αὐτῶν τέκνα. Εἰς ἣν δὲ περίπτωσιν οἱ προκεχωρημένοι τῇ ἡλικίᾳ ἄνδρες αὐτῶν δὲν συγκατατίθενται ὅπως τεκνοποιήσουν αἱ σύζυγοι τούτων, τότε αὗται τραυματίζονται ψυχικῶς, μὴ ἀξιούμεναι τῆς μητρότητος, εἰς τὴν ὁποίαν καλεῖ αὐτὰς ἡ φύσις καὶ ὁ προορισμὸς αὐτῶν. Συμβιοῦσαι μετ' αὐτῶν ἄνευ τεκνογονίας, αἰσθάνονται ἑαυτὰς μειονεκτούσας τῶν λοιπῶν ὑπάνδρων γυναικῶν, ἢ καὶ ἐκτιθεμένας πολλάκις εἰς παντοίους πειρασμούς.

Ἀλλ' ὑπάρχει ἑτέρα περίπτωσις καθ' ἣν νεάνιδες ἐκ διαφόρων λόγων ὁρμώμεναι, συνάπτουν γάμους μετὰ χηρευσάντων ἀνδρῶν, ἐχόντων μάλιστα καὶ τέκνα ἐκ τοῦ προηγουμένου γάμου αὐτῶν. Τότε ὁ προβληματισμὸς τούτων ὑφίσταται ἰσχυρότερος, ἐπειδὴ ὑποχρεοῦνται ν' ἀγαποῦν τὰ τέκνα των, ὡς ἰδικά των. Ἐὰν δὲ ἀποκτήσουν καὶ ἰδικά των, τότε καθῆκον ἔχουν ὅπως συμπεριφέρωνται πρὸς ὅλα ὁμοίως μετὰ τῆς αὐτῆς μητρικῆς αὐτῶν στοργῆς, πρᾶγμα οὐχὶ πάντοτε εὐχερές. Ἐπομένως πρὶν ἀκόμη ἀποφασίσουν τὴν σύναψιν τοιούτων γάμων, ὀφείλουν νὰ σκέπτωνται καλῶς ἀπὸ πάσης ἐπόψεως τὰς συνεπείας.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προέχει εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ γάμου εἶναι ἡ διατήρησις τοῦ ἀνθρώπου ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς Χριστιανικῆς Ἠθικῆς, ὅτε οἱ προβληματισμοὶ αἴρονται καὶ τὰ πάντα προσαρμόζονται πρὸς τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς ἐντολὰς Αὐτοῦ. Ἡ βελτίωσις τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς στάθμης τῆς κοινωνίας ἐπιτυγχάνεται, ἐφ' ὅσον οἱ ἄνθρωποι τηροῦν τὴν ἠθικὴν αὐτῶν ἀξιοπρέπειαν. Ἡ προσοχή μας στρέφεται πρὸς τὴν σφριγῶσαν νεότητα, τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος, τῆς ὁποίας τὴν χρηστὴν διαπαιδαγώγησιν παντὶ σθένει ἐπιδιώκομεν.

Ἡ Ἐκκλησία, οὖσα ἡ φιλόστοργος πνευματικὴ ἡμῶν Μήτηρ, δι' ὅσων ἐνεργεῖ, συμβάλλει κατὰ πολὺ εἰς τὴν καλλιτέραν ὑπὸ τῆς νεότητος ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ διαφυλαχθῶσι ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς Χριστιανικῆς Ἠθικῆς

νεάνιδες ἀπέχουσαι τῶν εὐεργετικῶν ἐπιδράσεων τῆς Ἐκκλησίας; Ὑπάρχουν πολλαὶ νεάνιδες, αἵτινες μηδόλως ἀκροῶνται τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος, μηδὲ ἐκκλησιάζονται τακτικῶς, εἰ μὴ μόνον κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτάς. Ἐν ᾧ διαθέτουν χρόνον δι' ἄλλας αὐτῶν ἀπασχολήσεις, παραμελοῦν τὴν τέλεσιν τοῦ θρησκευτικοῦ αὐτῶν καθήκοντος. Τίς ἄλλος ὅμως ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας ἔχει τὴν ἀνυπέρβλητον δύναμιν, νὰ προφυλάξῃ αὐτὰς ἐκ τῶν πτώσεων τῆς ἁμαρτίας; Τίς ἄλλος πλεῖον αὐτῆς φέρεται πρὸς αὐτὰς φιλοστόργως καὶ ἀνιδιοτελῶς; Τὸ προσωπικὸν αὐτῶν συμφέρον ἐπιβάλλει, ὅπως προσεγγίσωσι πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν. Ἐνδεχομένως ὁ περιβάλλων ταύτας κόσμος νὰ περιφρονῇ αὐτὰς ἢ νὰ παρακινῇ εἰς διάπραξιν ἁμαρτίας, ἡ Ἐκκλησία ὅμως φερομένη συμπαθῶς πρὸς αὐτάς, στηλιτεύει μὲν τὴν ἁμαρτίαν δέχεται δὲ ταύτας, ἀναγεννῶσα καὶ σώζουσα αὐτάς, μορφοῦσα πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς, διαπλάσσουσα τοὺς χαρακτῆρας τούτων καὶ προάγουσα αὐτὰς ἐν ὅλαις ταῖς χριστιανικαῖς ἀρεταῖς. Ὅσαι τυχὸν νεάνιδες ἐγνώρισαν ἐκ τοῦ πλησίον τὴν σώζουσαν Μητέρα Ἐκκλησίαν, παρηκολούθησαν τὰ θεῖα ταύτης κηρύγματα, ἐμετέλησαν τὸ Χριστιανικὸν Εὐαγγέλιον, συμμετεῖχον τῶν θείων Μυστηρίων, αὗται ἀναπτύξασαι ἐξαίρετον θρησκευτικότητα, ἐμορφώθησαν χριστιανικῶς, ἀποκτήσασαι πεφωτισμένην ἠθικὴν συνείδησιν καὶ διεφυλάχθησαν ἀπὸ πτώσεις εἰς ἁμαρτίαν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλλας κατὰ κόσμον ζώσας, αἵτινες στερούμεναι ἀρχῶν καὶ πεποιθήσεων, περιπλανῶνται εἰς τὰ παροδικὰ θέλγητρα τοῦ κόσμου καὶ ὑφίστανται ἀνεπανορθώτους ζημίας εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν.

Ἐν προκειμένῳ δὲ πρέπει νὰ λεχθῇ, ὅτι ἠθικὴ ἄνευ Θρησκείας δὲν νοεῖται. Τὸ τί εἶναι ἀγαθὸν καὶ τί κακόν, διδάσκει ὁ τέλειος Ἠθικὸς Νόμος τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Οὕτως ἔχουσα ἡ νεᾶνις ἀνεπτυγμένον ἐν αὐτῇ τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα, ζῶσα κατὰ Θεὸν καὶ ἰσχυροποιήσασα τὴν βούλησίν της πρὸς τὸ ἀγαθόν, πορεύεται ἐν χρηστότητι καὶ σωφροσύνῃ. Ἀλλὰ καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει ὠλίσθησε τυχὸν ἠθικῶς, πάλιν ἡ Ἐκκλησία, φερομένη φιλοστόργως, δὲν ἀποδιώκει αὐτήν, ἀλλὰ προσφέρει εἰς αὐτὴν τὰ μέσα τῆς ἀνανήψεως καὶ σωτηρίας. Τοῦτο δὲ ἐνεργεῖ κατ' ἐξοχὴν διὰ τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως. Δι' αὐτοῦ συναισθανομένη τὴν ἁμαρτωλότητά της καὶ εἰλικρινῶς μετανοοῦσα, ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὰς πολλὰς τύψεις τῆς συνειδήσεως, τὸ ψυχικὸν βάρος, ὅπερ τὴν κατέχει, τὰς ἀμφιταλαντεύσεις καὶ τοὺς δυσεπιλύτους προβληματισμοὺς αὐτῆς, ἀποκτῶσα γαλήνην ψυχῆς, ἠρεμίαν καὶ ἠθικὴν καθαρότητα. Οὕτω διδάσκεται τὸν

ἀσφαλῆ καὶ σωτήριον τρόπον ἀντιμετωπίσεως τῶν παντοίων προβλημάτων τῆς ζωῆς αὐτῆς. Ἀναμφιβόλως αἱ πατρικαὶ ὑποθῆκαι τοῦ Πνευματικοῦ Πατρὸς ὑποβοηθοῦν τὰ μέγιστα αὐτήν, ἵνα ἀπαλλαγῇ ἀπὸ κάθε σκέψιν, ἡ ὁποία διαρκῶς τὴν βασανίζει καὶ ἀπασχολεῖ. Ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας τελοῦσα, δὲν παραπαίει, οὐδὲ θεωρεῖ τὸν ἑαυτόν της εὑρισκόμενον εἰς μειονεκτικὴν θέσιν, ἔστω καὶ ἐὰν τυχὸν ἡμάρτησέ ποτε εἰς τὴν νεανικήν της ζωήν. Διὰ τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τῆς Χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀνακτᾷ τὸ ἀπολεσθὲν θάρρος αὐτῆς, τὴν εὐψυχίαν, προσωπικὴν αὐτῆς ἀξίαν καὶ ὀντότητα.

Ἀτυχῶς ὑπάρχει εἰς νεάνιδας ἡ ἐσφαλμένη ἀντίληψις, ὅτι ἡ προσέγγισις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ κατὰ Χριστὸν ζωὴ καὶ ἡ παραδεδεγμένη Ἠθικὴ προκαλοῦν θρησκοληψίαν. Ἕνεκα τούτου πᾶσα θρησκευομένη νεᾶνις θεωρεῖται, ὡς θρησκόληπτος. Ἡ ὑγιὴς θρησκευτικότης ἀποτελεῖ σπουδαιότατον προσὸν τῆς νεάνιδος, τὴν βάσιν καὶ τὸ θεμέλιον τῆς ὅλης πνευματικῆς ταύτης μορφώσεως. Ταύτης μὴ ὑπαρχούσης, μύρια ὅσα κακὰ ἕπονται εἰς τὴν ζωὴν αὐτῆς, εἴτε ἄγαμος, εἴτε ἔγγαμος εἶναι. Κατ' ἐξοχὴν ἡ γυνὴ πρέπει νὰ εἶναι θρησκευτική. Ὅταν ἐκείνη θρησκεύῃ, ἐπηρεάζει ὅλα τὰ πέριξ αὐτῆς πρόσωπα. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ζῶσαν Ἐκκλησίαν αὕτη καθίσταται λίαν ἐπωφελής.

Δίδομεν μεγίστην προσοχὴν καὶ ἀξίαν εἰς τὴν θρησκευτικότητα τῆς νεάνιδος, διότι τότε δὲν πολυπραγμονεῖ τόσον πολὺ μὲ τὰ ἀνακύπτοντα εἰς αὐτὴν προβλήματα, οὐδὲ κλονίζεται αὕτη ψυχικῶς, ἀλλ' ἀντιθέτως ἀνθίσταται γενναίως καὶ ὑπομένει καρτερικῶς τὰς ἀντιξοότητας καὶ τὰ δεινὰ τῆς ζωῆς. Τὸ Χριστιανικὸν Εὐαγγέλιον προσφέρει εἰς αὐτὴν τὴν καλλιτέραν λύσιν εἰς ὅσα τὴν ἀπασχολοῦν. Ἐξ ἄλλου ἐνισχύεται ψυχικῶς διὰ τῶν παραινέσεων τοῦ πνευματικοῦ Πατρός. Διὸ εἶναι ἀπαραίτητος εἰς αὐτὴν ἡ ἐξεύρεσις τούτου. Πολλάκις σκέπτεται καὶ στενοχωρεῖται τίνι τρόπῳ ἠμπορεῖ νὰ ἐπιλύῃ τὰ προβλήματά της, εἰς τίνα νὰ ἐμπιστευθῇ τὰς ὑποθέσεις της, τίνα νὰ συμβουλευθῇ χωρὶς νὰ ἐκτεθῇ ἢ νὰ τύχῃ ἐκμεταλλεύσεως, ἀγωνιᾷ ἐπὶ ἡμέρας καὶ νύκτας, εἰς οὐδένα ἔχει ἐμπιστοσύνην, οὐδεὶς τὴν κατανοεῖ ἢ ἀντιλαμβάνεται τὴν νοοτροπίαν καὶ ψυχολογίαν της, οὐδαμοῦ ἀνευρίσκει ἀνακούφισιν καὶ ἀναψυχήν. Ἔρχονται περιστάσεις, καθ' ἃς αἰσθάνεται κενὸν εἰς τὴν ψυχήν της. Εἰς οἱανδήποτε ψυχικὴν κατάστασιν καὶ ἂν εὑρίσκηται, εἴτε ἄγαμος εἶναι, εἴτε δέχεται προτάσεις γάμου, εἴτε τελεῖ ἐν μνηστείᾳ, εἴτε ἠστόχησεν εἰς αὐτὴν καὶ τὸν συναφθέντα τυχὸν γάμον αὐτῆς, εἴτε πάλιν παρασυρθεῖσα, διέπεσεν εἰς θανασίμους ἁ-

μαρτίας, εἴτε καὶ ἄλλως πως περικυκλωθεῖσα ὑπὸ στενοχωρίας καὶ θλίψεως, εἶναι ἀνήσυχος καὶ ψυχικῶς τεταραγμένη, ἀναζητοῦσα διέξοδον, δύναται ν' ἀνεύρῃ τὸν ὀρθὸν αὐτῆς προσανατολισμὸν καὶ παύσῃ παραπαίουσα, ἐφ' ὅσον ἀναζητήσῃ Πατέρα τινα τῆς Ἐκκλησίας, ἔμπειρον περὶ τὴν τέλεσιν τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως. Εἰς αὐτὸν ἐμπιστευομένη τὰ πάντα, ἐξομολογουμένη εἰλικρινῶς τὰς ἐνδομύχους σκέψεις, προθέσεις καὶ τὰ τυχὸν διαπραχθέντα ὑπ' αὐτῆς ἁμαρτήματα, ἀπαλλάσσεται τοῦ ψυχικοῦ βάρους, τοῦ φθείροντος τὴν ψυχὴν αὐτῆς καὶ μετανοοῦσα ἀκολουθεῖ πιστῶς τὰς πατρικὰς αὐτοῦ παραινέσεις. Οὐχὶ δὲ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις προσερχομένη, στηρίζεται ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐργάζεται τὸ ἀγαθόν. Ὑπάρχουν περιπτώσεις, καθ' ἃς οὐδὲ εἰς αὐτὰ τὰ πλέον οἰκεῖα καὶ προσφιλῆ αὐτῆς πρόσωπα ἠμπορεῖ ἡ νεᾶνις νὰ ἐμπιστευθῇ τὰ μυστικά της. Εἴτε ἐκ σεβασμοῦ καὶ ἐξ αἰδοῦς, εἴτε ἐ κφόβου, ἀποφεύγει ἐπιμελῶς, ὅπως ἐκφράσῃ ὅσα συμβαίνουν εἰς αὐτήν, ἀναγκάζεται δὲ νὰ προσποιῆται καὶ ὑποκρίνηται, ἵνα μὴ τυχὸν γίνῃ ἀντιληπτή. Εἰς τὸν Πνευματικὸν ὅμως Πατέρα θὰ εὕρῃ τὸν ψυχίατρον, τὸν κριτήν, τὸν μηδέποτε καταδικάζοντα, τὸν φιλόστοργον Πατέρα, τὸν διορθοῦντα καὶ σώζοντα. Ἐὰν δεχθῶμεν, ὡς ἄριστον καὶ σωτήριον μέσον ψυχικῆς καθάρσεως, τὸ Μυστήριον τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως, τότε ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Πνευματικοῦ Πατρὸς ἔχομεν τὸν ὁδηγὸν τῆς ζωῆς. Τούτου ἀπόλυτον ἀνάγκην ἔχουν πάντες οἱ πιστοί, κατ' ἐξοχὴν δὲ νέοι καὶ νεάνιδες. Πόσοι εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες εἰς τὴν μεγάλην αὐτῶν παραζάλην σκέπτονται, ἵνα καταφύγουν πρὸς αὐτόν [3].

Πολλὰ ἀκόμη θὰ ἠδυνάμεθα νὰ συστήσωμεν πρὸς νεάνιδας, συντελοῦντα εἰς τὸν κατευνασμὸν τῆς μεγάλης αὐτῆς νευρικότητος καὶ ἀνησυχίας, τὴν ἐπαναπόκτησιν τῆς φυγαδευθείσης ἀπ' αὐτῆς ψυχικῆς γαλήνης, τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτῆς ἀπὸ πάσης ἐμμόνου σκέψεως, τὴν σταθεροποίησιν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς θελήσεως αὐτῆς εἰς τὴν ἀρετήν, πλὴν πάντα ταῦτα ἀναγόμενα εἰς τὴν σφαῖραν τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας, συνεξετάζονται καὶ συνιστῶνται ὁμοῦ μεθ' ὅσων ἐργάζεται καὶ ἐπενεργεῖ ἡ Ἁγιωτάτη ἡμῶν Ἐκκλησία. Ἡ προσέγγισις πρὸς αὐτὴν διανοίγει τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ψυχῶν, ἀποβάλλει τὸ σκότος τῆς ἀγνοίας, τὰς ἀμφιβολίας καὶ ἀμφιταλαντεύσεις, διδάσκει τίς ὁ ἀληθὴς προορισμὸς καὶ σκοπὸς τῆς ζωῆς, προσφέρει τὸν ἐξαίρετον πνευ-

---

3. Τίτου Ματθαιάκη, Μητροπολίτου Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου, Ἐξομολογητική, Ἀθῆναι 1965.

ματικὸν πλοῦτον τῆς σωζούσης Χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ καθοδηγεῖ πρὸς ὅ,τι ὑψηλόν, ἱερὸν καὶ ἅγιον. Ἐὰν μάλιστα προσθέσωμεν καὶ ὅσα ἄλλα προσφέρονται διὰ τῆς ψυχωφελοῦς ἀναγνώσεως καὶ μελέτης τῆς τε Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν λοιπῶν θρησκευτικῶν βιβλίων, τότε ἐπιτυγχάνομεν ἀσφαλέστερον τὴν πνευματικὴν κατάρτισιν καὶ κατὰ Θεὸν οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν καὶ συνεπῶς καὶ τῆς σφριγώσης νεότητος [4].

Ἐκτιμώμενα πάντα ταῦτα ὑπὸ τῶν νεανίδων, προσκτῶσιν ἀνεκτίμητον πνευματικὸν κέρδος. Ἡ πρὸς τὴν νεότητα προσφερομένη ἀγωγή, τελεσφορεῖ μόνον ἐφ' ὅσον στηρίζεται ἐπὶ τῶν ἀκαταλύτων πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀξιῶν. Οἱ καιροὶ οὐ μενετοί! Πρὶν θρηνήσωμεν περισσότερα κρούσματα ἠθικῆς φύσεως καὶ ναυάγια καθολικῆς πνευματικῆς κρίσεως εἰς τὴν σύγχρονον νεότητα, καιρὸς εἶναι, ὅπως ἀναλογισθῶμεν τὰς εὐθύνας τὰς ὁποίας ἔχομεν ἔναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς κοινωνίας, ὑποβοηθοῦντες τοὺς νέους καὶ τὰς νεάνιδας, ἵνα ἐπανεύρουν τὸν σωτήριον καὶ ἀσφαλῆ δρόμον τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Ποιούμενοι ἔκκλησιν πρὸς τὴν σφριγῶσαν νεότητα, ὅπως ἐνωτισθῇ τῶν θείων ρημάτων τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, διάπυρον εὐχὴν ἀπευθύνομεν Αὐτῷ, ἵνα μακροθυμῶν ἐπ' αὐτήν, παρίδῃ καὶ συγχωρήσῃ τὰ ἀνομήματα αὐτῆς, φωτίσῃ δὲ καὶ καθοδηγήσῃ αὐτὴν εἰς νομὰς σωτηρίους. «Βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοὶ ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρόν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι. Διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες ἀλλὰ συνιέντες τί τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου» [5].

4. Τοῦ Αὐτοῦ, Τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν νεότητα. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία». Ἀθῆναι 1975. Τοῦ Αὐτοῦ, Ἡ μυστικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, Ἀθῆναι 1976.

Σωτηρίου Δ. Βαρναλίδου
Δρος Θεολογίας

ΑΝΩΝΥΜΟΝ «ΥΠΟΣΧΕΤΙΚΟΝ ΓΡΑΜΜΑ» ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΤΙΝΟΣ ΠΡΩΗΝ ΑΧΡΙΔΩΝ, ΓΕΝΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΕΛΑΣΣΩΝΟΣ

Εἰς τὴν σελίδα 33 τοῦ Κώδικος Γ', τοῦ Ἀρχείου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, εὑρίσκεται κατακεχωρισμένον «ὑποσχετικὸν γράμμα», ἐκδοθὲν τὸν Μάρτιον τοῦ 1699, ἀρχιεπισκόπου τινὸς πρώην Ἀχριδῶν, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀνατεθῆ προεδρικῶς ἡ διαποίμανσις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἐλασσῶνος. Ἐν τῷ ἐν λόγῳ γράμματι ὁ ἀρχιεπίσκοπος οὗτος, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα δὲν ἀναφέρεται, ὑπόσχεται ὅτι, ἀναλαμβάνων τὴν διαποίμανσιν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἐλασσῶνος, ἡ ὁποία ὑπήγετο εἰς τὸ κλῖμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, θὰ φυλάττῃ «τὰ κανονικὰ προνόμια τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ἀπαρεγχείρητα», θὰ ὑπακούῃ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ θὰ παραιτηθῇ τῶν προνομίων, τὰ ὁποῖα εἶχεν, ὅταν ἦτο ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος. Ὡσαύτως, ὑπόσχεται νὰ πληρώνῃ διάφορα χρέη καὶ ἄλλας, κανονικὰς καὶ μή, ὀφειλὰς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἐλασσῶνος, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν ἡ πατριαρχικὴ «ζητεία» καὶ βοήθεια, ὡς καὶ τὸ «βασιλικὸν χαράτζιον»[1]. Τέλος, οὗτος θὰ ἔφερεν ἐφ' ἑξῆς τὸν τίτλον: «Μακαριώτατος πρώην Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν καὶ Πρόεδρος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἐλασσῶνος».

1. Περὶ τῆς «πατριαρχικῆς ζητείας» καὶ τοῦ «χαρατσίου» βλ. Β. Κ. Στεφανίδου, Τὸ χρέος τοῦ κοινοῦ καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐν «Νέος Ποιμήν», ἔτ. Α' (1919), σ. 209 - 226, 289 - 306. Τοῦ ἰδίου, Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ραφαὴλ ὁ Α' καὶ τὸ πατριαρχικὸν χαράτσιον, ἐν «Νέος Ποιμήν», ἔτ. Α' (1919), σ. 333 - 339. Μητροπολίτου Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων Γενναδίου, Φόροι τινὲς Πατριαρχικοὶ καὶ Ἀρχιερατικοὶ κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα, ἐπὶ τῇ βάσει ἐπισήμων ἐγγράφων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐν «Ὀρθοδοξίᾳ», ἔτ. ΚΘ' (1954), τεῦχος 2, σ. 128 - 134. Νικολάου Β. Πατσέλη, Τὸ τιμαριωτικὸν σύστημα εἰς Ἤπειρον ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἐν «Ἠπειρωτικὴ Ἑστία», ἔτ. ΙΣΤ' (1967), τεῦχος 183 - 185, σ. 161 - 183.

Τὸ πλῆρες κείμενον τοῦ ὑποσχετικοῦ τούτου γράμματος ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Κοινὸν ἔθος διὰ παντὸς ἐπικρατεῖ, ὅπερ καὶ λίαν ἀναγκαῖόν ἐστι, τὰ κατὰ καιροὺς δηλαδὴ πεπραγμένα πράγματα γράμμασιν αὐτίκα διατυποῦσθαι, καὶ διὰ τῶν ἐγγράφων ὑπομνηματισμῶν αὐτῶν ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις ἀναμιμνήσκεσθαι, καὶ ἀριδήλως δηλοποιεῖσθαι τοῖς μεταγενεστέροις τῶν ἀνθρώπων τὰ φθάσαντα· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ βεβαιοῦσθαι διὰ τῶν γραμμάτων, καὶ στηρίζεσθαι πέφηκεν, ὥστε μὴ ὑποπίπτειν ἀμφιβολίαις τισὶν ἐν ὑστέροις φιλονεικίαις τε καὶ ἀμφισβητήσεσιν. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ τανῦν ὁ παναγιώτατος καὶ λογιώτατος ἡμέτερος αὐθέντης καὶ δεσπότης, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κύριος κύριος Καλλίνικος καὶ ἡ περὶ αὐτὸν θεία καὶ ἱερὰ τῶν ἀρχιερέων Σύνοδος, κυβερνῆσαι τῷ ἐλέει τῆς Ἐκκλησίας κἀμὲ προηρέθησαν, καὶ κατ' ἐπίδοσιν προεδρικῶς μοι δεδώκασι τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ἐλασσῶνος καὶ Δομενίκου εἰς ζωάρκειαν ἡμετέραν, καὶ ἀρχιερατεύειν ἐν αὐτῇ τῷ τρόπῳ τῆς προεδρείας προετρέψαντο, δέον ἐστὶ διὰ γράμματος ὑπομνηματιστικοῦ δηλοποιῆσαι πάντα ὅσα συνεφωνήθη ποιεῖν με, καὶ τηρεῖν ἐκεῖνα διὰ παντὸς ἀμετάθετα, ἅπερ ἐστί· κικλήσκεσθαι μὲν μακαριώτατον πρώην ἀρχιεπίσκοπον Ἀχριδῶν καὶ πρόεδρον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἐλασσῶνος, παραιτεῖσθαι δὲ καὶ ἀπέχειν τῶν οἰκείων ἐνδείξεων, καὶ μήτε διὰ γραμμάτων πρασίνων ὑπογράφειν, μήτε μίτραν φέρειν ἐπὶ κεφαλῆς ἐν τῷ ἐκτελεῖν τὴν θείαν μυσταγωγίαν, μνημονεύειν τε τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος τοῦ παναγιωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως· ἀλλ' οὔτε στάσεως καὶ καθέδρας ὑπερεχούσης τινὸς ἀντιποιεῖσθαι ἔνδον τῆς ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων ὁμηγύρεως, φυλάττειν τε τὰ κανονικὰ προνόμια τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ἀπαρεγχείρητα, ὑπείκειν τε τῷ παναγιωτάτῳ δεσπότῃ καὶ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ καὶ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, καθὰ νενόμισται τοῖς ὑποκειμένοις ἀρχιερεῦσι τῷ Οἰκουμενικῷ τούτῳ θρόνῳ. Κ' ἐπὶ τούτοις καθομολογῶν διαβεβαιοῦμαι πληροῦν κατ' ἔτος τὴν ἤδη μοι διορισθεῖσαν ἀποκοπὴν ἕνεκα ζητείας πατριαρχικῆς καὶ βοηθείας ἄσπρων χιλιάδας εἰκοσιπέντε ἀπροφασίστως, καὶ τὸ βασιλικὸν χαράτζιον κατὰ τὴν πατριαρχικὴν ἀπόδειξιν ἀσλάνια ἑβδομήκοντα πέντε. Τὸ δὲ πρὸς τὸν κυρίτζη Ζαχαρίαν χρέος, ἀσλάνια χίλια ἑκατὸν πεντήκοντα, πρὸ πάντων ὑπισχνοῦμαι πληρῶσαι μετὰ πάσης εὐπειθείας, κατὰ τὴν ὑποσχετικήν μου ὁμολογίαν. Ἔτι ἐκτελέσαι με καὶ τὴν κυβέρνησιν τῆς πληρωμῆς ἀπαραιτήτως τῶν ἄσπρων τοῦ Ζαγοριανοῦ, ἅπερ προεδόθησαν διὰ χειροτονικὰ τοῦ ἀρχιερατεύοντος ἐκεῖ Ζαχαρίου· καὶ ὅσα

ἐτήσια χρέη ἀναφανῶσιν εὔλογα τῆς ἐπαρχίας Ἐλασσῶνος, διακυβερνῆσαι τὸν ἐνόντα τρόπον. Ἔτι καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εἰρήνην καθομολογῶ διαφυλάττειν ὅλῃ σπουδῇ καὶ δυνάμει, κατ' οὐδένα τρόπον ἐναντία φρονεῖν τῇ ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ Παναγιωτάτῳ καὶ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ, συμπάσῃ τῇ ἱερᾷ τῶν ἀρχιερέων ἀδελφότητι, μήτε λόγῳ, μήτε ἔργῳ, μήτε γράμματι, μήτε ἐμμέσως, μήτε ἀμέσως ἐλεγχόμενός ποτε πρὸς ἐπιβουλήν τινα τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐναντίωσιν· αἴτιος γὰρ ἐν τοιούτοις ἀναφανείς, ὡς αὐτοκατάκριτος, ὑπεύθυνος ἔσομαι. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ παράστασιν τῶν συντελεσθέντων ἐπὶ τῇ προεδρείᾳ μου ταύτῃ, κατεστρώθη καὶ τὸ παρὸν συμφωνητικὸν καὶ ὑποσχετικόν μου, βεβαιούμενον διὰ τῆς οἰκειοχείρου μου ὑπογραφῆς ἐλευθέρως καὶ ἀβιάστως. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αχϟθ' μηνὶ μαρτίῳ, ἰνδικτ. ζ'»[2].

Καὶ τοῦτο μὲν τὸ κείμενον τοῦ «ὑποσχετικοῦ γράμματος». Γεννᾶται ὅμως ἐνταῦθα τὸ ἐρώτημα: Ποῖος ἦτο ὁ πρώην Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε προεδρικῶς τὴν διαποίμανσιν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἐλασσῶνος; Δυστυχῶς, εἰς τοὺς διαφόρους ἐπισκοπικοὺς καταλόγους Ἐλασσῶνος δὲν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ ἀναλαβόντος τὴν προεδρείαν αὐτῆς κατὰ Μάρτιον τοῦ 1699, καὶ τοῦτο διότι οὗτοι εἶναι ἐλλιπεῖς καὶ εἴς τινα σημεῖα ἐσφαλμένοι. Συγκεκριμένως, εἰς τοὺς ἐν λόγῳ καταλόγους παραμένουν ἄγνωστα, μεταξὺ ἄλλων, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχιερατευσάντων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1695 (κατ' ἄλλους 1696) μέχρι τοῦ ἔτους 1711[3].

2. Βλ. Κώδικα Γ', σ. 33. Πρβλ. Καλλινίκου Δελικάνη, Πατριαρχικῶν Ἐγγράφων, τόμ. Γ', Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1905, σ. 811-812, ἀρ. ἐγγρ. 1514. Σημειωτέον, ὅτι εἰς τὸ ὑποσχετικὸν τοῦτο γράμμα, τὸ ὁποῖον ἐξέδωκεν ὁ Κ. Δελικάνης, ὑπάρχουν λάθη τινά, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τυπογραφικά.

3. Βλ. Ἐπισκοπικὸν Κατάλογον Ἐλασσῶνος, ὑπὸ Ἀνθίμου Ἀλεξούδη, ἐν «Νεολόγος», ΚΣΤ', 1892, φ. 6753, σ. 3 Ν. Ἰ. Γιαννοπούλου, Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι Θεσσαλίας, ἐν Ἐπετ. Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ, ἔτ. 11, περιοδ. Β', ἐν Ἀθήναις 1915, σ. 201. Τοῦ ἰδίου, Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι Θεσσαλίας, ἐν «Θεολογίᾳ», τόμ. ΙΔ' (1936), σ. 147, R. Janin, Elasson, Dictionnaire d'Histoire et de Geographie Ecclesiastiques, τόμ. 15, 1963, στ, 114. Ἐμμ. Ἰ. Κωνσταντινίδου, Ἐλασσόνος, Μητρόπολις, ἐν «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία», τόμ. 5, στ. 547. Βασιλείου Γ. Ἀτέση (Μητροπολίτου πρ. Λήμνου), Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον, ἐν «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος», τόμ. ΝΣΤ (1974), I-II, σ. 161. Ἐλλιπέστερος εἶναι ὁ Κατάλογος τοῦ Βασ. Μυστακίδου,

Ὁ Νομικὸς Μιχαὴλ Βαπόρης, ὁ ὁποῖος ἐξέδωκε πρό τινος ἐν περιλήψει ἀγγλιστί, τὸν Κώδικα Γ΄ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, σχολιάζων τὸ ἐν λόγῳ ὑποσχετικὸν γράμμα, γράφει, ὅτι ὁ ἐν τῷ κειμένῳ τούτῳ ἀναφερόμενος πρώην ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος εἶναι ὁ Ζωσιμᾶς [4]. Τὸ ὄνομα ὅμως τοῦτο τοῦ Ζωσιμᾶ, τὸ ὁποῖον θεωρεῖ ὡς βέβαιον ὁ Ν. Βαπόρης, δὲν δύναται νὰ εἶναι ὀρθὸν διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους: α΄) Ἡ πρώτη ἀρχιεπισκοπεία τοῦ Ζωσιμᾶ δὲν διήρκεσε μέχρι τοῦ Μαρτίου τοῦ 1699, ὡς ἀναγράφει ὁ Ν. Βαπόρης [5], ἀλλὰ μέχρι τῆς 8ης Ἰουνίου τοῦ 1699, ὅτε καὶ ἀπεμακρύνθη ἐκ τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου τῆς Ἀχρίδος [6]. Ἡ ἀπομάκρυνσις δηλ. τοῦ Ζωσιμᾶ συνέβη τρεῖς περίπου μῆνας μετὰ τὴν πλήρωσιν τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου Ἐλασ-

τὸν ὁποῖον ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ Ἐπετ. Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν. ἔτ. ΙΒ΄ (1936), σ. 171.

Ἐνταῦθα δέον παρεμπιπτόντως νὰ σημειωθῇ,ὅτι οἱ μὲν Ἄνθιμος Ἀλεξούδης καὶ Ν. Ι. Γιαννόπουλος θέτουν τὴν ἀρχιερατείαν τοῦ Ἐλασσῶνος Φιλοθέου μέχρι τοῦ ἔτους 1965 (βλ. ἔνθ' ἀν.), οἱ δὲ R. Janin, Ἐ. Ι. Κωνσταντινίδης καὶ Β. Ἀτέσης μέχρι τοῦ ἔτους 1669. Ἀμφότεραι ὅμως αἱ χρονολογίαι εἶναι λελανθασμέναι, διότι, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ Κώδικος Γ΄ τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου, σ. 15 - 16, ὁ Φιλόθεος καθῃρέθη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1697, εἰς τὴν θέσιν δὲ αὐτοῦ ἐξελέγη Ἐλασσῶνος ὁ πρώην ἐπίσκοπος Πέτρας Ζαχαρίας, τοῦ ὁποίου τὸ ὑπόμνημα ἐκλογῆς φέρει ἡμερομηνιαν 16 Ἰανουαρίου 1697. Πρβλ. Nomikos Michael Vaporis, Codex (Γ΄) Gamma of the Ecumenical Patriarchate of Constantinople, Holy Cross Theological School Press. Brookline, Massachusetts 1974, σ. 46, ἀρ. 18 (15), καὶ σ. 48, ἀρ. 19 (16). Σημειωτέον ἐπίσης, ὅτι οὔτε ὁ Ζαχαρίας ἀναφέρεται εἰς τοὺς ὑπάρχοντας Ἐπισκοπικοὺς Καταλόγους Ἐλασσῶνος, παρ' ὅλον ὅτι περὶ αὐτοῦ γίνεται λόγος εἰς τὴν 812ην σελ. τοῦ 3ου τόμου τῶν Πατριαρχικῶν Ἐγγράφων, τὰ ὁποῖα ἐξέδωκεν ὁ Κ. Δελικάνης· πρβλ. καὶ Μανουὴλ Γεδεών, Πατριαρχικαὶ Ἐφημερίδες. Εἰδήσεις ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, 1500 - 1912, Ἀθῆναι 1933, σ. 133. Ὁ Ζαχαρίας φαίνεται, ὅτι παρέμεινεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἐλασσῶνος μέχρι τοῦ Μαρτίου τοῦ 1699, ὅτε τὴν διαποίμανσιν τῆς ἐν λόγῳ ἀρχιεπισκοπῆς ἀνέλαβε πρώην τις ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος.

4. Βλ. Codex (Γ΄), ἔνθ' ἀν., σ. 76, πρβλ. καὶ σ. 48, ὑποσημ. 2, ὡσαύτως σ. 146.

5. Βλ. ἔνθ' ἀν., σ. 76, ὑποσημ. 1.

6. Βλ. Κωδ. Α΄ - 900 (= Κῶδιξ Ἀνθίμου Ἀλεξούδη, Ἀρχεῖον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου), σ. 13 - 14 καὶ σ. 105 β΄, ὡσαύτως Κ. Δελικάνη, Πατριαρχικῶν Ἐγγράφων, τόμ. Γ΄, ἔνθ' ἀν., σ. 807 - 809, ἀρ. ἐγγρ. 1512 καὶ σ. 860. Heinrich Gelzer, Der Patriarchat von Achrida. Geschichte und Urkunden, Leipzig 1902, σ. 77 - 79, ἀρ. ἐγγρ. XXVIII, καὶ σ. 80, ἀρ. ἐγγρ. XXIX. Πρβλ. Σωτηρίου Λ. Βαρναλίδου, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος

σῶνος, ὡς εἶναι ἀποδεδειγμένον. β') Ὁ Ζωσιμᾶς ἀπεμακρύνθη ἐκ τοῦ θρόνου τῆς Ἀχρίδος, διότι κατεκράτει ὑπὸ τὴν διαποίμανσιν αὐτοῦ δύο ταὐτοχρόνως θρόνους, ἤτοι τὸν τῆς Ἀχρίδος καὶ τὸν τοῦ Σισανίου, τοῦθ' ὅπερ εἶχε κριθῆ ὡς ἀντικανονικὸν καὶ ἄτοπον. Παρ' ὅλον ὅμως, ὅτι οὗτος ἀπεμακρύνθη ἐκ τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου παρέμεινεν ἐν τούτοις πρόεδρος Σισανίου μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐπισυμβάντος τὸ ἔτος 1746 [7]. Σημειωτέον, ὅτι οὗτος εἶχε διατηρήσει τὴν Μητρόπολιν Σισανίου, ὑπὸ τὴν ἰδιότητα αὐτοῦ ὡς «Προέδρου», καὶ ὅταν ἀκόμη εἶχεν ἀνέλθει διὰ δευτέραν φορὰν εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῆς Ἀχρίδος, κατὰ τὸ ἔτος 1707 [8].

Λαμβανομένων, λοιπόν, τούτων ὑπ' ὄψιν, καθίσταται φανερόν, ὅτι ὁ ἐν τῷ ἀνωτέρω «ὑποσχετικῷ» ἐγγράφῳ ἀναφερόμενος πρώην ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἶναι αὐτὸς ὁ Ζωσιμᾶς, ἀλλ' ἀναμφιβόλως εἷς ἐκ τῶν προκατόχων αὐτοῦ.

Ἐξ ὅσων γνωρίζομεν, πλὴν τοῦ Ζωσιμᾶ, τρεῖς ἦσαν ἐκεῖνοι, οἱ

Ζωσιμᾶς (1686 - 1746) καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ καὶ πολιτικὴ δρᾶσις αὐτοῦ, Θεσσαλονίκη 1974, σ. 36 - 39.

7. Ὁ Ζωσιμᾶς ὑπογράφει εἰς διαφόρους κατὰ καιροὺς γενομένας ἐκκλησιαστικὰς πράξεις, κατεστρωμένας ἐν τῷ Κώδικι τῆς Μητροπόλεως Σισανίου καὶ Σιατίστης, ἀρχομένας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1686 καὶ ἐξικνουμένας μέχρι τοῦ ἔτους 1738, ὡς «ὁ Σισανίου Ζωσιμᾶς» (1686 - 1693), «ὁ Ἀχριδῶν Ζωσιμᾶς» (1696 - 1699), «ὁ πρώην Ἀχριδῶν Ζωσιμᾶς» (1699 - 1706), «ὁ καὶ πρόεδρος Σισανίου Ζωσιμᾶς» (1713 - 1738). Βλ. ἔγγραφα: Μιχαὴλ Ἀθ. Καλινδέρη, Ὁ Κῶδιξ τῆς Μητροπόλεως Σισανίου καὶ Σιατίστης (1686 -), Θεσσαλονίκη 1974. Νικολάου Ἰ. Πανταζοπούλου (συνεργασία Δεσποίνης Τσούρκα - Παπαστάθη), Κῶδιξ Μητροπόλεως Σισανίου καὶ Σιατίστης ΙΖ' - ΙΘ' αἰ., Τεῦχος Α', Θεσσαλονίκη 1974. Πρβλ. Σωτηρίου Λ. Βαρναλίδου, Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος Ζωσιμᾶς, ἔνθ. ἀν., σ. 19, ὑποσημ. 21, σ. 30, ὑποσημ. 55, σ. 40, ὑποσημ. 74, σ. 45, ὑποσημ. 97 καὶ σ. 61.

8. Ὁ Ν. Βαπόρης στηριζόμενος εἰς παλαιοτέρους καταλόγους τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος γράφει, ὅτι ὁ Ζωσιμᾶς ἀνῆλθεν ἐκ νέου εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀχρίδος τὸ ἔτος 1708 (βλ. Codex Γ', ἔνθ' ἀν., σ. 77 καὶ σ. 146). Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι ὀρθόν, διότι ὁ Ζωσιμᾶς εὑρίσκετο ἤδη εἰς τὸν θρόνον τὴν 2αν Μαΐου τοῦ 1707. Βλ. Κ. Σάθα, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Γ', Βενετία 1872, τμῆμα Ζ', σ. 523. Ὡσαύτως, ὡς Ἀρχιεπίσκοπος προεδρεύει τῆς συνόδου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος τὸν Αὔγουστον τοῦ 1707. Βλ. Κώδ Α - 900, σ. 86. Κ. Δελικάνη, ἔνθ' ἀν., σ. 837, ἀρ. ἐγγρ. 1521. H. Gelzer, Der wiederaufgefundene Kodex des hl. Klemens und andere auf den Patriarchat Achrida bezügliche Urkundensammlungen, Leipzig 1903, σ. 75 - 76. Πρβλ. Σ. Λ. Βαρναλίδου, Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος Ζωσιμᾶς, ἔνθ' ἀν., σ. 40 - 41.

ὁποῖοι ἔφερον τὸν τίτλον τοῦ πρώην ἀρχιεπισκόπου Ἀχρίδος κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἤτοι: 1) Γερμανός, ὁ ἀπὸ Βοδενῶν [9], ὁ ὁποῖος ἐξεδιώχθη ἐκ τοῦ θρόνου τὴν 8ην Αὐγούστου 1691, διότι δὲν ἐπλήρωσε τὰ «βασιλικὰ τέλη» [10], 2) Γρηγόριος, ὁ ἀπὸ Νέων Πατρῶν [11], ὁ ὁποῖος παρῃτήθη τὴν 13ην Αὐγούστου 1693 [12], καὶ 3) Ἰγνάτιος, ὁ ἀπὸ Βελεγράδων [13], ὁ ὁποῖος ἐπαύθη τὴν 7ην Ἀπριλίου 1695 [14].

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω πρώην ἀρχιεπισκόπων Ἀχρίδος:

Ὁ Ἰγνάτιος ὑπογράφει ὡς «πρώην Ἀχρίδος» εἰς Συνοδικὸν Γράμμα, ἐκδοθὲν τὸν Αὔγουστον τοῦ 1699, διὰ τοῦ ὁποίου δίδονται προνόμια εἰς μοναστήριόν τι, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, εὑρισκόμενον πλησίον τῆς Μοσχοπόλεως [15]. Ὡσαύτως, τὸν Αὔγουστον τοῦ 1703, ἀπέστειλεν οὗτος, ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος [16], γράμμα πρὸς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Γαβριὴλ τὸν Γ' (μέσα Αὐγούστου 1702 - 17 Ὀκτωβρίου

---

9. Βλ. Κώδ. Α - 900, σ. 1, Κ. Δελικάνη ἔνθ' ἀν. 789 - 790 ἀρ. ἐγγρ. 1496. H. Gelzer, Der Patriarchat ἔνθ' ἀν., σ. 52 - 53, ἀρ. ἔγγρ. X.

10. Βλ. Κώδ. Α - 900, σ. 2 - 3. Κ. Δελικάνη, ἔνθ' ἀν., σ. 792 - 793, ἀρ. ἐγγρ. 14 9. H. Gelzer, Der Patriarchat ἔνθ' ἀν., σ. 49 - 50, ἀρ. ἐγγρ. VII.

11. Βλ. Κώδ. Α - 900, σ. 2. Κ. Δελικάνη, ἔνθ' ἀν, σ. 793, ἀρ. ἐγγρ. 1499. H. Gelzer, ἔνθ' ἀν., σ. 50, ἀρ. ἐγγρ. VII.

12. Βλ. Κώδ. Α - 900, σ. 4 - 5. Κ. Δελικάνη, ἔνθ' ἀν., σ. 797 - 798. ἀρ. ἔγγρ. 1503. H. Gelzer, ἔνθ' ἀν., σ. 54 - 55, ἀρ. ἐγγρ. XII. Πρβλ. καὶ Aleksandar Matkovski, Odnosite pomegu Ohridskata Arhiepiskopija i Osmanskata Država (Σχέσεις μεταξὺ τῆς Ἀχρίδος καὶ τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους) ἐν Glasnik na Institutot za Nacionalna Istorija, ἔτος 16, Skopje, 1972, σ. 135 καὶ 142.

13. Βλ. ἔνθ' ἀν., ὑποσημ. 12.

14. Βλ. Κώδ. Α - 900, σ. 8 - 10. Κ. Δελικάνη, ἔνθ' ἀν., 803 - 804, ἀρ. ἐγγρ. 1508. H. Gelzer, Der Patriarchat, ἔνθ' ἀν., σ. 65 - 67. ἀρ. ἐγγρ. XX.

15. Βλ. Κώδ. Α - 900, σ. 82. Κ. Δελικάνη, ἔνθ' ἀν., σ. 810, ἀρ. ἐγγρ. 1513 Σημειωτέον ὅτι εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Κ. Δελικάνη ἀντὶ νὰ γραφῇ «Πρώην Ἀχρίδος Ἰγνάτιος», ἐγράφη ἐσφαλμένως «Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος Ἰγνάτιος». Τὸ αὐτὸ λάθος ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Εὐλόγιος Κουρίλας Λαυριώτης, ὁ ὁποῖος ἐξέδωκε τὸ ἔγγραφον ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐκδόσεως τοῦ Κ. Δελικάνη. Βλ. Ἡ Μοσχόπολις καὶ ἡ Νέα Ἀκαδημεία αὐτῆς ἐν «Θεολογία», τόμ. ΙΒ' (1934), σ. 160.

16. Ἄγνωστος τυγχάνει ἡ ἡμερομηνία τῆς δευτέρας ἀναρρήσεως αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀχρίδος.

1707)[17]. Τὰ ἀνωτέρω δύο ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα φέρουν ἡμερομηνίαν μεταγενεστέραν τῆς ἡμερομηνίας, τὴν ὁποίαν φέρει τὸ ὑποσχετικὸν τοῦ Προέδρου Ἐλασσῶνος, μαρτυροῦν, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν ὁ Ἰγνάτιος νὰ ἦτο ὁ ἐν τῷ «ὑποσχετικῷ» ἀναφερόμενος πρώην ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος.

Ὡσαύτως, ὁ πρώην Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος καὶ Πρόεδρος Βοδενῶν Γερμανός, ὁ ὁποῖος, ὡς προλαβόντως ἐλέχθη, βιαίως ἐξεδιώχθη ἐκ τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου τὴν 8ην Αὐγούστου 1691, καὶ ὁ ὁποῖος ἔδωκεν οἰκειοθελῶς ἔγγραφον παραίτησιν μόνον τὴν 9ην Ἰουλίου 1695[18], φαίνεται ὅτι ἔμεινε Πρόεδρος Βοδενῶν μέχρι τοῦ ἔτους 1705[19], διότι σώζεται, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 1 Ἀπριλίου 1705, ἔγγραφος ἀπάντησις τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γαβριὴλ τοῦ Γ′ πρὸς τὸν πρώην Ἀχρίδος καὶ Πρόεδρον Βοδενῶν Γερμανόν, ὁ ὁποῖος εἶχε ζητήσει ἀπὸ τὸν Πατριάρχην νὰ λύσῃ ὡρισμένας ἀπορίας αὐτοῦ, τὰς ὁποίας εἶχεν οὗτος περὶ διαφόρων κανονικῆς φύσεως ζητημάτων[20]. Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ἐγγράφου δῆλον καθίσταται, ὅτι οὐ-

---

17. Βλ. Φιλαρέτου Βαφείδου, **Κῶδιξ** τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καστορίας, ἐν «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», ἔτ. Κ′, 1900, ἀρ. 13, σ. 141. H. Gelzer, Der Patriarchat, ἔνθ᾽ ἀν., σ. 123, ἀρ. ἐγγρ. LXVII καὶ σ. 138. Τοῦ ἰδίου, Der wiederaufgefundene Kodex, ἔνθ᾽ ἀν., σ. 95. Πρβλ. Ivan Snegarov, Istorija na Ochridskata Archiepiskopija - Patriaršija ot padaneto i pod Turcite do nejnoto unistoženie (1394 - 1767), τόμ. 2, Sofija. 1932, σ. 204, ἀρ. 46 καὶ σ. 132.

18. Βλ. Κώδ. Α - 900, σ. 7. Κ. Δελικάνη, ἔνθ᾽ ἀν., σ. 802, ἀρ. ἐγγρ. 1507. H. Gelzer, Der Patriarchat, ἔνθ᾽ ἀν., σ. 64 - 65, ἀρ. ἐγγρ. XIX. Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Γερμανός, ὡς Ἀρχιεπίσκοπος «πρώην Ἀχριδῶν», ὑπογράφει, διὰ πρώτην φορὰν μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσίν του ἐκ τοῦ θρόνου τῆς Ἀχρίδος, τὴν 7ην Ἀπριλίου 1965, εἰς αἴτησιν τῶν ἀρχιερέων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος, διὰ τῆς ὁποίας οὗτοι ζητοῦν, ὅπως ὁ Μητροπολίτης Σισανίου Ζωσιμᾶς γίνῃ ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος. Βλ. Κώδ. Α. - 900, σ. 6 καὶ σ. 11 Κ. Δελικάνη, ἔνθ᾽ ἀν., σ. 801, ἀρ. ἐγγρ. 1506. H. Gelzer, Der Patriarchat, ἔνθ᾽ ἀν., σ. 63, ἀρ. ἐγγρ. XVIII. Περισσότερα περὶ Γερμανοῦ βλ. Σ. Λ. Βαρναλίδου, Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος Ζωσιμᾶς, ἔνθ᾽ ἀν., σ. 28 - 30.

19. Εἰς κατάλογον τοῦ ἔτους 1706, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται εἰς τὸν ὑπ᾽ ἀριθμ. 478 Ἱεροσολυμητικὸν Κώδικα, ὡς Μητροπολίτης Βοδενῶν φέρεται Μητροφάνης τις. Βλ. H. Gelzer, Der Patriarchat, ἔνθ᾽ ἀν., σ. 31, πρβλ. I. Snegarov, Istorija, ἔνθ᾽ ἀν., σ. 216, ἀρ. 10.

20. Βλ. Σπυρίδωνος Λάμπρου, Κατάλογος τῶν Κωδίκων τῆς ἱερᾶς μονῆς Προυσοῦ, ἐν «Νέος Ἑλληνομνήμων», τόμ. 10 (1913), σ. 302, ἀρ. 7. Τὸ γράμμα ὑπάρχει καὶ εἰς τὸν Κώδικα Κυπρίου (Ἀρχεῖον Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου), σ. 513 - 522. Ἐξεδόθη ὑπὸ τῶν Κ. Δελικάνη, ἐνθ᾽ ἀν., σ. 812 -

τε ὁ Γερμανὸς ἦτο δυνατὸν νὰ διετέλεσε Πρόεδρος Ἐλασσῶνος, διότι κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν διετέλει ὁπωσδήποτε Πρόεδρος Βοδενῶν.

Τέλος, ἀπομένει ὁ ἀπὸ Νέων Πατρῶν Γρηγόριος, ὁ ὁποῖος, ὡς εἴδομεν, παρῃτήθη τὴν 13ην Αὐγούστου 1693 [21]. Ἔκ τινος αἰτήσεως τῶν ἀρχιερέων τῆς Ἀχρίδος, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 7 Ἀπριλίου 1695, διὰ τῆς ὁποίας ζητεῖται, ὅπως τὴν διαποίμανσιν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος ἀναλάβῃ ὁ Σισανίου Ζωσιμᾶς, πληροφορούμεθα, ὅτι ὁ Γρηγόριος εὑρίσκετο κατὰ τὸ διάστημα ἐκεῖνο εἰς Ἀδριανούπολιν, ἔνθα διέτριβε τότε ὁ Σουλτάνος Μουσταφᾶς ὁ Β´ (7 Φεβρ. 1695 - 1703), καὶ ἐνήργει ἵνα καταλάβῃ ἐκ νέου τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχρίδος [22].

821, ἀρ. ἐγγρ. 1515, Μανουὴλ Ἰ. Γεδεών, Κανονικαὶ Διατάξεις, τόμ. Α´, Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1888, σ. 125 - 135, ἔγγρ. ΜΓ´, Μαργαρίτου Κωνσταντινίδου, Γράμματα ἐκ τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἑλλ. Κοινότητος Τεργέστης, ἐν «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος», τόμ. Η´ (1911), τχ. ΜΔ´, σ. 138 - 148· ὡσαύτως καὶ ἐν «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», ἔτ. Γ´, 1883, τχ. ΚΔ´, σ. 361 - 364.

21 Ὁ Α. Matkovski εἰς τὸ προμνημονευθὲν ἄρθρον του (βλ. ὑποσημ. 12 τοῦ παρόντος ἄρθρου), σ. 135 καὶ 142, ταυτίζει τὸν ἐν λόγῳ Γρηγόριον μὲ τὸν πρὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀχρίδος Γερμανοῦ ἀρχιεπισκοπεύσαντα, τὸ δεύτερον, Γρηγόριον (πρὸ τῆς 1ης Ἰουνίου 1683 μέχρι τῆς 8ης Μαΐου 1688), ὁ ὁποῖος ἐχρημάτισε καὶ Πρόεδρος Πελαγονίας, καὶ γράφει ὅτι οὗτος ἀνῆλθε διὰ δευτέραν φορὰν εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀχρίδος τὴν 9ην Αὐγούστου 1961. Ἡ ταύτισις αὐτὴ ἀναμφιβόλως εἶναι ἐσφαλμένη, διότι τὸ ἔγγραφον εἰς τὸ ὁποῖον παραπέμπει ὁ Matkovski, στηριζόμενος ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ H. Gelzer (Der Patriarchat, ἔνθ' ἀν., σ. 49 - 50, ἀρ. ἐγγρ. VII), φαίνεται σαφῶς, ὅτι εἶναι ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ πρώην Νέων Πατρῶν Γρηγορίου καὶ οὐχὶ τοῦ πρώην Ἀχριδῶν καὶ Προέδρου Πελαγονίας Γρηγορίου (βλ. τὸ ὑπόμνημα καὶ ἐν Κώδ. Α - 900, σ. 2 - 3. Κ. Δελικάνη, ἔνθ' ἀνωτ., σ. 792 - 793, ἀρ. ἐγγρ. 1499). Ὅτι ὑπῆρξαν δύο ἀρχιεπίσκοποι Ἀχρίδος, οἱ ὁποῖοι ἔφερον τὸ ὄνομα Γρηγόριος, κατὰ τὴν ὑπὸ μελέτην περίοδον, γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τῆς ὑπὸ ἡμερομ. 9 Ἰουλίου 1695, παραιτήσεως τοῦ πρώην ἀρχιεπισκόπου Ἀχρίδος Γερμανοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν οὗτος, μεταξὺ ἄλλων, ἀναφέρει καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἡ μετριότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος παραιτητικοῦ γράμματος δηλοποιεῖ ὡς ὅτι ὄντος μου ἀρχιεπίσκοπος τῇ sic; Αης Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν μετὰ παραιτήσεως τοῦ πρὸ ἐμοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου κὺρ Γρηγορίου, εἰσῆλθε ληστρικῶς καὶ παρανόμως καὶ ἀπέβαλεν ἡμᾶς τοὺς νομίμους καὶ ἥρπασε τὸν θρόνον αὐτὸν τὸν Ἀποστολικὸν ἄνευ τῆς ἡμετέρας παραιτήσεως καὶ τῶν ἁγίων ἀρχιερέων προσκλήσεως ὁ Γρηγόριος ὁ πρώην Νέων Πατρῶν λεγόμενος,...», βλ. Κώδ. Α - 900, σ. 7. Κ. Δελικάνη. ἔνθ' ἀν., σ. 802, ἀρ. ἐγγρ. 1507. H. Gelzer, Der Patriarchat. ἔνθ' ἀν., σ, 64. ἀρ. ἐγγρ. XIX.

22. Βλ. Κώδ. Α - 900, σ. 5 - 6 καὶ 10. Κ. Δελικάνης ἔνθ' ἀν., σ. 800 - 801, ἀρ. ἐγγρ. 1506. . Gelzer, Der Patriarchat, ἔνθ' ἀν., σ. 62, ἀρ. ἐγγρ.

Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ τελευταία πληροφορία περὶ τοῦ Γρηγορίου. Πιθανὸν οὗτος μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀνακαταλάβῃ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχρίδος καὶ μεταμεληθεὶς διὰ τὴν ἀνωμαλίαν, τὴν ὁποίαν ἐπέφερεν εἰς τὸ κλῖμα ἐκεῖνον, παρεκάλεσε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον νὰ τοῦ δοθῇ μία μητρόπολις διὰ νὰ τὴν ποιμάνῃ, ὅπερ καὶ ἐγένετο, ἀφοῦ προηγουμένως ἔδωκεν οὗτος ἐνυπόγραφον ὑπόσχεσιν, ὅτι παραιτεῖται τῶν προνομίων, ὧν εἶχεν, ὅταν ἦτο Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος, δηλαδὴ δὲν θὰ ὑπέγραφε πλέον διὰ πρασίνης μελάνης, δὲν θὰ ἔφερε μίτραν ἐπὶ κεφαλῆς κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν κλπ. Τὸ ὅλον ὕφος τοῦ ὑποσχετικοῦ τούτου γράμματος δεικνύει, ὅτι ὁ διὰ τὴν διαποίμανσιν τῆς Μητροπόλεως Ἐλασσῶνος προοριζόμενος πρώην Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος, μολονότι δὲν ἦτο πλέον ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχιεπίσκοπος, ἐν τούτοις καταχρηστικῶς ἔκαμε χρῆσιν τῶν προνομίων, ἅτινα ἐδικαιοῦτο νὰ ἔχῃ μόνον ὁ ἑκάστοτε ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος καὶ τὰ ὁποῖα ἀπέρρεον ἀπὸ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀρχιεπισκοπικὸν ἀξίωμα. Τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν ἐνισχύει καὶ τὸ γεγονός, ὅτι πρὶν ἢ ἡ μητρόπολις Ἐλασσῶνος δοθῇ εἰς τὸν ἐν λόγῳ πρώην ἀρχιεπίσκοπον ἀπὸ μέρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τοῦτο ἔθεσεν ὅρους, τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ τηρήσῃ ὁ νέος Πρόεδρος, καὶ μάλιστα ἐζήτησεν ἀπὸ αὐτὸν ἐνυπόγραφον ὑποσχετικὸν γράμμα «ὥστε μὴ ὑποπίπτειν ἀμφιβολίαις τισὶν ἐν ὑστέροις φιλονεικίαις τε καὶ ἀμφισβητήσεσιν».

Ἐὰν τώρα λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὰ ὅσα ἐλέχθησαν ἀνωτέρω περὶ τοῦ Γρηγορίου καὶ ὅτι οὗτος ἦτο ὁ μόνος ἐκ τῶν πρώην ἀρχιεπισκόπων Ἀχρίδος, ὁ ὁποῖος διέτριβεν ἐντὸς τῶν ὁρίων δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους δύο, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκοντο εἰς τὴν Ἀχρίδα καὶ ἐλάμβανον ἐνεργὸν ρόλον εἰς τὴν ὅλην ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν αὐτῆς, ὑπάρχει μεγάλη πιθανότης ὅπως τὸ ὑπὸ ἐξέτασιν ἀνώνυμον «Ὑποσχετικὸν Γράμμα» πρώην τινὸς ἀρχιεπισκόπου Ἀχρίδος, τοῦ ἀναλαβόντος προεδρικῶς καὶ τὴν διαποίμανσιν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἐλασσῶνος, θεωρηθῇ ὅτι ἀνῆκεν εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν ἐν λόγῳ ἐνταῦθα Γρηγόριον.

Παρ' ὅλα ταῦτα, ἐλλείψει συγκεκριμένων μαρτυριῶν, τὸ ὄνομα τοῦτο δέον νὰ γίνηται δεκτὸν μετ' ἐπιφυλάξεως, τὴν δὲ ὁριστικὴν περὶ τοῦ θέματος τούτου ἀπάντησιν θὰ δώσουν ἀσφαλῶς, τὰ τυχὸν εὑρεθησόμενά ποτε ἀνέκδοτα ἔγγραφα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἐλασσῶνος, τὰ ὁποῖα θὰ ἀνάγωνται εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος περίοδον.

XVIII. Πρβλ. Iv. Snegarov, Istorija, ἔνθ' ἀν, σ. 129 - 130. Σ. Λ. Βαρναλίδου, Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος Ζωσιμᾶς, ἔνθ' ἀν., σ. 24 - 26.

Προδρόμου Ἀκανθοπούλου
Βοηθοῦ Θεολογικῆς Σχολῆς

Η ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΓΝΩΜΗ ΑΛΕΞΙΟΥ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΗΝΟΥ

Ὁ ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως τιμηθεὶς διὰ τῶν ἀξιωμάτων τοῦ Ἱερομνήμονος [1], Νομοφύλακος [2], Ὀρφανοτρόφου [3], Πρωτεκδίκου [4] καὶ Μεγάλου Οἰκονόμου [5] αὐτοῦ, διάκονος [6] ὤν, ὑπέρτιμος [7] βυζαντινὸς κανονολόγος τοῦ ΙΒ′ αἰῶνος Ἀλέξιος ὁ Ἀριστη-

---

1. Κατὰ πληροφορίας τοῦ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς Ἀλεξίου τοῦ Ἀριστηνοῦ ἀκμάσαντος Θεοδώρου Προδρόμου. Ἰδὲ Operum Theodori Prodromi Recensio. Article XXII, (eloge de l' éloquence, ou de l' élocution de l' orphanotrophe et nomophylax Alexis Aristène) ἐν P.G. τόμ. 133, στ. 1033.

2. Operum Theodori Prodromi recensio:

α) Εὐχαριστήριος τῷ νομοφύλακι, πρωτεκδίκῳ καὶ ὀρφανοτρόφῳ, κυρῷ Ἀλεξίῳ Ἀριστηνῷ, ἐν P.G., τόμ. 133, στ. 1021.

β) Article XXII (eloge de l' éloquence...) ἔνθ' ἀνωτ. ἐν P.G., τόμ. 133, στ. 1033.

γ) Article XXIII (discours oratoire ou félicitations à l' orphanotrophe - protecdice - nomophylax Alexis Aristène) ἐν P.G., τόμ. 133, στ. 1034.

δ) Articles XXV, XXVI, XXVII, XXVIII (pièces en vers iambiques, héroïques, élégiaques et anacréontiques, en l' honneur de l' orphanotrophe,, protecdice, nomophylax, Alexis Aristène) ἐν PG., τόμ. 133, στ. 1042.

Γεωργίου Α. Πετροπούλου, Ἱστορία καὶ εἰσηγήσεις τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἔκδ. Β′, Ἀθῆναι 1963, σελ. 269.

3. Ἰδὲ operum Theodori Prodromi recensio, ἐν P.G., τόμ. 133 στ. 1021, 1033, 1034 καὶ 1042.

4. Αὐτόθι.

5. Ἰδὲ Ἀναστ. Π. Χριστοφιλοπούλου, Ἑλληνικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον, Τεῦχος Α′, Γενικὸν Μέρος, Ἀθῆναι 1952, σελ, 54, ὡς καὶ εἰς ἄρθρα P. P. Ioannou, Aristenos Alexios, ἐν Lexikon für Theologie und Kirche τόμ. 1, Freiburg 1957, στ. 852. Στυλ. Γ. Παπαδοπούλου, Ἀριστηνὸς Ἀλέξιος, ἐν Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμ, 3, Ἀθῆναι 1963, στ. 137.

6. Αὐτόι.

7. Κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα εἰς τὰς ἑρμηνείας τῶν κανόνων 6 τῶν ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἐν Γ. Α. Ράλλη καὶ Μ. Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν

νὸς [8] ὑπεμνημάτισεν τὸ 1130 κατ' ἐντολὴν Ἰωάννου Β' τοῦ Κομνηνοῦ (1118 - 1143) τὴν Ἐπιτομὴν ἢ Σύνοψιν τῶν Κανόνων Στεφάνου

θείων καὶ ἱερῶν κανόνων τῶν τε ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν ἱερῶν οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν συνόδων καὶ τῶν κατὰ μέρος Πατέρων, (ΣυντΡΠ.), τόμ. Β', σελ. 9, καὶ 37 τῆς Πενθέκτης οἰκουμενικῆς συνόδου, ἐν ΣυντΡΠ., Β', σελ. 389.

8. J. A B. Mortreuil, Histoire du Droit Byzantin, Paris 1843, τόμ. I, σελ. 201, τόμ. III, Paris 1846, σελ. 412 - 416, 485 ἑπ. Γ. Α. Ράλλη καὶ Μ. Ποτλῆ, ἔνθ' ἀνωτ. (ΣυντΡΠ , τόμ. Β', Ἀθήνησιν 1852, σελ. 1 - 712 τόμ. Γ', Ἀθήνησιν 1853, σελ. 2 - 268, τόμ. Δ', Ἀθήνησιν 1854 σελ. 89 - 255 ὡς καὶ ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ αὐτοῦ τόμου εἰς σελ. γ'. J. - P. Migne, ἔνθ. ἀνωτ., P. G., τόμ. 137, στ. 30 - 1498, τόμ. 138, στ. 17 - 456, 584 - 808. G. Heimbach, Griechisch. Römisches Recht ἐν Allgemeine Encyklopädie der Wissenschaften und Künste ὑπὸ Ersch καὶ Gruber, τόμ. 86, Leipzig 1870, σελ. 461. - Zachariae von Ligenthal, Die Synopsis Canonum, ἐν Sitzungsberichte der Koenig. deutschen (Preussischen) Akademie der Wissenschaften, Berlin, τόμ. 53 (1887) σελ. 1155 - 1159. - Τοῦ αὐτοῦ Gesch. des Griech. - Röm. Rechtes, τόμ. I (B 3 1892), σ. 34. - Ἀποστόλου Χριστοδούλου, Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου, 1896, σελ. 93. - ἀρχιμ. Μελετίου Σακελλαροπούλου, Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, Ἀθήναις 1899, σελ. 47 - 48. - Νικοδήμου Μίλας - Μελετίου Σακελλαροπούλου, Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησιας, Ἀθήναις 1906, σελ. 257. - Εὐαγγέλου Φιλοππότου, Σύστημα Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου, Ἀθήναις 1912, σελ. 164. - Jos. Zhishman - Μελετίου Ἀποστολοπούλου, Τὸ δίκαιον τοῦ γάμου τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τόμ. Α', Ἀθήναις 1912, σελ. 43, 137 - 138. - L. Petit, Aristène Alexis, ἄρθρ. ἐν Dictionnaire de Théologie Catholique, τομ. I, μέρος 2, Paris 1923, στ. 1864. - Γ. Ἀναστασιάδου, Σημειώσεις Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου, σελ. 44. - Κ. Μ. Ράλλη, Ἀριστηνὸς Ἀλέξιος, ἄρθρ. ἐν Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία (Παύλου Δρανδάκη), τομ. Ε', ἔκδ. 2α, Ἀθῆναι, σελ. 503. Δ. Α. Πετρακάκου, Ἀριστηνὸς Ἀλέξιος, ἄρθρ. ἐν Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν (Ἐλευθερουδάκη) τόμ. 2ος, Ἀθήναις σελ. 414 - A. Dondaine, ἐν Archivum Fratrum Praedicatorum, τομ. 21 (1951), σ. 423 - 424. Ἀναστ. Π. Χριστοφιλοπούλου, Ἑλληνικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον, Τεῦχος Α', Γενικὸν Μέρος, Ἀθῆναι 1952, σελ. 54. - P. - P. Ioannou, Aristenos Alexios. ἄρθρ. ἐν Lexikon fur Theologie und Kirche, τόμ. 1, Freiburg 1957, στ. 852. Hans - Georg Beck, Kirche und rheologische Literatur im byzantinischen Reich, München 1959, σελ, 143, 146. 572 655 καὶ ἰδίᾳ 657. Στυλ. Γ. Παπαδοπούλου, Ἀριστηνὸς Ἀλέξιος, ἄρθρ. ἐν Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία τόμ. 3, Ἀθῆναι 1963, στ. 137 - 138. Γεωργίου Α. Πετροπούλου, Ἱστορία καὶ εἰσηγήσεις τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἔκδ. Β'., Ἀθῆναι 1963, σελ. 285 - 286. - Κωνστ. Μουρατίδου, Μαθήματα Κανονικοῦ Δικαίου, Ἀθῆναι σελ. 94. Μίοντραγκ Μ. Πέτροβιτς, Ὁ Νομοκάνων εἰς ΙΔ' τίτλους καὶ οἱ βυζαντινοὶ σχολιασταί, Ἀθῆναι 1970, σελ. 85.

τοῦ Ἐφεσίου [9]. Αἱ ὑπ' αὐτοῦ δοθεῖσαι σύντομοι ἑρμηνεῖαι [10] μετά τινων ἐνίοτε σχολίων [11] εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῶν τε ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων φερομένων καὶ τῶν οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν συνόδων ὡς καὶ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου [12] περιληφθεῖσαι, ὡς γνωστόν, καὶ εἰς τὸ ὑπὸ τῶν Γ. Α. Ράλλη καὶ Μ. Ποτλῆ ἐκδοθὲν «Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων. . .» [13], θὰ ἀποτελέσουν τὸ ἀντικείμενον μελέ-

---

9. Ἡ ἀρχικὴ σύνταξις ταύτης ἐγένετο περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἕκτης ἑκατονταετηρίδος. Ἰδὲ J. A. B. Mortreuil, Histoire du Droit Byzantin, τόμ. I, Paris 1843, σελ. 201. - Νικοδήμου Μίλας - Μελετίου Ἀποστολοπούλου, Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον..., ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 232. - Γ. Ἀναστασιάδου, Σημειώσεις Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου, σελ. 42 - 43. - Ἀναστ. Π. Χριστοφιλοπούλου Ἑλληνικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 50. - Γεωργίου Α. Πετροπούλου, Ἱστορία καὶ εἰσηγήσεις τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 285.

10. Αὗται ἀποτελοῦν τὴν κοινῶς λεγομένην Σύνοψιν τοῦ Ἀριστηνοῦ. Ἰδὲ Συντ. ΣυντΡΠ., Δ', σελ. 393 ὑποσημ. 1. Πρβλ. καὶ P.G., τόμ. 133, στ. 63 - 114.

11. Ὡς λ.χ. εἰς τὰς ἑρμηνείας τῶν κανόνων: 7 τῆς Δ' οἰκουμενικῆς συνόδου, «...Συνάδει γοῦν τῷ παρόντι κανόνι καὶ ἡ ὀγδόη νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ φιλοσόφου, μὴ συγχωροῦσα τοῖς μονασταῖς λαϊκοῦ σχῆμα ἀναλαμβάνειν· κἂν ἡ ἑνδεκάτη διάταξις, ἡ ἐν τῷ ξβ' κφεαλαίῳ τοῦ πρώτου τίτλου, τοῦ τετάρτου βιβλίου τῶν βασιλικῶν κειμένη, καὶ τῷ παρόντι κανόνι, καὶ τῇ νεαρᾷ ταύτῃ ἐναντιοῦται», ἐν ΣυντΡΠ. Β', σελ. 234. 4 τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, «...καὶ ἔστιν ἡ γνώμη αὕτη δικαιοτέρα καὶ φιλανθρωποτέρα καὶ κρατοῦσα καὶ νῦν...», ἐν ΣυντΡΠ., Γ', σελ. 136. 15 τῆς αὐτῆς συνόδου, «...πλήν, ὡς εἰρήκαμεν ἐν τῷ δ' κανόνι τῆς παρούσης συνόδου, μᾶλλον ἡ γνώμη κρατεῖ τῶν ὁρισάντων ἐκκαλεῖσθαι τὸν οἰόμενον ἀδικεῖσθαι, καὶ τῆς βοηθείας τῆς ἐκκλήτου ἐπιτυγχάνειν, ὡς δικαιοτέρα καὶ φιλανθρωποτέρα», ἐν ΣυντΡΠ., Γ', σελ. 154, καὶ 9 τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, «...Καὶ ταῦτα μὲν τοῦ κανόνος, διότι καὶ ἄδεια τῷ τότε ἦν ἀπὸ νόμων τοῖς συνοικοῦσι, καὶ χωρὶς εὐλόγου αἰτίας, διὰ τυπικῶν ρημάτων χωρίζεσθαι ἀπ' ἀλλήλων. Σήμερον δὲ οὔτε ἀνήρ, οὔτε γυνὴ διαλύειν τὸ συνοικέσιον δύναται, εἰ μή τις αἰτία εὔλογος ὕπεστιν, ἀφ' ὧν ρητῶς ἡ Ἰουστινιάνειος νομοθετεῖ νεαρά», ἐν ΣυντΡΠ., Δ', σελ. 123. κ.ἄ.

12. Καὶ δὴ μόνον ἐπὶ τῶν 84 κανόνων αὐτοῦ καίτοι ἀνεφέρθη α) εἰς τὸν κανόνα 88 τοῦ αὐτοῦ Πατρὸς ἑρμηνεύων τοὺς κανόνας 3 τῆς Α' οἰκουμενικῆς συνόδου, ἐν ΣυντΡΠ., Β', σελ. 122, καὶ 5 τῆς Πενθέκτης οἰκουμενικῆς συνόδου, ἐν ΣυντΡΠ., Β', σελ. 137. β) εἰς τὸν κανόνα 89 τοῦ αὐτοῦ ὡσαύτως Πατρὸς ἑρμηνεύων τοὺς κανόνας 14 τῆς Ζ' οἰκουμενικῆς συνόδου, ἐν ΣυντΡΠ., Β', σελ. 619. 13 τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου, ἐν ΣυντΡΠ., Γ', σελ. 48 - 49. καὶ 10 τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, ἐν Συντ.Ρ.Π., Γ' σελ. 140, καὶ γ) εἰς τὴν πρὸς Ἀμμοῦν μονάζοντα ἐπιστολὴν τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου ἑρμηνεύων τὸν κανόνα 13 τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ἐν Συντ.ΡΠ., Δ', σελ. 133.

13. Ἰδὲ εἰς ὑπ' ἀριθμ. 8 ὑποσημείωσιν τῆς παρούσης.

της πρὸς ἐξαγωγὴν τῆς περὶ τοῦ Δικαίου τῆς Ἐκκλησίας γνώμης αὐτοῦ. Οὕτως,

I. Ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τοῦ Δικαίου τῆς Ἐκκλησίας γενικώτερον, ὁ Ἀριστηνὸς [14] ἀσπαζόμενος τὴν περὶ τῶν ἱερῶν κανόνων γνώμην τῶν Πατέρων, ὡς ἐξαιρέτως αὕτη ἐξεδηλώθη εἰς τὸν κανόνα 2 τῆς Πενθέκτης οἰκουμενικῆς συνόδου, καθ' ἣν οὗτοι ἐτέθησαν «πρὸς ψυχῶν θεραπείαν καὶ ἰατρείαν παθῶν» καὶ «πρὸς τὴν τοῦ χριστιανικωτάτου ποιμνίου οἰκοδομὴν καὶ ἀσφάλειαν»[15], ἐδέχετο περαιτέρω ἑρμηνεύων τὸν κανόνα 3 τῆς αὐτῆς συνόδου, ὅτι οἱ ἱεροὶ κανόνες ἐτέθησαν πρὸς διόρθωσιν τοῦ κακοῦ καὶ ἐξασφάλισιν τοῦ μέλλοντος [16]. Οὕτως, συνεπὴς πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἀρχήν, σχολιάζων τὸν κανόνα 2 τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου ἀναφέρει ἐν κατακλεῖδι τὰ ἑξῆς: «...ξένον γὰρ τοῦτο, καὶ φρικτόν ἐστι, τὸ μηδὲ ἐν τῇ ἐξόδῳ ἀξιοῦσθαι τῆς κοινωνίας, ὅπερ οὐχ' εὑρήσεις ἁπανταχῇ τῶν κανόνων ἐν ἄλλῳ τινὶ κείμενον ἁμαρτήματι, καὶ ἐπιτιμώμενον»[17] «καίτοι ἐδέχετο ὡς ρητῶς μνημονεύεται ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ κανόνος 70 τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου ὅτι ἡ Ἐκκλησία κατὰ τοὺς κανόνας πολιτεύεται [18]. Τέλος δέ, ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ κανόνος 45 τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ἐπάγεται ὅτι «...ἡ πίστις χωρὶς ἔργων νεκρά ἐστιν· οὐδὲν γὰρ ἀπὸ τῆς προσηγορίας ὄφελος τῷ χριστιανῷ τὰ τοῦ Χριστοῦ ἐντάλματα ἀθετοῦντι, καὶ τοὺς θείους αὐτοῦ νόμους καταπατοῦντι, καὶ πραγματικῶς αὐτὸν ἐνυβρίζοντι»[19] καὶ

II. Ὡς πρὸς τὸ πρόβλημα δὲ τῆς ἰσχύος τῶν ἱερῶν κανόνων ἐδέχετο ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν παράλληλον ἰσχὺν ὅλων τῶν ἱερῶν κανόνων ἤτοι τῶν τε οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν συνόδων ὡς καὶ τῶν ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων φερομένων καὶ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου [20], ἐφ' ὅσον βεβαίως εἷς ἢ τινὲς ἐξ αὐτῶν δὲν εἶχον ἀναιρεθῇ [21] ἢ ἀνατρα-

---

14. Ἰδὲ ΣυντΡΠ., Β', σελ. 306. 312.
15. Ἰδὲ ΣυντΡΠ., Β', σελ. 308.
16. Ἰδὲ ΣυντΡΠ., Β', σελ. 314.
17. Ἰδὲ ΣυντΡΠ., Γ', σελ. 233.
18. Ἰδὲ ΣυντΡΠ., Γ', σελ. 484.
19. Ἰδὲ ΣυντΡΠ., Δ', σελ. 195.
20. Δεδομένου ὅτι ὁ Ἀριστηνὸς μόνον τοὺς ἐν τῇ Ἐπιτομῇ διαλαμβανομένους κανόνας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ἡρμήνευσεν. Ἰδὲ καὶ ΣυντΡΠ., Δ', σελ. γ'.
21. Ὡς ἀναφέρεται εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κανόνος 14 τῶν ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων φερομένων, ἐν ΣυντΡΠ., Β'., σελ. 20.

πῆ[22] ἢ συνοψισθῇ[23] ἢ συσταλῇ[24] ἢ ἀνασταλῇ[25] ἢ ὑπεξαιρεθῇ[26] ὑφ' ἑτέρου τινὸς κανόνος ἢ δὲν ἀντέκειντο[27] πρὸς ἕτερόν τινα κανόνα, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς παραθέσεως πρὸς τὸν ἑκάστοτε ἑρμηνευόμενον κανόνα καὶ τῶν σχετικῶν κανόνων ἑτέρων οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν συνόδων ἢ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου[28] καὶ δὴ εἴτε εἰδικῶς[29] εἴτε γενικῶς

---

22. Ὡς ἀναφέρεται εἰς τὰς ἑρμηνείας τῶν κανόνων 6 καὶ 31 τῆς Πενθέκτης οἰκουμενικῆς συνόδου, ἐν ΣυντΡΠ., Β', σελ. 319, 372-373.

23. Ὡς ἀναφέρεται εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κανόνος 19 τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου, ἐν ΣυντΡΠ., Γ', σελ. 62.

24. Ὡς ἀναφέρεται εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κανόνος 20 τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, ἐν ΣυντΡΠ., Γ', σελ. 163.

25. Ὡς ἀναφέρεται εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κανόνος 8 τῆς Πενθέκτης συνόδου, ἐν ΣυντΡΠ., Β', σελ. 326.

26. Ὡς ἀναφέρεται εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κανόνος 20 τῆς Πενθέκτης οἰκουμενικῆς συνόδου, ἐν ΣυντΡΠ., Β', σελ. 352.

27. Ὡς ἀναφέρεται εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κανόνος 10 τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου, ἐν ΣυντΡΠ., Γ', σελ. 41.

28. Ὡς εἰς τοὺς κανόνας 3 τῆς Α' οἰκουμενικῆς συνόδου, 16 καὶ 27 τῆς Δ' οἰκουμενικῆς συνόδου, 4, 5, 40 καὶ 44 τῆς Πενθέκτης οἰκουμενικῆς συνόδου, 14 τῆς Ζ' οἰκουμενικῆς συνόδου, 13, 17, 19, 20, 22 καὶ 23 τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου, 2, 3 καὶ 4 τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου, 10 τῆς ἐν ,Ἀντιοχείᾳ συνόδου, 14 τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου, 5, 102 καὶ 126 τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, ἐν ΣυντΡΠ., τόμ. Β', σελ. 122, 258, 280, 317, 401, 411, τόμ. Γ', σελ. 47, 58, 61-62, 63, 65, 66, 73, 75, 77, 144, 184, 309, 550 καὶ 592.

29. Ὡς εἰς τοὺς κανόνας 1, 5, 14, 15 καὶ 37 τῶν ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων φερομένων, 1-7, 14, 15 καὶ 17 τῆς Α' οἰκουμενικῆς συνόδου. 3 τῆς Β' οἰκουμενικῆς συνόδου, 3, 5, 14, 16, 19 καὶ 27 τῆς Δ' οἰκουμενικῆς συνόδου, 3-6, 12, 13, 16, 19, 20, 25, 28, 31, 44, 49, 52, 54, 55, 59, 78 καὶ 92 τῆς Πενθέκτης οἰκουμενικῆς συνόδου, 11 καὶ 14 τῆς Ζ' οἰκουμενικῆς συνόδου, 10, 13-15, 17, 19, 20, 22-24, τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου, 2-4, 11, 12 καὶ 15 τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου, 1, 3-5, 9, 10, 15, 16, 20 καὶ 22 τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, 44, 49 καὶ 58 τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου, 6, 10 καὶ 13 τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου, 4, 5, 7, 8, 13, 15, 16, 20, 23, 24, 33, 42, 51, 54, 70, 80, 82, 96, 97, 102, 106, 107, 119, 123, 125, 126 καὶ 129 τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπόμνημα περὶ Ἀγαπίου καὶ Βαγαδίου καὶ τέλος, εἰς τοὺς κανόνας 6, 13, 18, 22, 25, 30, 36, 43, 47, 68, 72, 75 καὶ 77 τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ἐν ΣυντΡΠ., τόμ. Β', σελ. 3, 8, 20, 22, 52, 116, 120, 122, 124, 128, 131, 133, 145, 148, 154, 176, 225, 230, 254, 258, 265, 280, 315, 317, 319, 333, 337, 342, 349, 352, 361, 366, 372, 411, 424, 428, 434, 435, 440, 486, 522, 592, 619, τόμ. Γ', σελ. 41, 47, 50, 53, 58, 61, 63, 65, 66, 68, 73, 75, 77, 88, 90, 94, 125, 132, 135, 137, 141, 144, 154, 157, 163, 165, 212, 217, 224, 247, 258, 266, 305, 308-309, 315, 317, 329, 341, 351, 363, 368, 369, 392, 407, 430, 444, 484, 504, 508, 539, 540, 550, 557, 559, 576, 587, 590, 592, 598 καὶ

καὶ ἀφῃρημένως [30], καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν παράλληλον ἰσχὺν ἱερῶν κανόνων καὶ νόμων, ὡς τοῦτο καθίσταται δῆλον εἴτε ἐκ τῆς παραθέσεως καὶ τῆς ἀντιστοίχου πολιτειακῆς διατάξεως πρὸς τὸν ἑρμηνευόμενον κανόνα, ὁσάκις ὑφίστατο τοιαύτη, ὡς λ.χ. εἰς τὰς ἑρμηνείας τῶν κανόνων: 67 τῶν ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων [31], 7 τῆς Α' οἰκουμενικῆς συνόδου [32], 3, 7 καὶ 27 τῆς Δ' οἰκουμενικῆς συνόδου [33], 11 καὶ 16 τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου [34], 13, 59, 64, 81, 96, 118, 119, 129, 131 τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου [35], 22 καὶ 50 τοῦ Μεγάλου Βασιλείου [36], εἴτε ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ἑρμηνείας τοῦ περὶ οὗ ἑκάστοτε πρόκειται κανόνος, ὡς λ.χ. εἰς τὰς ἑρμηνείας τῶν κανόνων: 9 τῆς Δ' οἰκουμενικῆς συνόδου, καθ' ἣν «..ὅπερ προνόμιον οὐδενὶ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν ἐδόθη, οὔτε ἀπὸ τῶν κανόνων, οὔτε ἀπὸ τῶν νόμων, τὸ δικάζεσθαι μητροπολίτην...» [37], 9 τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ἔνθα ἀναφέρεται ὅτι «...Σήμερον δὲ οὔτε ἀνήρ, οὔτε γυνὴ διαλύειν τὸ συνοικέσιον δύναται, εἰ μή τις αἰτία εὔλογος ὕπεστιν, ἀφ' ὧν ρητῶς ἡ Ἰουστινιάνειος νομοθετεῖ νεαρά» [38] καὶ 36 τοῦ αὐτοῦ Πατρός, καθ' ἣν «...Ὅπως δὲ αἱ στρατιώτιδες, μαθοῦσαι τοὺς ἰδίους ἄνδρας τετελευτηκέναι, ὀφείλουσιν ἐρευνᾶν περὶ τοῦ θανάτου αὐτῶν, ἡ Ἰουστινιάνειος ἑκατοστὴ ἑπτακαιδεκάτη νεαρὰ διαλαμβάνει, ἡ ἐν τῷ ἑβδόμῳ τίτλῳ τοῦ εἰκοστοῦ ὀγδόου βιβλίου τῶν βασιλικῶν κειμένη, ἧς ἡ δύναμις καὶ ἐν τῷ ἐννενηκοστῷ πρώτῳ κανόνι ἐγράφη τῆς ἐν Τρούλλῳ ἕκτης συνόδου...» [39].

628, τόμ. Δ', σελ. 109, 133, 144, 153, 159, 172, 181, 191, 199, 224, 239 καὶ 230.

30. Ὡς εἰς τοὺς κανόνας 7, 13 καὶ 16 τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, 14 καὶ 42 τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου, 3 καὶ 19 τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου, 16, 48, 54, 71, 72,90, 96 καὶ 122 τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου καὶ τέλος, εἰς τοὺς κανόνας 12, 50 καὶ 53 τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ἐν ΣυντΡΠ., Γ', σελ. 139, 151, 157, 184, 210, 237, 280, 350, 422, 444, 487, 488, 521, 539 καὶ 585, τόμ. Δ' σελ. 131, 204 καὶ 211.

31. Ἐν ΣυντΡΠ., Β', σελ. 87.

32. Ἐν ΣυντΡΠ., Β', σελ. 132.

33. Ἐν ΣυντΡΠ., Β', σελ. 225, 234 καὶ 280.

34. Ἐν ΣυντΡΠ., Γ', σελ. 42-43, καὶ 56.

35. Ἐν ΣυντΡΠ., Γ', σελ. 329, 464, 472, 507, 539, 573, 576, 598 καὶ 602.

36. Ἐν ΣυντΡΠ., Δ', σελ. 153 καὶ 204.

37. Ἐν ΣυντΡΠ., Β', σελ. 240.

38. Ἐν ΣυντΡΠ., Δ', σελ. 123.

39. Ἐν ΣυντΡΠ., Δ', σελ. 180-181.

Ἰωάννου Σκιαδαρέση
Θεολόγου

ΤΟ Β΄. ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΘΕΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΕΝΤΕΛΗΣ

Στὸ Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης στὴν Ἀθήνα πραγματοποιήθηκε ἀπὸ 19 ὥς 29 Αὐγούστου 1976 τὸ Β΄ Συνέδριο τῶν Ὀρθοδόξων Θεολογικῶν Σχολῶν, Ἀκαδημιῶν καὶ Ἰνστιτούτων, ποὺ λειτουργοῦν σ' ὅλο τὸν κόσμο. Τὸ Α΄ εἶχε γίνει τὸ 1936, πρὶν δηλ. ἀπὸ 40 χρόνια, στὴν Ἀθήνα. Στὸ μεγάλο διάστημα, ποὺ μεσολάβησε ἀνάμεσα στὰ δυὸ αὐτὰ συνέδρια, πραγματοποιήθηκε τὸ Διορθόδοξο Συμπόσιο τῆς Θεσσαλονίκης, τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1972.

Τὸ φετεινὸ Συνέδριο ὀργανώθηκε ἀπὸ τὶς Θεολογικὲς Σχολὲς Ἀθηνῶν καὶ Θεσ)νίκης μὲ τὴν φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ὑπουργείων Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν - Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων. Γιὰ τὴν ὀργάνωσή του προηγήθηκαν στὸ Διορθόδοξο κέντρο δυὸ συνάξεις ἀντιπροσώπων τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν τὸν Μάρτιο τοῦ 1975 καὶ τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1976. Χάρη στὴν ἐντατικὴ ἐργασία τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τὸ Συνέδριο ὀργανώθηκε καὶ λειτούργησε μὲ πολλὴ ἐπιτυχία. Σ' αὐτὸ πῆραν μέρος πολλοὶ θεολόγοι, Καθηγητὲς Πανεπιστημίων, κληρικοὶ καὶ λαϊκοί, ἐκπρόσωποι Θεολογικῶν Σχολῶν, ἀντιπρόσωποι Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ ἑτεροδόξων, πολλοὶ ἐπισκέπτες καὶ φοιτητὲς τῶν Παν)μίων μας.

Οἱ ἐργασίες του ἄρχισαν μὲ Θεία Λειτουργία στὸ Καθολικὸ τῆς Μονῆς. Ἀκολούθως στὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου ἔγινε ἡ πανηγυρικὴ πρώτη συνεδρία. Παραβρέθηκαν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Σεραφείμ, πολλοὶ Ἱεράρχες, ὁ τότε Ὑφυπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων Χρυσ. Καραπιπέρης, ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν, πολλοὶ ὁμότιμοι Καθηγητὲς καὶ ἄλλες προσωπικότητες. Τὴν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν κήρυξε ὁ ὁμότιμος Καθηγ. Παναγιώτης Τρεμπέλας. Χαιρε-

τισμὸ στοὺς συνέδρους ἀπηύθυναν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος, ὁ Ὑφυπουργὸς Παιδείας, ὁ Προπρύτανις τοῦ Παν)μίου Ἀθηνῶν καθηγ. Ἀνδρ. Φυτράκις, οἱ Κοσμήτορες τῶν Θεολογικῶν μας Σχολῶν καθηγ. Κ. Μουρατίδης καὶ καθηγ. Γ. Γαλίτης, ὁ Δ)ντὴς τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου Μητροπολίτης Γαρδικίου Χρυσόστομος καὶ ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς ἐπίσκοπος Δωδώνης Χρυσόστομος. Κατόπιν ὁ Πρόεδρος τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Συνεδρίου καθηγ. Σ. Ἀγουρίδης παρουσίασε τοὺς Συνέδρους καὶ διάβασε τὰ μηνύματα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Δημητρίου καὶ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν προκαθημένων, καθὼς καὶ τὰ τηλεγραφήματα ἄλλων προσωπικοτήτων. Ἀκολούθως ὁ καθηγ. Ν. Νησιώτης ἔκανε μιὰ γενικὴ εἰσαγωγὴ στὸ θέμα τοῦ Συνεδρίου καὶ τὸ ἀπόγευμα τῆς ἴδιας μέρας ἄρχισαν οἱ ἐργασίες, σύμφωνα μὲ τὸ πρόγραμμα.

Τὸ γενικὸ θέμα τοῦ Συνεδρίου ἦταν: «Ἡ Θεολογία τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ πραγμάτωσίς της σήμερον». Αὐτὸ ὑποδιαιρέθηκε κατὰ τὴ διαπραγμάτευσή του σὲ τρεῖς εἰδικώτερους κύκλους θεμάτων. Κάθε κύκλος περιελάμβανε τρία θέματα μὲ δυὸ εἰσηγητὲς τὸ καθένα.

Θὰ ἔπαιρνε μεγάλη ἔκταση ἡ περιγραφὴ αὐτή, ἂν ἔστω καὶ σύντομα παρουσιάζαμε τὰ βασικὰ σημεῖα ὅλων τῶν εἰσηγήσεων καὶ τῶν σχολίων· γι' αὐτὸ παραθέτουμε λίγες πληροφορίες ἀναφορικὰ μὲ τὸν τρόπο ἐργασίας καὶ τὰ θέματα ποὺ ἀναλύθηκαν στὶς εἰσηγήσεις.

Οἱ ἐργασίες ἄρχιζαν πάντα μὲ πρωϊνὴ ἀκολουθία καὶ σχετικὸ ὁμιλητικὸ σχόλιο. Κατόπιν στὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου γινόταν ἀπὸ τὸν εἰσηγητὴ ἡ παρουσίαση τοῦ θέματος στὴν ὁλομέλεια. Στὴ συνέχεια δύο σχολιαστές, ποὺ εἶχαν ὁρισθῆ ἀπὸ πρίν, ἔκαναν παρατηρήσεις καὶ σχόλια πάνω στὴν εἰσήγηση. Ἀκολουθοῦσε συζήτηση ἀπὸ ὁμάδες μοιρασμένες στὶς διάφορες αἴθουσες τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου. Σ' αὐτὲς ὑπῆρχε μόνιμος πρόεδρος καὶ γραμματέας. Μετὰ τὸν τερματισμὸ τῶν συζητήσεων κάθε κύκλου γινόταν γενικὴ συζήτηση ἀπὸ τὴν ὁλομέλεια, στὴν κεντρικὴ αἴθουσα. Τὸ προεδρεῖο τὸ ἀνελάμβανε κάθε μέρα ἡ ἀντιπροσωπεία μιᾶς ἀπὸ τὶς θεολογικὲς σχολές, ποὺ πῆραν μέρος στὸ Συνέδριο. Κατὰ τὴν πρώτη συνεδρία τὸ προεδρεῖο κατεῖχαν ὁμότιμοι καθηγητὲς μὲ πρόεδρο τὸν καθηγητὴ καὶ Ἀκαδημαϊκὸ Ἰωάννη Καρμίρη.

Ἀναλυτικώτερα ὁ πρῶτος κύκλος, μὲ γενικὸ θέμα: «Ἡ Θεολογία ὡς ἔκφρασις τῆς ζωῆς καὶ τῆς συνειδήσεως τῆς Ἐκκλησίας» περιελάμβανε τὰ παρακάτω μερικώτερα θέματα: 1) «Λειτουργία καὶ πνευματικότης» μὲ εἰσηγητὲς α) τὸν καθηγ. C. Andronikof καὶ σχολιαστὲς

τὸν ὑφηγ. π. A. Radovič καὶ τὸν καθηγ. π. E. Braniste καὶ β) τὸν ὑφηγ. π. A. Jeftich καὶ σχολιαστὲς τὸν π. C. Gudiaev καὶ τὸν π. B. Γοντικάκη, ἡγούμενο τῆς Ἱ. Μονῆς Σταυρονικήτα.

2) «Κοινοτικὸν πνεῦμα καὶ Συνοδικότης» μὲ εἰσηγητὲς α) τὸν καθηγ. N. Zabolotsky καὶ σχολιαστὲς τὸν καθηγ. I. Ζηζιούλα καὶ τὸν Μητροπολίτη Φιλαδελφείας Βαρθολομαῖο καὶ β) τὸν καθηγ. K. Μουρατίδη καὶ σχολιαστὲς τὸν καθηγ. K. E. Skurat καὶ τὸν J. Anchimiuk.

3) «Ἱστορικαὶ καὶ ἐσχατολογικαὶ ὄψεις» μὲ εἰσηγητὲς α) τὸν καθηγ. π. Θ. Στυλιανόπουλο καὶ σχολιαστὲς τὸν ὑφηγ. π. K. Ware καὶ τὸν καθηγ. π. D. Popescu καὶ β) τὸν καθηγ. T. Koev καὶ σχολιαστὲς τὸν καθηγ. Γ. Γαλίτη καὶ τὸν Μητροπολίτη Λαοδικείας Ἰγνάτιο.

Ὁ δεύτερος κύκλος μὲ γενικὸ θέμα: «Ἡ Θεολογία ὡς ἔκφρασις τῆς παρουσίας τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν κόσμον» περιελάμβανε τὰ θέματα:

1) «Μαρτυρία τοῦ δυναμικοῦ τῆς σωτηρίας» μὲ εἰσηγητὲς α) τὸν καθηγ. π. A. Schmemann καὶ σχολιαστὲς τὸν καθηγ. π. I. Coman καὶ τὸν δρ. J. Suvarsky καὶ β) τὸν δρ. N. Tarazi καὶ σχολιαστὲς τὸν π. F. Berki καὶ τὸν καθηγ. π. J. Meyendorff.

2) «Ἱεραποστολὴ καὶ ποιμαντική» μὲ εἰσηγητὲς α) τὸν Ἐπίσκοπο Ἀνδρούσης Ἀναστάσιο καὶ σχολιαστὲς τὸν Ἐπίσκοπο Ναυκρατίδος Θεόδωρο καὶ τὸν καθηγ. Ἰ. Κορναράκη καὶ β) τὸν καθηγ. π. G. Marcu καὶ σχολιαστὲς τὸν καθηγ. π. E. Melia καὶ τὸν ὑφηγ. Ἠλ. Βουλγαράκη.

3) «Ἡ δυναμικότης τοῦ κόσμου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ» μὲ εἰσηγητὲς α) τὸν καθηγ. π. D. Staniloae καὶ σχολιαστὲς τὸν καθηγ. Ἰ. Ἀναστασίου καὶ τὸν π. J. Seppala καὶ β) τὸν καθηγ. C. Eltchaninoff καὶ σχολιαστὲς τὸν καθηγ. Γ. Μαντζαρίδη καὶ τὸν Μητροπολίτη Λιβάνου Γεώργιο.

Ὁ τρίτος κύκλος μὲ γενικὸ θέμα: «Ἡ Θεολογία εἰς τὴν ἀνακαίνισιν τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας» περιελάμβανε τὰ θέματα:

1) «Κριτικὸς ἔλεγχος τῶν ἐφαρμογῶν τῆς Θεολογίας» μὲ εἰσηγητὲς α) τὸν Μητροπολίτη Μύρων Χρυσόστομο καὶ σχολιαστὲς τὸν Μητροπολίτη Ἐλσιγκίου Ἰωάννη καὶ τὸν καθηγ. N. Lossky καὶ β) τὸν καθηγ. π. Ἰ. Ρωμανίδη καὶ σχολιαστὲς τὸν καθηγ. C. Voicu καὶ τὸν καθηγ. π. Δ. Κωνσταντέλο.

2) «Καθολικότης καὶ Ἐθνικισμὸς» μὲ εἰσηγητὲς α) τὸν καθηγ. Ἰ. Καρμίρη καὶ σχολιαστὲς τὸν καθηγ. N. Kouloumzine καὶ τὸν καθηγ. π. Th. Hopko καὶ β) τὸν Μητροπολίτη Πλοεστίου Ἀντώνιο καὶ σχολιαστὲς τὸν καθηγ. π. A. Kniazeff καὶ τὸν καθηγ. π. Στ. Χάρακα.

3) «Οἰκουμενικὴ διάστασις τῆς Ὀρθοδοξίας» μὲ εἰσηγητὲς α) τὸν καθηγ. A. Osipov καὶ σχολιαστὲς τὸν καθηγ. Th. Sabev καὶ τὸν καθηγ. Γ. Μπεμπῆ καὶ β) τὸν καθηγ. Β. Σταυρίδη καὶ σχολιαστὲς τὸν καθηγ. S. Gosevich καὶ τὸν καθηγ. D. Radu.

Μερικοὶ ἀπ' τοὺς εἰσηγητὲς καὶ σχολιαστὲς ἀπουσίαζαν. Τὶς εἰσηγήσεις καὶ τὰ σχόλιά τους παρουσίασαν ἄλλοι, ποὺ τοὺς ἐκπροσωποῦσαν.

Τὴν προτελευταία μέρα τοῦ Συνεδρίου ἀνακοινώθηκαν τὰ πορίσματα τῶν ὁμάδων καὶ τὸ βράδυ δόθηκε γιὰ τοὺς συνέδρους δεξίωση ἀπὸ τοὺς Ὑπουργοὺς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων - Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν Γ. Ράλλη καὶ Κ. Τρυπάνη. Τὴν ἄλλη μέρα, Κυριακή, μετὰ τὴ Θεία Λειτουργία ἔγινε ἡ τελικὴ συνεδρία. Σ' αὐτὴν διατυπώθηκαν κρίσεις σχετικὰ μὲ τὸ Συνέδριο καὶ διαγράφτηκαν προοπτικές. Ἐπίσης διαμορφώθηκε ὁριστικὰ τὸ ἀνακοινωθὲν τοῦ Συνεδρίου, στὸ ὁποῖο, ἀνάμεσα σ' ἄλλα, τονίζονται τὰ ἑξῆς: «Πνεῦμα πιστότητος πρὸς τὴν οὐσία τῆς Ὀρθοδόξου Παραδόσεως, ἔντονον ἐκκλησιολογικὸν ἐνδιαφέρον, διάχυτος ἀγάπη μεταξὺ τῶν Συνέδρων ὑπῆρξαν τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς συναντήσεως. Βεβαίως, ταῦτα δὲν σημαίνουν ὅτι δὲν ἐνεφανίσθησαν καὶ δὲν ὑπεστηρίχθησαν καὶ Θεολογικαὶ ἀπόψεις ἐπὶ διαφόρων θεμάτων ἀποκλίνουσαι ἀπ' ἀλλήλων .. Ὑπῆρξεν ἁπανταχοῦ ἐμφανὴς ἡ ποιμαντικὴ διάστασις τῆς σκέψεως καὶ ἔκδηλον τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μελῶν τοῦ Συνεδρίου διὰ τὰ φλέγοντα θέματα τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ ἡ ἀγωνία καὶ συμμετοχὴ αὐτῶν εἰς τὰ προβλήματα ἐνώπιον τῶν ὁποίων θέτει ἡ ἐποχή μας τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν κοινωνίαν: ἰδεολογίαι, ἐκκοσμίκευσις καὶ εὐδαιμονισμός, βία, κοινωνικὴ δικαιοσύνη, εἰρήνη κλπ.». Στὸ ἀνακοινωθὲν τονίζεται ἐπίσης ὅτι στὸ Συνέδριο δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ διαπιστωθοῦν οἱ τάσεις, ποὺ ἐπικρατοῦν σήμερα στὶς Ὀρθόδοξες Θεολογικὲς Σχολὲς τῶν διαφόρων χωρῶν καὶ «τὰ καίρια ἐπὶ μέρους προβλήματα, τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ἐπιληφθοῦν οἱ Ὀρθόδοξοι Θεολόγοι τὸ ταχύτερον δυνατὸν πρὸς ἐπιτέλεσιν τοῦ χρέους των ἔναντι τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν λαῶν ποὺ ὑπηρετοῦν».

Ὅταν θὰ δημοσιευθοῦν τὰ πρακτικὰ τοῦ Συνεδρίου θὰ δοθῆ ἡ

δυνατότητα νὰ ἐκτιμηθοῦν οἱ εἰσηγήσεις, οἱ ἀπόψεις καὶ τὰ σχόλια, ποὺ ἀκούστηκαν σ' αὐτό. Πάντως ἡ παρουσία τόσο μεγάλου ἀριθμοῦ μελῶν καὶ ἐπισκεπτῶν ἀπ' τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, καὶ ἡ λειτουργικὴ ἀτμόσφαιρα, μέσα στὴν ὁποία ἐργάστηκαν, ἔδιναν μιὰ σαφῆ μαρτυρία τῆς 'Ορθοδόξου Θεολογίας, ὅπως λειτουργεῖται καὶ βιώνεται σ' ὅλο τὸν κόσμο. 'Επανειλημμένα ἐπίσης ἀκούστηκε ἡ ἄποψη πὼς ἡ πρόσφατη συνάντηση πρέπει νὰ ἀποτελέση ἀπαρχὴ ἄλλων καὶ συχνῶν στὸ μέλλον συναντήσεων, μὲ στόχο τὴν ἀλληλογνωριμία καὶ κοινωνία τῶν 'Ορθοδόξων Θεολογικῶν Σχολῶν καὶ 'Εκκλησιῶν. Αὐτὴ ἡ διαπίστωση ὁδήγησε τοὺς Συνέδρους στὸ ν' ἀποφασίσουν τὴν πραγματοποίηση ἑνὸς ἄλλου τέτοιου συνεδρίου, μετὰ ἀπὸ τέσσαρα χρόνια. Πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτὸ καθορίστηκε καὶ ἡ μεθόδευση τῆς προετοιμασίας του.

Ἂς ἐλπίζουμε ὅτι ἡ ἀπόφαση αὐτὴ θὰ γίνη πραγματικότητα καὶ ὅτι οἱ ἐμπειρίες ἀπ' τὴν πρόσφατη συνάντηση θὰ ἀποβοῦν γιὰ ὅλους διδακτικὲς καὶ χρήσιμες.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἑορταὶ Ἁγίου Δημητρίου - 28ης Ὀκτωβρίου

Μὲ ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν καὶ ἐξαιρετικὴν λαμπρότητα καὶ ἐνθουσιασμὸν ἑωρτάσθη καὶ ἐφέτος ἡ μνήμη τοῦ Πολιούχου τῆς Θεσσαλονίκης Μεγαλομάρτυρος ἁγίου Δημητρίου καὶ αἱ ἐπέτειοι τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ καὶ τῆς κηρύξεως τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου.

Ἡ πόλις, ἀπὸ τῆς προτεραίας τῆς ἑορτῆς σημαιοστολισθεῖσα, ἐξεδήλωσε τὴν πηγαίαν αὐτῆς χαρὰν ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἑορτῇ καὶ πανηγύρει τῶν ἐλευθερίων καὶ τοῦ Πολιούχου.

Συμφώνως πρὸς τὸ ὑπὸ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως καταρτισθὲν πρόγραμμα τριημέρου ἑορτασμοῦ, τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς, 25ην Ὀκτωβρίου, ἐτελέσθη πανηγυρικὴ θ. λειτουργία ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ τοῦ Πολιούχου καὶ μετ' αὐτήν, ὥραν 11ην π.μ., ἐγένετο ἡ καθιερωθεῖσα περιφορὰ τῆς εἰκόνος τοῦ Ἁγίου διὰ τῶν ὁδῶν Ἁγ. Δημητρίου, Βενιζέλου, Ἐγνατία καὶ Πλάτωνος.

Τῆς Ἱερᾶς πομπῆς προεξῆρχεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τριφυλλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Στέφανος, μετεῖχον δὲ οἱ Σεβ. Μητροπολῖται: Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγ. Ὄρους κ. Παῦλος, Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων, Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριᾶς κ. Προκόπιος, Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως κ. Διονύσιος, Κυθήρων κ. Ἱερόθεος, Κιλκισίου κ. Ἀμβρόσιος, Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφαρσάλων κ. Κλεώπας, Λαρίσσης καὶ Πλαταμῶνος κ. Σεραφείμ, Σωζοπόλεως κ. Ἀγάπιος, Καστοριᾶς κ. Γρηγόριος καὶ Βεροίας καὶ Ναούσης κ. Παῦλος.

Τῆς Λιτανείας προηγοῦντο αἱ Μουσικαὶ Χωροφυλακῆς, Δήμου, Παπαφείου, Ἀριστοτέλους, εἶτα τὰ Ἱ. ἐξαπτέρυγα, οἱ μαθηταὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν ρασοφοροῦντες, ἱερεῖς καὶ διδάσκαλοι, ἡ εἰκὼν τοῦ Πολιούχου βασταζομένη ὑπὸ εὐσεβῶν ἱερέων, εἵποντο αἱ ἐπίσημοι τοπικαὶ ἀρχαὶ καὶ χιλιάδες λαοῦ. Χρέη τελετάρχου ἐξετέλεσεν ὁ Πανοσ. Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ἀρχιμ. Κων)νος Βαμβίνης.

Τὴν 6ην μ.μ. ἐγένετο ὁ Μ. Ἑσπερινὸς τῆς ἑορτῆς ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ τοῦ Πολιούχου, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Τυάνων κ. Παντελεήμονος, κηρύξαντος καὶ τὸν θεῖον λόγον, τῶν δὲ λοιπῶν παρεπιδημούντων Ἀρχιερέων συμπροσευχομένων ἀπὸ τοῦ Ἱ. Βήματος.

Τὴν 26ην, κυριώνυμον ἡμέραν τῆς ἑορτῆς, ἐτελέσθη πανηγυρικὸν Ἀρχιερατικὸν συλλείτουργον, προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας κ. Τιμοθέου καὶ συλλειτουργούντων τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν, Τριφυλλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Στεφάνου, Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγ. Ὄρους κ. Παύλου, Βιδινίου (Βουλγαρίας) κ. Φιλαρέτου, Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος, Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Προκοπίου, Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριᾶς κ. Προκοπίου, Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως κ. Διονυσίου, Κυθήρων κ. Ἱεροθέου, Κιλκισίου κ. Ἀμβροσίου, Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφαρσάλων κ. Κλεώπα,

Τυάνων κ. Παντελεήμονος, Λαρίσσης καὶ Πλαταμῶνος κ. Σεραφείμ, Σωζοπόλεως κ. Ἀγαπίου. Τὸν Θεῖον λόγον ἐκήρυξεν ὁ Γενικὸς Ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης καὶ Ἡγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Ἁγ. Θεοδώρας Παν. Ἀρχιμ. Ἀθανάσιος Παπαθανασίου.

Τὴν 11ην π.μ. προσῆλθεν εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν ἡ Α.Ε. ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κων)νος Τσάτσος, τὸν ὁποῖον ὁ Παναγιώτατος ὑπεδέχθη εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἱ. Ναοῦ φέρων τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Ἐν συνεχείᾳ παρουσίᾳ μελῶν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ πασῶν τῶν Ἀρχῶν τῆς πόλεως ἐψάλη ἡ ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πόλεως δοξολογία προεξάρχοντος τοῦ Παναγ. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος καὶ συμπαραστατουμένου ὑπὸ τῶν συνεορταστῶν Ἀρχιερέων. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ περὶ ὥραν 13ην μ.μ. ὁ Παναγ. Μητροπολίτης παρέθεσεν εἰς τοὺς παρεπηδημοῦντας Ἀρχιερεῖς γεῦμα εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον «Μεντιτερράνεα», ὅπου ἀντηλλάγησαν προσφωνήσεις καὶ διενεμήθησαν διάφορα ἐνθύμια.

Τὴν 6ην μ.μ. ὁ Παναγιώτατος παρέστη εἰς τὸν ἐπίσημον ἑορτασμὸν ἐν τῷ Ἀριστοτελείῳ Πανεπιστημίῳ, εἰς ὃν παρευρέθησαν ἡ Α.Ε. ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, αἱ Ἀρχαὶ καὶ πολλοὶ ἐπίσημοι. Τὴν 9ην μ.μ. παρέστη εἰς δεξίωσιν δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Στρατηγοῦ Διοικητοῦ τοῦ Γ′ Σ. Στρατοῦ κ. Κρητικοῦ εἰς τὴν Στρατιωτικὴν Λέσχην, πρὸς τιμὴν τῆς Α.Ε. τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας.

Ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Ἁγ. μάρτυρος Νέστορος εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Ἁγ. Δημητρίου τὴν ἑσπέραν τῆς 26ης Ὀκτωβρίου ἐψάλη ἑσπερινός, τὴν δὲ πρωΐαν τῆς 27ης Πανηγυρικὴ Θ. Λειτουργία. Τὴν 11ην π.μ. τῆς 27ης ὁ Παναγ. Μητροπολίτης παρηκολούθησεν μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπισήμων τὴν παρέλασιν τῆς μαθητιώσης νεολαίας, τὴν δὲ 7ην μ.μ. παρηκολούθησεν ὁμιλίαν εἰς τὴν Ἀνωτέραν Βιομηχανικὴν Σχολὴν Θεσσαλονίκης.

Τὴν 28ην, ἐπέτειον τοῦ ἱστορικοῦ ὄχι, ἑωρτάσθη πανηγυρικῶς εἰς ἅπαντας τοὺς Ἱ. Ναοὺς ἡ ἑορτὴ τῆς Σκέπης τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, εἰς ἐκδήλωσιν εὐγνωμοσύνης τοῦ Ἔθνους πρὸς τὴν Ὑπέρμαχον Στρατηγόν. Ὁ Παναγιώτατος ἐχοροστάτησεν εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας παρουσίᾳ τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως. Ἀκολούθως ὁ Παναγιώτατος ὥραν 11ην παρέστη μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχῶν, εἰς τὴν πρὸ τῆς Α.Ε. τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, μεγαλειώδη παρέλασιν τῶν ἐθνικῶν ἐνόπλων δυνάμεων ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἑορτῇ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου. Τὴν ἑσπέραν ὁ Παναγιώτατος παρέστη εἰς δεξίωσιν δοθεῖσαν ἐν τῷ Κυβερνείῳ ὑπὸ τῆς Α.Ε. τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, πρὸς τιμὴν τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως. Τὴν δὲ 29ην, προέπεμψεν μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπισήμων εἰς τὸν ἀερολιμένα τὴν Α.Ε. τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας.

Λειτουργίαι - Χοροστασίαι

Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης κ. Παντελεήμων ἐτέλεσε τὴν Θ. Λειτουργίαν καὶ ἐκήρυξε τὸν θ. λόγον ἐν τοῖς Ἱ. Ναοῖς Ἁγ. Δημητρίου (Πολιούχου) ἔνθα καὶ ἐχειροθέτησεν εἰς Μέγαν Ἀρμανδρίτην τὸν Πανοσ. Ἀρχιμ. Κωνσταντῖνον Βαμβίνην, πρωτοσύγκελλον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης (31.10.76), εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ἔνθα ἐχειροτόνησεν εἰς Πρεσβύτερον τὸν Ἱερολ. Διάκονον Γρηγόριον Χαραλαμπίδην καὶ ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τὸ ὀφφίκιον τοῦ Ἀρχιμανδρίτου.

Ἐχοροστάτησεν καὶ ὡμίλησεν εἰς τοὺς ἑσπερινοὺς τῶν πανηγυριζόντων Ἱ. Ναῶν, Ταξιαρχῶν Θεσ)νίκης (7.11.76), Ἁγίου Μηνᾶ (11.11.76), Ἁγίου Γρηγο-

ρίου τοῦ Παλαμᾶ (13.11.76), Ἁγ. Αἰκατερίνης (24.11.76). Τῇ 14.11.76 πανηγυρίζοντος τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ἱ. Ναοῦ τοῦ τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης τοῦ Παλαμᾶ, ὁ Παναγιώτατος ἐτέλεσε τὴν Θείαν Λειτουργίαν καὶ ἐχειροτόνησεν εἰς Πρεσβύτερον τὸν Ἱερολ. Διάκονον Κύριλλον Κεχαγιόγλου, ἀπονείμας εἰς αὐτὸν τὸ ὀφφίκιον τοῦ Ἀρχιμανδρίτου. Τῇ 24.11.76 ἐτέλεσε τὴν Θ. Λειτουργίαν καὶ ἐκήρυξε τὸν θ. λόγον εἰς τὸν ἑορτάζοντα Ἱ. Ν. Παναγίας Δεξιᾶς. Τῇ 25.11.76 εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Ἁγ. Παντελεήμονος, κατὰ τὴν ἑβδομαδιαίαν λειτουργίαν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. Τῇ 28.11.76 εἰς τὸν Ἱ. Ν. τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ἔνθα ἐχειροτόνησε εἰς Πρεσβύτερον τὸν Ἱερολ. Διάκονον Μεθόδιον Ἀλεξίου ἀπονείμας εἰς αὐτὸν τὸ ὀφφίκιον τοῦ Ἀρχιμανδρίτου.

Ἑορταὶ - Τελεταὶ

Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους 1976 - 77, ἐτέλεσεν ἁγιασμοὺς καὶ ὡμίλησεν καταλλήλως, εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν Θεσσαλονίκης (11.10.76), εἰς τό, εἰς Φυλακὰς ἑπταπυργίου Σχολεῖον Μακεδονικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας (11.10.76), εἰς τὸ Παπάφειον Ὀρφανοτροφεῖον (14.10.76), εἰς τὴν Φιλόπτωχον Ἀδελφότητα Κυριῶν (12.11.76), εἰς τὴν ἐν Πανοράματι Σχολὴν Κωφαλάλων, ἐπὶ τῇ θεμελιώσει τῶν νέων ἐγκαταστάσεων τῆς Σχολῆς (12.10.76).

Τῇ 17.10.76 προέστη δοξολογίας ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος, παρουσίᾳ τῶν ἐπισήμων ἀρχῶν καὶ πλήθους κόσμου καὶ ἐν συνεχείᾳ, ἀνέγνωσεν τρισάγιο εἰς τὴν Πλατεῖαν τῶν Μακεδονομάχων.

Τῇ 24.10.76, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, ὁ Παναγιώτατος ἐτέλεσεν τὴν ἀρχαίαν Λειτουργίαν Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ἱ. Ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ἐν συρροῇ εὐλαβῶν χριστιανῶν.

Τῇ 5.11.76 ὁ Παναγ. ηὐλόγησεν τὸ ὑπὸ τοῦ Ἐνοριακοῦ Κέντρου τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ παρατεθὲν γεῦμα εἰς τοὺς ἀπόρους μαθητὰς τῶν νυκτεριῶν Σχολείων τῆς Μακεδονικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας.

Τῇ 13.11.76 ἐτέλεσεν 40νθήμερον μνημόσυνον ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ .Αγ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, εἰς μνήμην τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ τοῦ Α.Π.Θ. κ. Ἀνδριώτη.

Τῇ 22.11.76, ἐτέλεσεν ἁγιασμὸν ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ Ἁγ. Γρηγορίου Παλαμᾶ καὶ ὡμίλησεν καταλλήλως ἐπὶ τῇ ἐνάρξει ἐν αὐτῷ ἑσπερινῶν ὁμιλιῶν.

Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης ἐδέχθη

Τὸν Δ)ντὴν τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας κ. Γ. Ρούσκαν 19.10.76, τὸν νέον γενικὸν Πρόξενον τῆς Τουρκίας ἐν Θεσσαλονίκῃ 21.10.76, τὸν δικηγόρον κ. Θεοφάνην Ρῖγον 22.10.76, Βουλγαρικὴν ἀντιπροσωπεῖαν ὑπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Βινιδίου κ. Φιλάρετον 27.10.76, τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Χωροφυλακῆς κ. Ν. Κοτσαινᾶν 27.10.76, τὸν Δ)ντὴν τοῦ Ὑπουργείου ἐξωτερικῶν κ. Νότην Μπότσαρην, μετὰ τοῦ ὁποίου συνειργάσθη ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων 30.10.76, τὸν ἀπερχόμενον ἐκ Θεσσαλονίκης Γεν. Δ)τὴν Βορείου Αἰγαίου καὶ τὸν διάδοχον αὐτοῦ, εἰς ἐθιμοτυπικὴν ἐπίσκεψιν 30.10.76, τὸν νέον κοσμήτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. κ. Γ. Μαντζαρίδην, τὸν Σεβ. Μητροπ. Μεγάρων καὶ Σαλαμῖνος κ. Βαρθολομαῖον 16.11.76, τὸν Γενικὸν ἐν Θεσ)νίκῃ πρόξενον τῆς Ἰταλίας 17.11.76, τὸν καθηγητὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. κ. Ἰωάννην Φουντούλην 22.11.76, τὸν νέον Ἡγούμενον

τῆς Ἱ. Μονῆς Βλατάδων Παν. ἀρχιμ. Νικόδημον Ἀναγνώστου 22.11.76, τὸν ὁποῖον καὶ ἐγκατέστησεν εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν τῇ 24.11.76.

Συνεδριάσεις - Συσκέψεις - Συνάξεις

Κατὰ τὸ διαρρεῦσαν δίμηνον ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης προήδρευσε συνεδριάσεων τῶν Κληρικῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ Χορτιάτη (12.10.76), τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἱδρύματος Πατερικῶν Μελετῶν (10.11.76), τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Σχολῆς Τυφλῶν Θεσσαλονίκης (22.11.76).

Προήδρευσε τῆς ἐπιτροπῆς συμπαραστάσεως πλημμυροπαθῶν τῶν ἀκραίων Συνοικισμῶν Θεσ)νίκης καὶ διὰ τῶν ἐνεργειῶν Αὐτοῦ ἐβοήθησεν ποικιλοτρόπως τοὺς πληγέντας κατοίκους.

Ὡμίλησεν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει εἰς σύναξιν κληρικῶν περὶ τοῦ καλυτέρου τρόπου αἱμοδοσίας ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἑβδομάδος αἱμοδοσίας, καὶ ἐπὶ ἄλλων σχετικῶν θεμάτων ἅτινα ἀφοροῦν τὴν Ἐνορίαν, 17.11.76. Τὴν 20.11.76 ἤρχισεν ἐν τῇ αἰθούσῃ διαλέξεων τῆς Ι.Μ. Θεσσαλονίκης, ὑπὸ συνεργείου τοῦ Ε.Ε.Σ. ἡ ἔναρξις αἱμοδοσίας. Πρῶτος προσέφερεν αἷμα ὁ Παναγιώτατος, ἀκολούθησεν ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Μητροπόλεως π. Κων)νος Βαμβίνης καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ Γ.Γ.Υ.Β.Ε. κ. Μαρινάκης, ὁ Νομάρχης κ. Πυλαρινός, ὁ Διοικητὴς Γ' Σ.Σ. κ. Κρητικός, πολλοὶ ἱερεῖς τῆς Μητροπόλεως καὶ ἄλλοι αἱμοδόται.

Ἵδρυσις νέας Ἕδρας εἰς τὸ Ποντιφίκιον Ἰνστιτοῦτον Ἀνατολικῶν Σπουδῶν τῆς Ρώμης

Ἡ Σχολὴ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τοῦ Ποντιφικίου Ἰνστιτούτου Ἀνατολικῶν Σπουδῶν τῆς Ρώμης, ἐξέλεξε κατὰ τὴν συνεδρίασιν αὐτῆς τῆς 20ῆς Φεβρουαρίου 1976, τὸν κ. Γεώργιον Μάρκου, καθηγητὴν εἰς τὴν νεοσυσταθεῖσαν ἕδραν Σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας εἰς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον.

Διὰ πρώτην φορὰν ἱδρύεται ἕδρα εἰς Νομικὴν Σχολὴν τῆς ἀλλοδαπῆς ἀφορῶσα τὴν μεταβυζαντινὴν περίοδον. Εἶναι βεβαίως περιττὸν νὰ τονίσωμεν τὴν σπουδαιότητα τῆς ἱδρύσεως τῆς ἕδρας ταύτης, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐλάχιστα γνωρίζουν εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τὴν μεταβυζαντινὴν περίοδον. Δι' αὐτὸν ἴσως τὸν λόγον ἐνῶ εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν ὑπῆρχε ἀπὸ ἐτῶν τακτικὴ ἕδρα Βυζαντινοῦ Δικαίου καὶ εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν δύο ἕδραι Βυζαντινῆς ἱστορίας, ἦτο ἀνύπαρκτος ἡ ἀφορῶσα τὴν μεταβυζαντινὴν περίοδον ἕδρα. Συγχαίρομεν τὸ ἀνώτατον Ποντιφίκιον ἵδρυμα Ἀνατολικῶν Σπουδῶν διὰ τὴν παρ' αὐτοῦ ληφθεῖσαν ὡραίαν πρωτοβουλίαν. καὶ τὸν ἐκλεγέντα Ἕλληνα καθηγητὴν εἰς τὴν τὸ πρῶτον ἱδρυθεῖσαν ἕδραν.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Σπύρου Κοκκίνη. Τὰ Μοναστήρια τῆς Ἑλλάδος, Ὁδηγός, Ἱστορία, Θησαυροί, Βιβλιογραφία, Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας» Ι. Δ. Κολλάρου & Σια, Ἀθῆναι σ. 298.

Ὁ σ. γνωστὸς καὶ ἀπὸ ἄλλα ἔργα ποὺ μᾶς ἔδωσε ὡς τώρα, παρουσιάζει καὶ τὸ σημαντικὸ αὐτὸ βιβλίο ποὺ καλύπτει ἕνα πραγματικὸ κενὸ στὴ βιβλιογραφία μας. Τὸ βιβλίο αὐτὸ περιέχει ὁδηγὸ τῶν μοναστηριῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ χώρα χωρίζεται στὶς μεγάλες γνωστὲς περιοχές της ταξιθετημένες μὲ ἀλ-

φαβητική σειρά καὶ σὲ κάθε μιὰ ἀπὸ αὐτὲς ταξινομοῦνται οἱ νομοὶ μὲ τὴν ἴδια πάλι σειρά. Σὲ κάθε νομὸ ἀναφέρονται τὰ μοναστήρια καὶ τὰ μετόχια καὶ προσδιορίζεται σὲ πιὰ μητρόπολη ἀνήκουν. Γιὰ κάθε μοναστήρι δίνονται σύντομες πληροφορίες ἱστορικές, καλλιτεχνικές, γιὰ τοὺς θησαυροὺς ποὺ ἔχουν, τὸν ἀριθμὸ τῶν μοναχῶν καὶ ποῦ βρίσκονται ἀκριβῶς. Στὰ περιθώρια δίνεται ἡ βιβλιογραφία, ὅπου ἀναφέρονται τὰ κυριώτερα ἔργα γιὰ νὰ βρεῖ ὁ ἐνδιαφερόμενος περισσότερες πληροφορίες. Στὸ τέλος ἀκολουθοῦν παραρτήματα ὅπου δίνονται χρήσιμες ἐκθέσεις γιὰ τὴν κατάσταση τῶν μονοστηριῶν μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση, κατάλογοι μονοστηριῶν καὶ ἔγγραφα σχετικὰ μὲ τοὺς μοναχοὺς καὶ στὸ τελευταῖο παράρτημα (ἀρ. 15) καταγράφονται τὰ σημερινὰ μοναστήρια μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν μοναχῶν.

Ὁ σ. ἐργάστηκε μὲ πολλὴ ἐπιμέλεια καὶ φιλοπονία καὶ κατέβαλε πολὺ κόπο γιὰ νὰ συνάξει ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα γιὰ τὰ μοναστήρια. Ὁ κόπος ὅμως εἶναι κερδισμένος, γιατὶ ἔχουμε ἕνα πολύτιμο βιβλίο, μεθοδικὸ καὶ εὔχρηστο ἀπὸ ὅπου μποροῦμε νὰ πληροφορηθοῦμε γιὰ τὸ κάθε μοναστήρι σύντομες καὶ ἐξακριβωμένες εἰδήσεις καὶ νὰ ὁδηγηθοῦμε συγχρόνως καὶ σὲ περαιτέρω μελέτη.

I.E.A.

Βασιλείου Γ. Ἀτέση, μητροπολίτου πρώην Λήμνου, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῆς Ἑλλάδος ἀπ᾽ ἀρχῆς μέχρι σήμερον, ἐν Ἀθήναις 1975.

Ὁ σεβασμ. μητροπλίτης πρ. Λήμνου κ. Βασίλειος εἶναι γνωστὸς ἀπὸ τὰ πολλὰ δημοσιεύματά του ποὺ ἀναφέρονται στὴν ἐπισκοπικὴ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος καὶ σὲ ἄλλα παραπλήσια θέματα. Ὕστερα ἀπὸ τὴν πολυχρόνια αὐτὴ καὶ ἀποδοτικὴ ἀπασχόλησή του ἦταν ἕτοιμος νὰ μᾶς δώσει τὸ ἔργο ποὺ παρουσιάζουμε ἐδῶ. Στὸ ἔργο αὐτὸ φαίνεται ἡ γνώση τοῦ θέματος, ἡ πλούσια βιβλιογραφικὴ ἐνημέρωση καὶ ἡ λύση πολλῶν δύσκολων προβλημάτων.

Ὑπάρχουν κατάλογοι ἐπισκόπων δημοσιευμένοι σὲ διάφορα ἔντυπα καὶ προσθῆκες, διορθώσεις καὶ συμπληρώσεις ἔχουν ἐπίσης δημοσιευθεῖ. Ὁ σ. σημειώνει ὅτι ἔλαβε ὑπ᾽ ὄψη του τὶς εἰδικώτερες μελέτες, καὶ ἔκαμε καλά, γιατὶ μιὰ ἀναγραφή, ὅπως στὸ βιβλίο του, δὲν μπορεῖ νὰ ἐξαντλήσει ὅλη τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία, οὔτε νὰ λύσει ὅλα τὰ προβλήματα ποὺ σχετίζονται μὲ τὶς χρονολογίες τῶν ἐπισκόπων.

Ἡ σύντομη ἱστορία κάθε μιᾶς ἐπισκοπῆς καὶ ἡ χρονολογικὴ καταγραφὴ τῶν ἐπισκόπων, γιὰ μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὑπάρχουν καὶ βιβλιογραφικὲς σημειώσεις κάνει τὸ βιβλίο χρησιμώτατο γιὰ ὅσους ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἱστορία τῶν ἐπισκόπων καὶ γενικώτερα μὲ τὴν ἱστορία. Οἱ κατάλογοι ἀρχικὰ εἶχαν δημοσιευθῆ στὸ περιοδικὸ «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» καὶ τώρα τοὺς ἔχουμε συγκεντρωμένους στὸν τόμο αὐτόν. Ἡ προσφορὰ τοῦ σεβασμ. συγγραφέα εἶναι πολύτιμη καὶ συμπληρώνει ἕνα αἰσθητὸ κενὸ ποὺ ὑπῆρχε στὴ βιβλιογραφία μας.

I.E.A.

Δημητρίου Α. Παπανικολάου. Γιώργος Σεφέρης, Ἀθῆναι 1976, σ. 46.

Ὁ σ. σὲ μιὰ γλῶσσα γλαφυρὴ καὶ σαφῆ θίγει μιὰν ἄγνωστη μέχρι σήμερα πτυχὴ τοῦ ἔργου καὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ ποιητοῦ Γ. Σεφέρη. Πρόκειται γιὰ τὴν χριστιανικὴ ποιητικὴ ἔκφραση τοῦ μεγάλου δημιουργοῦ. Ἔπειτα ἀπὸ μιὰ σύντομη εἰσαγωγὴ γιὰ τὴν ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ ποιητοῦ ὁ σ. ἀναφέρεται στὰ χαρακτηριστικὰ τῆς σεφερικῆς ποιήσεως, καὶ λέγει ὅτι τὸ ποιητικὸ ἔργο τοῦ Σεφέρη «εἶναι ἔργο ποιότητος καὶ οὐσίας. Πρόκειται γιὰ μοντέρνα καὶ ἀνώτερη ποίηση, διανθισμένη μὲ μιὰ ἐξαίσια μεταφυσικὴ ἔνταση, μὲ ἀνανεωμένη ποιητικὴ ἔκφραση, μὲ καλοδεμένο καὶ καλοδουλεμένο στίχο καὶ μὲ οὐσιαστικὴ ἀναγέννηση τῆς ἀρχαίας Βυζαντινῆς δημιουργίας, ποὺ γίνεται κατανοητὴ μόνο ἀπὸ τοὺς λογοτεχνικὰ καλλιεργημένους ἀνθρώπους». Ἡ μορφὴ αὐτῆς τῆς ποιήσεως θέτει δυὸ βασικὰ προβλήματα· 1) τὴν ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα καὶ 2) τὸν χριστιανικὸ ἀνθρωπισμὸ καὶ τὴν ἀναζήτηση τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀλήθειας. Τὸ πρόβλημα τῆς πατριδολατρείας, ἀρκετὰ πλούσιον, μελετᾶται διαρκῶς. Ὁ χριστιανικὸς ἀνθρωπισμὸς ὅμως τοῦ ποιητοῦ θίγεται γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸν σ. Μὲ τὴν ἐργασία αὐτὴ προβάλλεται στὸ εὐρὺ κοινὸ τὸ θρησκευτικὸ μεγαλεῖο τοῦ ποιητοῦ. Σ' αὐτὴ τὴν μελέτη βλέπουμε τὸν ποιητὴ νὰ πιστεύῃ «στὰ ψηλὰ ἰδανικὰ τῆς πατρίδος καὶ τῆς θυσίας. Τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, τὴν παγκόσμια χριστιανικὴ ἀγάπη, τραγουδᾶ σὲ πολλὰ ποιήματά του. Μιὰ ὁλόκληρη ἐκκλησιὰ ἔχει μέσα του ποὺ προσεύχεται. Βλέπει παντοῦ τὸ Θεό. Σὲ κάθε βῆμα του ἐπικαλεῖται τὴν παντοδυναμία Του. Ἡ ψυχή του ἕλκεται ἀπὸ τὸ θεῖο. Ἀποδίδει στὸ Θεὸ τὶς ἰδιότητες ποὺ Τοῦ ταιριάζουν καὶ ὅλες του τὶς ἐλπίδες τὶς στηρίζει σ' Αὐτόν».

Ὁ ποιητὴς γαλουχημένος ἀπὸ τὴ μελέτη τῆς ἁγίας Γραφῆς «δὲν ξεμακραίνει ἀπὸ τὸ θεῖο οὔτε στιγμή. Ἀκόμη καὶ στοὺς ἀγῶνες τοῦ ἔθνους δίδει θρησκευτικὸ χαρακτῆρα». Ὁ ποιητὴς «πιστεύει στὸ ἀνθρωπιστικὸ ἰδεῶδες. Ζώντας τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον ζῆ τὸν Θεό. Παίρνει τὴν θέση τοῦ Χριστοῦ ποὺ ζητάει τὴ θέση καὶ ὄχι τὴν ἄρνηση. Ἀνησυχεῖ γιὰ τὸν πάσχοντα, τὸν ἀδύνατο, τὸ βασανισμένο αἰχμάλωτο τοῦ πολέμου, τὸν πρόσφυγα. Θέλει γιαυτὸν μιὰ ἀνθρωπινώτερη ζωή». Νομίζω ὅτι ἡ προσφορὰ αὐτὴ τοῦ σ. εἶναι ἀξιόλογη τὴ στιγμὴ μάλιστα ποὺ ὁ Σεφέρης ἔπαυσε νὰ εἶναι μόνο ποιητής· μετεβλήθη σὲ ἐθνικὸ παιδαγωγό, ἀφοῦ ἡ ποίησή του βρῆκε θέση στὰ σχολικὰ Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα τῆς Β΄ καὶ Γ΄ τάξεως τοῦ Λυκείου. Ὁ Σεφέρης ἔτσι θὰ βοηθήσῃ τοὺς νέους νὰ συνειδητοποιήσουν τὴν θρησκευτική, τὴν πατριωτικὴ καὶ τὴν ἐθνική τους ταυτότητα.

Γ. Θ. Βεργωτῆς

Ἀρχιμ. Γερασίμου Ι. Ραπτοπούλου Ἱεροκήρυκος. Ἡ εὐγενὴς Στρατεία, Ἔκδοσις Περιοδικοῦ «Χριστιανικοὶ Παλμοί», Σέραι 1976, σ.σ. 329.

Ἡ ἀνὰ χεῖρας λίαν διδακτικὴ εἰς περιεχόμενον ἔκδοσις τοῦ ἱεροκήρυκος τῆς ἀκριτικῆς Ἱ. Μητροπόλεως Σερρῶν καὶ Νιγρίτης καὶ ἐκδότου τοῦ Περιοδι-

κοῦ «Χριστιανικοὶ Παλμοὶ» περιλαμβάνει (39) περιστατικὰς ὁμιλίας. Αἱ ὁμιλίαι αὗται ἐλέχθησαν εἴτε ἀπὸ τοῦ ἱ. ἄμβωνος τῆς Ἐκκλησίας ἢ ἀπὸ τοῦ Στρατιωτικοῦ Ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ Σερρῶν, τοῦ ἐναερίου τούτου ἄμβωνος, ἐκπομπῶν τοῦ Γραφείου Θρησκευτικοῦ τῆς Χ Μεραρχίας.

Τὰς ὁμιλίας ταύτας ἐξέδωκεν ὁ σ. προτροπῇ ἀξιωματικῶν, εὐσεβῶν ἀκροατῶν, ὡς καὶ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σερρῶν καὶ Νιγρίτης, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι οἱ ἀναγνῶσται θὰ ἔχωσι πνευματικὴν ὠφέλειαν. Αἱ δημοσιευόμεναι ὁμιλίαι εἶναι μέρος ἐκ τῶν ἐκφωνηθεισῶν ἑκατὸν καὶ πλέον ὁμιλιῶν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐπιστρατεύσεως τοῦ σ. «παρουσιάζουσαι μίαν ἑνότητα μεταξύ των».

Τὸ βιβλίον ὁ σ. διαιρεῖ εἰς τὰ ἑξῆς κεφάλαια: Α΄. Ἡ εὐγενὴς στρατεία. Β΄. Ἡ πανοπλία τοῦ Θεοῦ. Γ΄. Ἐκπαίδευσις εἰς τὸν πνευματικὸν ὁπλισμόν. Δ΄. Γνωρίσματα καλοῦ ἀγωνιστοῦ. Ε΄. Θλιβεραὶ ἐξαιρέσεις. ΣΤ΄. Μέτωπα στρατείας: I. Στρατεία κατὰ τῆς βλασφημίας. II. Στρατεία κατὰ τῆς μέθης. III. Στρατεία κατὰ τῆς ἀνηθικότητος.

Ἐν τέλει ὁ σ. ὡς καὶ ἐν τῷ προλόγῳ του βιβλίου ἀναφέρεται, συνιστᾶ εἰς τοὺς ἀναγνώστας «νὰ μὴ ξεχνοῦν ποτὲ ὅτι ὅλοι εἴμεθα κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον «στρατιῶται Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Β΄ Τιμ. 6,3) καὶ ὡς στρατιῶται ὀφείλομεν νὰ λαμβάνωμεν μέρος εἰς «τὴν εὐγενῆ Στράτευση, ὡς τὴν τελικὴν νίκην, διὰ νὰ κερδίσωμεν τὸν στέφανον τῆς ζωῆς». (Ἀποκ. 2,10).

Π.Σ.Ρ.

Ἄνθη τῆς ἐρήμου. 13. Βίος τῆς Ἁγίας Συγκλητικῆς. Ἀπόδοσις Παυλίνας Μοναχῆς. Ἔκδοσις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας. Ἀθῆναι 1976, σ.σ. 110.

Ἡ ἀνὰ χεῖρας καλαίσθητος ἔκδοσις ἀποτελεῖ τὸ 13ον τεῦχος τῆς λίαν ἐποικοδομητικῆς σειρᾶς τῶν ἐκδόσεων «Ἄνθη τῆς Ἐρήμου» τῆς καὶ ἐξ ἄλλων ἐκδόσεων, γνωστῆς εὐσεβοῦς καὶ λογίας μοναχῆς Παυλίνας, ἀναφερομένων εἰς τὸν βίον καὶ τὴν κατὰ Χριστὸν πολιτείαν, διασήμων μοναχῶν καὶ μοναζουσῶν, τῶν πρώτων μ.Χ. αἰώνων τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ μοναχικὴ Συγκλητικὴ κατήγετο ἐκ τῆς ἡρωοτόκου Μακεδονίας, ἐξ ἐνδόξου, εὐσεβοῦς καὶ πλουσιωτάτης οἰκογενείας. Ἡ ἁγία Συγκλητικὴ ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἀπαρνηθεῖσα τὸν ἔγγαμον βίον, ἀφοῦ ἐμοίρασε τὴν ἐκ τῶν γονέων της κληρονομηθεῖσαν μεγάλην περιουσίαν της εἰς τοὺς πτωχούς, «φλεγομένη ἀπὸ δίψαν διὰ μίαν ἀνωτέραν πνευματικὴν ζωήν, ἀπεσύρθη μετὰ τῆς τυφλῆς ἀδελφῆς της εἰς ἕνα μικρὸ σπιτάκι ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν, διὰ νὰ ζήσῃ μακρὰν τῆς τύρβης τοῦ κόσμου, ὡς ἀληθινὴ παρθένος τοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖ ἐδέχετο κοπέλες εὐσεβεῖς ἐξ Ἀλεξανδρείας προσερχομένας διὰ νὰ ἀκούσουν περὶ τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς.

Ὁ βίος τῆς ἁγίας Συγκλητικῆς, ἡ διδασκαλία καὶ τὸ ὀδυνηρὸν τέλος της, εἶναι πλήρη ὑψηλῶν διδαγμάτων σοφίας καὶ χάριτος, βαθείας ἐμπειρίας καὶ ἀφομοιώσεως τοῦ Χριστιανικοῦ ἰδεώδους. Κατὰ τοὺς κατὰ τοῦ κακοῦ σκληροὺς ἀγῶνας της, ἐχρησιμοποίησεν ὡς ὅπλα — τὴν προσευχὴν ὡς ἀσπίδα καὶ ὡς περικεφαλαίαν τὴν πίστιν, τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἐλεημοσύνην, ὡς ἔμπρακτον ἀγάπην, κεκοσμημένην διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης.

Τὰ «Ἄνθη τῆς Ἐρήμου» προσφέρουν εἰς τὸν εὐσεβῆ ἀναγνώστην τόνωσιν εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς πολυκυμάντου ζωῆς, πνευματικὸν ἀνεφοδιασμὸν τοῦ μοναχισμοῦ καὶ γενικὰ ἔξαρσιν εἰς τὴν σύγχρονον Χριστιανικὴν κοινωνίαν.

Π.Σ.Ρ.

ΛΗΦΘΕΝΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Βαρνάβα Δ. Τζωρτζάτου, μητροπ. Κίτρους, Τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, Ἀθῆναι 1976, σ. 15.

Τίτου Ε. Ματθαιάκη, μητροπ. πρ. Παραμυθίας, Ἡ μετὰ τῶν ἑτεροδόξων ἐπικοινωνία, Ἀθῆναι 1976, σ. 45.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ, Ἀθῆναι 1976, σ. 15.

Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ ἔργον τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὴν νεότητα, Ἀθῆναι 1975, σ. 47.

Κωνστ. Ν. Ξενογιάννη, Ἡ ἱστορικὴ μονὴ Δημνόβης, Ἀθῆναι 1976, σ. 159.

Εἰσηγήσεις Α΄ Συνάξεως Ἑλλήνων βιβλικῶν θεολόγων Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, Δελτίον Βιβλικῶν Μελετῶν τ. 4, Ἰούν. 1976, τεῦχ. 1ον, Ἐκδόσεις «Ἄρτος Ζωῆς» Ἀθῆναι, σ. 145.

Kenneth Leech, μετάφρ. Σ. Ἀγουρίδη, Ἡ ἀνανέωση τοῦ κοινωνικοῦ μηνύματος, ἔκδ. «Ἄρτος Ζωῆς», Ἀθῆναι 1976, σ. 14.

Abba Salama, A review of Association of Ethiopo-Hellenic Studies, vol. VII, Athens 1977, σ. 278.

Ἰωάν. Καρμίρη, Δημ. Μπαλάνου ἐκκλησιολογικαὶ καὶ ἄλλαι τινες γνῶμαι, Ἀθῆναι 1976, σ. 28.

Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ θέσις καὶ ἡ διακονία τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ (ἀνάτ. ἐκ τῆς «Θεολογίας»), Ἀθῆναι 1976, σ. 55.

Σ. Παπαθεμελῆ, Ἕνας διάλογος μὲ τὸ μαρξισμό, Θεσσαλονίκη 1976, σ. 23.

Μ. Α. Μούτσιου, Ἡ Ὀρθόδοξος Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία Ἁγίου Ἀνδρέου ἐν Ρώμῃ, ἱστορικὴ ἀνασκόπησις, Ρώμη 1976, σ. 136.

Γεωργίου Σ. Μάρκου, Κουρμπάνια καὶ Κουρμπαντζῆδες, ἀνάτ. ἐκ τοῦ «Ἀρχείου Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Δικαίου», Ἀθῆναι 1975.

Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ ὑπ' ἀριθμὸν 2590 ἑλληνικὸς κῶδιξ τῆς Ἀποστολικῆς Βατικανῆς Βιβλιοθήκης, Ἀθῆναι 1976.

Βασ. Στεφανίδου, Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, ἐκδίδεται ἐπιμελείᾳ τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου π. Βερροίας καὶ Ναούσης κ. Καλλινίκου Γ. Χαραλαμπάκη, Θεσσαλονίκη 1973, σ. 205.

Basile T. Jioultsis, La personne en communion, Thessalonique 1976.

Γεωργίου Χ. Χιονίδου, Ἡ σχέσις τῆς μακεδονικῆς πόλεως Βεροίας πρὸς «τὰ Βέροια» τῆς Πελοποννήσου, Πρακτικὰ Α΄ Διεθνοῦς συνεδρίου Πελοποννησιακῶν σπουδῶν, Ἀθῆναι 1976 σ. 6.

Ἀποστ. Παινεσάκη, Τὸ ἱστορικὸν τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ἐν Ἀσκύ-

φῳ Ἱεροῦ ναοῦ τῶν σφακιανῶν νεομαρτύρων Μανουὴλ καὶ Ἰωάννου, Ἀθῆναι 1976, σ. 95.

Πεντηκονταετηρίς, Ἱερᾶς ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας, 1976.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΦΥΛΛΑΔΙΑ — ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Α΄.

Ἀκτῖνες, Ἔτ. 39, Ὀκτ. - Δεκ. 1976, ἀρ. 374 - 376, Ἀθῆναι.

Ἀνάπλασις, Περ. Γ΄, Νοέμβ. 1976, ἀρ. 247, Ἀθῆναι.

Ἀπόστολος Βαρνάβας, Περ. Γ΄, τόμ. ΛΕ΄, ΛΣΤ΄, Ἰούλ. 1974 - Φεβρ. 1975, Λευκωσία.

Γνωριμία, ἱ. μητρ. Ἀλεξανδρουπόλεως, Σεπτ. - Ὀκτ. 1976, ἀρ. 13.

Διδαχή, Ἔτ. Λ΄, Ὀκτ. - Νοέμβ. 1976, τεύχ. 325, 326, Καλαμάτα.

Ἐκκλησία, Ἔτ. ΝΓ΄, τεῦχ. Α΄, Ὀκτ. - Νοεμβρ. 1976, ἀρ. 22 - 25, Ἀθῆναι.

Ἐνορία, Ἔτ. ΛΑ΄, Νοέμβ. 1976, ἀρ. 590, 591, Ἀθῆναι.

Ἐπίσκεψις, Ἔτ. 7ο, Ὀκτ. - Δεκ. 1976, ἀρ. 154 - 178, Γενεύη.

Ζωή, Ἔτ. 66, Ὀκτ. - Δεκ. 1976, ἀρ. 2964 - 2972, Ἀθῆναι.

Ἠπειρωτικὴ Ἑστία, Ἔτ. ΚΕ΄, Ἰούλ. - Αὔγ. 1976, τεύχ. 291 - 292., Ἰωάννινα.

Ἡ φωνὴ τοῦ Εὐαγγελίου, Ἔτ. 36, Ὀκτ. - Νοέμβ. 1976, Ἀθῆναι.

Μηνιαῖο Δελτίο, Ἐμπορικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου Θεσσαλονίκης, Ἔτ. Λ΄, Σεπτ. - Νοέμβ. 1976, Θεσσαλονίκη.

Ὁ ἐπιούσιος ἄρτος, Νοέμ. - Δεκ. 1976, ἀρ. 137, Ἀθῆναι.

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἐκκλησιαστικαὶ εἰδήσεις, Αὔγ. 1976.

Ὀρθόδοξος ἐπιστασία, Ἔτ. ΚΒ΄, Νοέμβ. 1976, ἀρ. 313, Κατερίνη.

Ὁ Ποιμήν, Ἔτ. ΜΑ΄, Σεπτ. - Νοέμβ. 1976, ἀρ. 8 - 11, Μυτιλήνη.

Πάνταινος, Ἔτ. 68, Μάρτ. - Ἀπρ. 1976, ἀρ. 3 - 4, Ἀλεξάνδρεια.

Παρουσία, Ἔτ. 2, Ὀκτ. 1976, τεῦχ. 22, Καβάλα.

Συζήτησις, Ἔτ. ΙΖ΄, Ὀκτ. - Δεκ. 1976, τεύχ. 192 - 194, Ἀθῆναι.

Σωτήρ, Ἔτ. ΙΖ΄, Ὀκτ. - Δεκ. 1976, ἀρ. 750 - 757, Ἀθῆναι.

Β΄.

Antonianum, An. LI, Apr. - Sept. 1976, Fasc. 2 - 3, Roma.

Augustinianum, An. XVI Dec. 1976, Fasc. 3, Roma.

Egyhàzi Krônika, Sept. - Okt. 1976, Budapest.

Irénikon, Tom. XLIX, nº 3, 1976, Chevetogne.

Orthodox Life, Vol. 26, May - Aug. 1976, nº 3 - 4, Jordanville, N.Y.

Ostkirchliche Studien, Band 25, Sept. 1976, Heft. 2, 3, Würzburg.

Romanian Orthodox Church News, ἔκδ. Πατριαρχείου Ρουμανίας VI - E Année No 1, Janvier - Mars 1976, No 2 - 3 Avril - September 1976.

Una Sancta, Zeitschrift für ökumenische Begegnung 3, 1976.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ 59 (1976)

ΕΟΡΤΙΑ

ΑΡΘΡΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ 59 (1976)

ΕΟΡΤΙΑ

ΑΡΘΡΑ ΔΙΑΦΟΡΑ